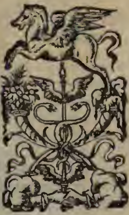
424
1.3

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROFESſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum libri octo in totidem Ariſtotelis Topica,*

AD
CAROLVM LOTHARINGVM
CARDINALEM.

PARISIIS,
Apud Andream Wechelum, ſub Pegaſo, in vico Bellouaco: *Anno ſalutis*
1556.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber vndecimus, in primum Topicum,*

AD Carolum Lotharingum Cardinalem.

RETEXVIMVS adhuc ad normam Ariſtoteleorum principiorum de materia, déque forma artis, de rerum veritate & experientia: retexuimus (inquam) ad has Ariſtoteleas leges, Categoremata, Categorias, Interpretationem, Analytica de ſyllogiſmo & demõſtratione: & quid Dialecticæ tum inuentionis, tũ diſpoſitionis in his eſſet, oſtẽdimus: quid eſſet etiam contrarium, diſtinximus: Topica ſequuntur, in quibus pro fundamẽto iudicij eadem mihi principia propono. Videtur autem hic liber maiora nobis ac præſtantiora promittere, quã ſuperiores adhuc præſtiterũt: et Analyticus author plenioris inuẽtionis gratiâ huc nos remittere viſus eſt: & titulus ipſe, inuẽtionis doctrinã pollicetur. Ariſtoteles Dialecticæ inuẽtionis præceptiones, τόπους, id eſt lo-

cos nominauit. Vt enĩ ſi cui aurũ,quod eſſet multifariã defoſſum, cõmonſtrare velles, ſigna oſtẽderes locorũ, quibus cognitis ille ſibi ipſi foderet, & id quod vellet, ſine errore erueret: ſic has Ariſtoteles argumentorum quaſi notas, locos appellauit, quia argumenta quęrenti, demonſtrarent vbi eſſent: & ἀπὸ τοῦ τόπου, τοπικὸν opus appellauit. Huius nominis ea ratio à Cicerone reddi-tur: quam tamen ſanè percipiamus: Multũ enim inter fodinas, & inuentionis Dialecticæ etiam veriſſimè & clariſſimè deſcriptas præceptiones intereſt: locum auri notatum habueris, aurum iam inuentum eſt, ſed eruendum labore: omnes argumentorum inſtitutiones & artes noueris, ſi fueris in conſuetudine, in exemplis, in inſtitutis, in artium diſciplinarúmque ſtudijs, in hominum moribus ac volũtatibus hoſpes & planè rudis, nihil hi loci admodùm tibi proderunt: & ea de cauſſa inuentionem diximus initio priorem Dialecticæ partem, quæ de argumentis eſſet, non ſine magna ratione appellatam. An verò Topica hæc Ariſtotelis Platonici vera Topica ſint, cùm Ariſtoteles in Rhetoricis præcepta quædã Topica citet, quæ in his Topicis nulla ſint: cùm Ciceronis, cùm Laërtij Ariſtotelea Tõpica his nõ reſpondeant, nihil diſputo: cuiuſcunque ſint authoris ea, qualia ſint, conſideranda mihi propono. Quare perge. Topica nobis explicat Topicus magiſter, quiſquis is eſt: Vtrùm ſolos topos & locos argumentorũ explicat? Videtur ſanè octauo Topico etiã diſpoſitionẽ polliceri, vt totam Dialecticam, id eſt inuentionis & diſpoſitionis doctrinam complecti videatur: Conſideremus itaque primùm qua diligentia & ſubtilitate partes inuentionis diſtribuerit, poſtea diſpoſitionis prudentiam expendemus: Categoremata è cauſſis, formæ nomine differentię comprehenderunt, vt effecta & adiuncta nomine accidentis proprij & communis: genus & ſpeciem è loco diſtributionis attigerũt, cætera omiſerunt: Categoriæ effectorum, adiunctorum exempla quædam nominibus qualitatis, quantitatis, actionis, paſſionis,

paſſionis,vbi,quando,ſitum eſſe,habere,propoſuerunt: oppoſitorum locum multis argutijs inuoluerunt: coniugationis aliquid in paronymis habuerunt: Interpretationis duo libri contradictionem incredibili caligine offuderunt: Analytica priora de ſyllogiſmo ad damnãdum oppoſitionis & diſtributionis locum,ad adiuncta & definitionem vix appellandum,ad propoſitionis,ſyllogiſmíque ſimplicis & communis, nonnullam etiam methodi doctrinam obſcurandum, quid tenebrarum omiſerunt? Analytica poſteriora, vt demonſtrationem, (cuius neque materia, neque forma per rerum naturã vlla poſſet eſſe)nobis inducerent,totam ferè inuentionem,imò verò tota ferè priora Analytica conſimilibus tenebris aggregarunt:Topica tandem ſequuntur: quæ de propoſitione, ſyllogiſmo & methodo aliquid repetunt: Inuentionis autem locos per ſpecies de fine,forma,efficiente,effectis,ſubiectis,adiunctis,aduerſis, relatis, priuantibus, contradicentibus, paribus, maioribus,minoribus,ſimilibus, notatione, coniugatis, toto, partibus,genere,ſpecie,definitione, definito, teſtimonio(de materia enim,repugnantibus, diſſimilibus nominatim nihil eſt) trecentos ſeptendecim pro viginti duobus habent,quoties in ſingulis libris eoſdem repeti poſtea docebimus. At per Deum immortalem, quid eſt Ariſtotelis principijs de materia bene inſtitutæ artis contrariũ,niſi hoc eſt?Generalia generaliter doceãtur,ait Ariſtoteles:ſecùs,ſi ſpecialiter doceas, ſophiſticè doces:At conſideratio Logicæ inuẽtionis, in cauſſis, effectis,ſubiectis,adiunctis,oppoſitis, cõparatis,nominibus,diſtributione,definitione,teſtimonio: diſpoſitionis in propoſitione,ſyllogiſmo, methodo,tota generalis eſt & cõmunis omniũ rerum: & Organicus author errore ſuo id ipſum teſtificatur, qui communia fundamenta propoſitionum omnium ſtatuit in Categorematis,Categorijs,inuentione medij:qui propoſitionis,ſyllogiſmi,methodi, communem doctrinam omnium rerum facit, vt notauimus antea: deinde eadem tamen

omnia repetit ad quæſtionem apodicticam & topicã: quod facere non poſſet, niſi cõmunia eſſent: Quare generaliter & ſemel ea docenda fuerunt & explicanda, nõ toties & tam Ariſtotelis damnatis nugis iterãda. Quid igitur Topicus doctor primo capite primi Topici? Videtur initio nobis inuentionis doctrinam aliquam definire: veterem, id eſt quãuis barbaram, tamen fidelem interpretationem ſequamur, nequid propter verba nobis aduerſus homines nimiùm ſeueros periclitetur: ſic autem loquitur: Propoſitum quidẽ negotij eſt, methodum inuenire, per quam poterimus ſyllogizare de omni propoſito problemate ex probabilibus: & ipſi diſputationẽ ſuſtinentes, nihil dicemus repugnans. Primùm ſpectemus cuiuſmodi ſit iſta definitio: inuentio Dialectica alligatur ad problema, vt poſtea rurſum. Hoc initio, cùm de quæſtione dictum eſt, abſurdum eſſe docuimus: quia Dialectica de omni quæſtione, imò etiam de non quæſtione diſſerit: & ratione vtitur etiam in propoſitionibus per ſe manifeſtis, vbi quæſtio nulla eſt: non autem diſputat ſolùm de problemate: hoc primum vitiũ eſt in hac definitione: tũ additur (ex probabilibus:) quod ſecundum vitium eſt: Dialectica inuẽtio, eſt communis omnium argumentorum & probabilium & neceſſariorum: & Topicus magiſter ipſe nõ minùs neceſſaria argumenta, quàm probabilia hîc proponit, genus, ſpeciem, definitionem, proprium, formam, quæ neceſſaria eſſe exiſtimat: ſeipſum igitur magiſter ſuis præceptis coarguit. Sequitur in hac definitione: Et ipſi diſputationem ſuſtinentes, nihil dicemus repugnans. In quo duplex eſt error: & quòd magiſter Dialecticam ad ſophiſticas altercationes referat: & quòd Dialectico nihil exiſtimet ſuſceptæ diſputationi repugnans eſſe dicendum. Enimuerò ſi ſententiam falſam, vt contra nos in his libris ſcholaſticus aliquis defendendã ſuſceperit, an veriſſimis argumentis, clariſſima veriſſimæ diſputationis luce conuictus, tamen in errore pertinaciter hærebit? Imò verò ſi pertinax non erit, ſententiam deteriorem

rem cum meliore commutabit: nec pudebit ab errore ad veritatem, ab inſcitia ad certam cognitionem conuerti. Sed Topicum eſt in his Topicis præceptũ: A ſententia falſa, iniqua, nihil intereſt, nunquam tamen deiici, nunquam vinci. Sequitur definitio ſyllogiſmi obſcura (vt Analytico primo declaraui) & alieno poſita loco: ſyllogiſmus enim, eſt diſpoſitionis, quæ diſponendi argumenti regulas tradit: illic igitur definiatur: non eſt autem inuentionis, quæ argumenta deſcribit: ne hîc igitur confundatur. Diſtribuitur à doctore ſyllogiſmus in demonſtratiuum, dialecticum, litigioſum, paralogiſmum: de hac ſyllogiſmorum nugatoria ex remotiſſimis circunſtantiis partitione dictum iam ſatis eſt. Caput ſecundum eſt de triplici Dialecticæ vtilitate ad exercitationes, ad colloquia, ad philoſophicas artes & diſciplinas. Quas vtilitates ſi præceptis conuenientibus perſequeretur magiſter, & apertè demonſtraret, quanuis parum diſertè planéque tam nobilis diſciplinæ fructum enarraret, tamen non laudari quidem maximè nõ poſſet, quia nihil ferè eſt excellẽs & magnum, quod his tribus rebus quodãmodo non contineatur. Verùm tam ſapiens magiſter eſſe non vult: retexit paulò pòſt orationem: Dialecticam reuocat à colloquiis familiaribus & domeſticis: retrahit à meditationibus omnibus humanis: compingit in problematis ſcholaſticum de accidente, genere, proprio, definitione clamorem. Tertium caput totam ferè de quæſtione confuſionem continet, ex ipſius quæſtionis & genere, & nomine, & partitione: tria enim hæc in doctoris quæſtione reprehẽdenda mihi propono. De quæſtione ſatis ſupérque fuerat ſecundo libro Animaduerſionum diſputatum: vt tamen hos errores apertiùs oſtendamus, graue nobis non erit rem totam minutatim perſequi: Topicus author ait Dialecticum duntaxat de quæſtione diſputaturum, quæ interrogat in vtranque partem, hoc modo: Eſtne hominis definitio, Animal greſſibile, bipes, an non? In quo vehementer errat; concludam etiam idem peccatum vt

antea, & refutabo generaliter: Omnis quæſtio cuiuſcūque modi ſit, quóque modo interroget, nihil intereſt, Dialectico propoſita eſt: & ea argumentorū generibus tractanda, diſpoſitionū modis æſtimanda & collocāda eſt: quod noſtra Dialectica, quod vſus, quod veritas Dialecticæ bene deſcripta declarat: vna inuētio cōmunis eſt omniū quęſtionū: vna diſpoſitio cōmunis eſt omnium quæſtionum: totam autem & inuentionis, totam etiam diſpoſitionis doctrinam Dialectica ſibi vendicat: totam propriam & ſuam ducit, nec cum vlla alia diſciplina communem habet. Quare errat hic magiſter, & errando, ſuos in errorem trahit. Videte quomodo contrà concludam:

Quæ diſciplina continet abſolutam facultatem omnis quæſtionis explicandæ, ea propoſitam habet omnem quæſtionem:

Dialectica verò continet abſolutam facultatem omnis quæſtionis explicandæ, inuentionem quippe & diſpoſitionem communem & generalem, quibus ſolis omnis quæſtio diſputari tractarique poteſt:

Dialectica igitur propoſitam habet omnem quæſtionem.

Non ago captioſè: apertè & clarè concludo. Neque iam audiamus quòd aliud ſit Logica, aliud Dialectica, & nunc doctorem agere de ſyllogiſmo dialectico: Dixi enim antea de hac vana nominum diſtractione: & totis Animaduerſionibus docemus, ab Ariſtotele non aliam Logicam, aliam Dialecticam inſtitui, ſed Logicæ, ſed Dialecticæ inuentionem & diſpoſitionem (quæ duæ partes & ſolæ & omnes ſunt huius diſciplinæ) confundi, & mille tenebris conturbari. Et demonſtrabo, ab hoc doctore artes Topicas inſtrui, quibus non illa ſolùm duplicis interrogationis, ſed quæuis quæſtio poſſit explicari. Quare doctor errat in genere quæſtionis Dialecticæ. Placet autem ei Dialecticum duntaxat hac de quæſtione diſputaturum, quæ ſic interroget in vtrãque partem, Eſtne hominis genus animal, an non? vt poſſit Dialecticus, videlicet vtrã velit, quæſtionis huius partem

tem aſſumere. Quaſi verò non eadem ſit reſpondendi poteſtas & affirmando & negando, cùm ſimpliciter ita quæritur, Eſtne hominis genus, animal? Hoc doctoris peccatum eſt in quæſtionis genere: in nomine verò, par aut etiam maius. Doctor hanc quęſtionem hac falſa & abſurda ratione Dialectico propoſitam, problema temerè nominat: Non enim rationem vllam, ſaltem falſam aut ineptam quiſquam queat reddere: quare autem ita nominare non debuerit, ipſe dicam. Magiſter ſecundo Topico præcipit (quantum enim mihi licet, hominis vtor doctrina ad eius errores explanandum) vſum verborum à populo ſumendum: ſcientiam rerum à doctis & artium peritis hominibus petendam. Quis verò extra ſcholam doctoris huius, qui Topicorum iſtorum author fingitur, quæſtionem illam ridiculam & irridendã, problematis nomine appellat? Habent Medici problematum nomine quæſtiones, nec tamen duplici modo pronuntiatas: habent Geometræ quęſtiones de conſtruendis formis, problematum nomine, nec tamen iſto modo interrogatas: habet denique Ariſtoteles quæſtiones, problematum nomine inſcriptas, non tamen iſto modo prolatas: Poſtremò in his etiam Topicis, vbi iſta fabulatur Topicus author, has orationes, problemata nominat:

Omnis voluptas, bonum eſt:
Nulla voluptas, bonum eſt.

Vbi duplex interrogatio non eſt: Ac ſæpe in his Topicis ita loquitur, vt iam doctori ipſi problema et quæſtio idem ſit: et doctoris vanitas, doctoris vſu, teſtimonio, iudicióque damnatur. Nomen igitur huic quæſtioni temerè, ſine vſu, ſine ratione eſt impoſitum: imò verò cùm problematis nomen ſæpiſſimè legatur in Organo Logico, locis ferè omnibus pro omni quæſtione vſurpatur. Atque hæ ſunt doctoris laudes in genere quæſtionis, et in nomine conſtituendo: partitio verò magis etiam abſurda eſt eodẽ capite, Quòd omnis diſputatio Dialectica ſit ex genere, proprio, accidente, definitione,

finitione. Quod ſophiſma diligentiùs eſt conſiderandū: problematis igitur diuiſionem hanc, et eius rationem conſideremus. Omne problema eſt de genere, accidēte, proprio, definitione, ait magiſter. Quamobrem? hoc enim falſum eſſe contendo, et id neceſſariis rebus addico. Omne problema indicat genus, proprium, definitionem, accidens: Ergo eſt omne problema de genere, proprio, definitione, accidente. Huius enthymematis ſophiſma meliùs in integro ſyllogiſmo percipiemus:

Omnis quæſtio indicans genus, accidens, proprium, definitionē, eſt de genere, proprio, definitione, accidēte:
Omne problema, eſt quæſtio indicans genus, accidens, proprium, definitionem:
Omne itaque problema eſt de genere, accidēte, proprio, definitione.

Huius ſyllogiſmi propoſitionem & aſſumptionem falſas eſſe confirmo: priùs autem de propoſitione dicam. Quęſtionis porrò ſpecies ſtultè definiuntur rerum indicatarum numero: neque enim verū aut conſequens eſt, quæſtionem ea de re eſſe, quam quolibet modo indicat: Cùm quæro, vtrùm homo, ſit animal an non? in hac quęſtione multa indico: & animalis nomine, vt ſubſtantiam & corpus & vitam & ſenſum & motum & colorem & quantitatem, infinitáque alia magis, quàm generis in eo ſignificationem indico. Item hæc eadem hominis nomine comprehendo: præterea ratiocinandi, ridendi, numerandi, & innumerabilium rerum ſignificationes & indicia præbeo. Quod magiſter Topicus ipſe ſecundo Topico confirmat, vbi ait: Qui dixit vnumquoduis, quodammodo multa dixit, eò quòd plura ex neceſſitate vnicuique conſequentia ſunt: Alienum tamen & abſurdum fuerit, exiſtimare hanc quæſtionem, Vtrùm homo eſt animal an non? eſſe de colore aut de numero. Atque hæc de propoſitione ſophiſmatis: ad aſſumptionem venio:

Omne

Omne problema, eſt quæſtio indicans genus, proprium, definitionem, accidens.

Interrogent ſcholaſtici aliquem non ſcholaſticum, id eſt liberi iudicij virum, nõ mancipati ingenij ſeruũ, dicet hoc ſibi falſum videri:& exempla manifeſti erroris (ſi opus erit) proferet: vt ſi quæratur, vtrùm ædificata ſit Babylon ad tyrannidem principum, an non? finis quæritur: nec indicatur aut genus, aut proprium, aut definitio, aut accidẽs: Vtrùm natura conſtet ex materia & forma, an non? quæritur de partibus, non de genere, proprio, definitione, accidente: Deinde cùm de tot argumentorum modis genus & definitio duo ſint, proprium & accidens in adiunctis & factis comprehendantur, vt in Porphyrio dictum eſt (niſi fortè quòd proprium etiam in his Topicis, eſt deſcriptio quædam) quid cauſſæ eſt, cur cætera argumentorum genera, finis, forma, efficiens, materia, ſubiecta, oppoſita in contrariis & aduerſis & priuantibus & relatis & contradicentibus tot generum, in repugnantibus, comparatis quinque modorum, tributiones, teſtimonia (quę poſſunt quæri & indicari propoſita quæſtione) in his quatuor indicentur? Valdè autem eſt ridiculum, quod magiſter ait, differentiam, id eſt formam, ſub genere comprehendi: præſertim cùm ſit generis & differentiæ, ſeu formæ diſſimillima ratio: atque in iſto libro differentia, velut etiam genere latior, ſit in communibus inſtrumentis poſita, genus autem poſitum non ſit. Nec minùs ridiculum eſt, quòd ſpeciem dicunt ſcholaſtici, quia de ea nihil hîc magiſter præcepit, à diſciplinis reiici. Singularia præcepta nulla debent in diſciplinis eſſe, aiunt: Eſto, quia vt Ariſtoteles præcipit, omnis ſcientia & diſciplina ex vniuerſis & generalibus eſſe decretis atque immutabilibus debeat: hoc item valeat, quanuis de ſingularibus aſtris Aſtrologiæ tota ferè decreta ſint: An igitur pręceptum vniuerſale de rebus ſingularibus nullum eſſe poteſt? an non ponitur præceptũ in Analyticis de ſyllogiſmis ſingularibus & expoſitoriis

riis,& tamen vniuerſum?An non in his Topicis de ſpecie ſæpiſſimè locum tradit, & tamē vniuerſum? de partibus ſingularibus,& tamēvniuerſū?Nónne Porphyrius de ſpecie præceptum tradit,& tamen vniuerſum?Nónne de indiuiduis præceptū tradit, & tamen vniuerſum? Nónne igitur Topicus magiſter potuit de ſpecie genus quæſtionis inſtituere, & tamen vniuerſum? Falſum eſt igitur, omni problemate genus, accidens, proprium, definitionem neceſſariò indicari, cùm poſſit indicari cauſſa,ſubiectum, oppoſitum,comparatum,nomen,totum,membra,ſpecies,teſtimonium.Quare cùm ſophiſmatis huius & popoſitio & aſſumptio falſæ ſint, quonā pacto poterit propterea eſſe vera complexio? Eſt igitur non ſolùm falſa Topici problematis partitio,ſed etiam doctoris de hac partitione ratio captioſa, planéque ſophiſtica. Sequitur in eodē capite tertio differentia problematis & propoſitionis, quòd problema, ſit in vtrámque partem elata interrogatio:propoſitio in vnam tantū. Verùm problema,omnis quęſtio:protaſis vel propoſitū,omnis quęſtio,vtverè & naturaliter poteſt,ita dicatur:Hæc ſōnia ſine vſu, ſine ratione,ſine exēplo cū ſi[illegible] abiiciātur. Quarto capite definitur definitio ab Ariſtotele,ratio quid erat eſſe rei ſignificās:acuta ſanè definitione:Animal mortale ad doctoris legē, hominis definitio erit,quia eſt oratio,quid erat eſſe rei ſignificās:cur hîc omittitur,vt propriè,perſpicuè,ſuccinctè?Definitio autē, argumēti genus eſt, de quo Topicus magiſter in inuentione valdè ſophiſticè præcipit:Nam cùm definitio,genus quæſtionis ab eo conſtituatur, valdè mirum eſt, eam poſtea ad omnes quæſtiones accommodari. Proprium, nullum eſt argumenti genus,vt in Porphyrio & Analytico primo de abundantia propoſitionum dictum eſt:niſi pro deſcriptione ſumatur,vt in Topicis. De genere in argumentis propriè præcipitur: & quæri ſimiliter poteſt, quare fiat quæſtionis modus potiùs, quàm cauſſa:quæ tamen antiquior eſt genere,quia omne genus ſignificat aliquam cauſſam,non contrà.De generis definitione quemadmodū & falſa ſit, & ad vſum

non ſatis accommodata, in Porphyrio dictum eſt, qui errores huius definitionis ab hoc loco traxerat: De accidente item ſatis multa in Porphyrio. Quinto capite Ariſtoteles diſputat generis, proprij, accidentis rationes definitioni poſſe accommodari: quod ſolidi præcepti nihil eſt: & ne videlicet artifex tam multarum tenebrarum hîc accuſari poſſet, obiicit ſibi non iccirco tamen vnam & communem methodum omnium problematum quærendam eſſe, quia nec facilè inueniri poſſit: & ſi inueniatur, omnino obſcura ſit & inſuauis. Hæc cauſſa eſt, qua Organicus author in tantas inuentionis Dialecticæ tenebras delapſus eſt: hæc falſa & fallax ratio doctorem inquam, decepit, fefellit, induxit: Quare nobis animaduertenda diligenter eſt: Huic errori reſtitimus initio, cùm de quæſtione actum eſt: & ad eius tanti mendacij refutationem confirmandam, quia negaret hic magiſter communem quatuor problematum doctrinam inueniri poſſe, monui antea in Categorematis, Categorijs, abundãtia propoſitionum, inuentione medij, Analyticis poſterioribus, locos inuentionis confuſos ab Organico magiſtro, non problematum, accidentis, generis, proprij, definitionis proprios, ſed communes eſſe omnium quæſtionum: imò omnium propoſitionum etiam per ſe manifeſtarum. Atque huius loci errorem ſatis, vel doctore ipſo iudice refutaueram: quia ipſe eas artes communes traderet, quas negaret inueniri poſſe: attamen quia bella iſta & tali philoſopho tam digna ratio atque cauſſa in Topicis ponitur, in ſingulis Topicis, huius fallacię maiorẽ mihi refutationem depoſco: docebo enim his Topicis, id eſt, doctoris Topici teſtimonijs, hanc eandem non modò quatuor problematũ, ſed omnium omnino quæſtionum, omnium propoſitionum communem inuentionem non ſolùm confundi, ſed etiam laudari atque celebrari: Et quidem ab octauo capite primi huius Topici, vſque ad finem octaui, totus eſt hic magiſter in locis illis communibus obſcurandis, ineptiſſimè iterandis & repetendis, caligine denique omnium tenebrarũ

obruendis: pręter enim generales locos decem noſtra Dialectica informatos, dialecticum præceptum, Dialecticæ inuentionis magiſter in his Topicis nullum tradit: Quare ſextum & ſeptimum caput cùm expendero, ad iſtam diſputationẽ oratio noſtra conuertetur. Sexto capite idem tripliciter dicitur, numero, ſpecie, genere: Scholaſticum hoc commentum eſt: Idem & diuerſum eſſe poteſt cauſſis, effectis, ſubiectis, adiunctis, oppoſitis, cõparatis, nomine, tributione, definitione, teſtimonio: & hoc præceptũ nihil inuẽtionis, nihil diſpoſitionis eſt: quare nihil etiam Dialecticæ: Nec iſto modo diuiditur idẽ ſexto & nono capitibus quinti libri in Philoſophia. Septimo capite diſputatio reuocatur de diuiſione problematis, quòd omnis diſputatio Dialectica, ſit ex definitione, proprio, genere, accidente: ídque magiſter omnibus concluſionum modis ſe pollicetur additurum inductione & ſyllogiſmo, quas ſolas argumẽtationis ſpecies paulò pòſt facit: Verùm in vtroque fallit: inductionem nobis conſiderandam relinquit, tanquam manifeſtã: ſed antea multis exẽplis falſam docuimus, cùm oſtendimus, non omni quæſtione indicari genus, accidens, proprium, definitionem: & ſophiſticum hoc eſt, quod ignoretur, quod etiam falſum ſit, tanquam verum & perſpicuum prætermittere: Sic Categoricus ſophiſtes ſex poſtremas Categorias prætermiſit, quòd diceret eſſe faciles, cùm tamen ab homine perfici nullo modo poſſent. Ad ſyllogiſmũ doctor deinde accedit, & circunſtantia vaniſſima abſoluit. Reuocauit Organicus author Dialecticam ad grãmaticam quandam ſermonis accidentiã, quomodo nempe vnũquodque vocabulum ſignificaret, & quomodo de alio affirmaretur: hinc Categoremata, Categoriæ, & hîc iterum Categoremata: hinc factæ definitiones generis, ſpeciei, differentiæ: quomodo de rebus ſibi ſubiectis affirmarentur, cùm tamen Dialecticę ratio pura & ſimplex eſſet: ſermonis nullam curam, ſi rectè tradatur, habeat. Hinc igitur Topicus magiſter probationem ſophiſmatis

phiſmatis, & rationem orditur, & ſyllogiſmũ ſe factu-rũ pollicetur: ſic enim ait, Alia fides per ſyllogiſmum. In quo magiſter diſcipulos ſuos decipit: ſyllogiſmi enim eius, quem pollicetur, nullam partem ponit, ſed propoſitionis rationem ex Categoriæ diuiſione comminiſcitur: Syllogiſmi enim, quem non præſtat, ſed pollicetur, eius concluſio eſſe debuerat:

Omne categorema eſt genus, definitio, propriũ aut accidẽs:
Omnis diſputatio Dialectica, eſt de Categoremate:
Omnis igitur diſputatio Dialectica, eſt de genere, proprio, definitione, accidente.

Hunc ſyllogiſmum non fecit, ſed neſcio quàm lubrica, quámque pręcipiti obliuione pręteriit: cuius propoſitio, Categorię partitione valdè ineptè confirmatur: Aſſumptio item falſa eſt, quòd omnis diſputatio Dialectica, ſit de his quatuor Categorematis: omnis enim quæſtio Dialectica eſt, & nulla quæſtio niſi dialecticè tractari poteſt. Innumerabiles verò ſunt quæſtiones non de ijs ſcholaſticis Topicorum problematum categorematis: doctor igitur nullũ quæſtionis proprium ſyllogiſmum, quem pollicebatur, fecit: Syllogiſmo autem quodam connexo (quem tamen ſyllogiſmum eſſe neſciebat, cùm in eas figuras nõ cadat, quibus omnes ſyllogiſmorum modos concludi Analytico primo docet) concludit, & falſò concludit omne categorema eſſe de accidente, genere, proprio, definitione: quod ei propoſitum non erat: attamen concludit hoc modo:

Si omne categorema conuerſim dicitur aut nõ conuerſim, eſt de genere, proprio, accidente, definitione:

Quia ſi conuerſim, eſt proprium aut finitio: ſi non cõuerſim, genus aut accidens:

Sed omne categorema cõuerſim dicitur aut non cõuerſim:
Omne igitur categorema eſt de accidente, genere, proprio, definitione.

Hic ſyllogiſmus doctoris eſt: cuius propoſitio eſt falſa, quia nullum eſt argumenti genus, quod non conuerſim dicatur aut non cõuerſim, aut per ſe aut denomi-

nominatiuè, vt antea dixi. At è decem generibus argumentorum, genus, eſt particula diſtributionis: accidens, effectorum & adiunctorum: proprium, de quo loquitur hic magiſter, vel adiunctorum, vel definitionis ſpecies: definitio, locus eſt integer: tot argumenta reliqua, cauſſæ, ſubiecta, oppoſita, nomina, collationes, totum, membra, ſpecies, teſtimonia in his categorematis quatuor non numerantur, quæ tamen de re propoſita dicuntur: Quare doctoris ſyllogiſmus parte illa principe fallax eſt: totus à quæſtione propoſita alienus eſt: Suſceperat enim magiſter probandum, omnem quæſtionem eſſe de illis quatuor categorematis: quod nullo modo demonſtrat. Doctor nobis probationem huius ſophiſmatis per inductionem & ſyllogiſmum pollicetur: credimus: non quærimus an fallat, an nobis imponat, an nebulas obiiciat: At neque inductionẽ, neque ſyllogiſmũ fecit. Atque hæc fundamenta ſunt & tertio & ſeptimo capite, de vana illa & falſa problematis partitione in quatuor partes. Eodem ſeptimo capite præcipit magiſter, vt è categorematis ſumantur probationes harum quæſtionũ: Et hîc indicat Categorias, locos eſſe quoſdam inuentionis communes (contra quàm eius interpretes illic arbitrantur) vnde omnes probationes hauriantur: Sed antea de Categoriarum inanitate diximus. Atque his duobus capitibus expoſitis, ad intermiſſam quæſtionem reuertor, quam totis Topicis, id eſt vt dixi, perpetuis doctoris teſtimoniis, contra doctorem, me demonſtraturum recepi. Doctor ait communem omnium problematum artem reperiri non poſſe: hoc doctoris commentum ſuperioribus omnibus eius libris falſum eſſe docui: falſum rurſum in his Topicis demõſtrabo. Octauo igitur & nono capite quæritur quid ſit propoſitio dialectica & problema dialecticum: item quid poſitio: Qua de vanitate & audacia fingendarum in communibus vocabulis ſignificationum paulò antè diximus. Mirificum autem illud Topici doctoris teſtimonium, quod quærimus, capite octauo in generibus propo-

propoſitionis enumerandis incipit: hîc enim propoſitionum,id eſt principum ſyllogiſmi partium genera,ex teſtimoniis ſpectatorum & probatorum hominum ſimilibus & contrariis deducit:id eſt magiſter eam methodum,generalem inſtruit,quam quinto capite negabat inueniri poſſe: nec tamen ſic inſtruit, quin multò maximam partem relinquat. Quid enim ex cauſſis, factis, ſubiectis, adiunctis, repugnantibus, comparatis reliquis, nomine, tributione, finitione? an propoſitio nulla erit? Cuiuſmodi credat eam partitionem eſſe,vbi de partibus decem (quæ ſunt argumentorum vniuerſalium genera Dialecticæ inuentionis) vna integra, teſtimonium:ex generibus collatorum vnum, ſimile: ex duobus oppoſitorum generibus vnum, aduerſum non explicatur, ſed attingitur: de cæteris nullum verbum fiat?Hoc igitur primũ doctoris cõtra doctorẽ teſtimonium produco: Teſtimonia, ſimilia, aduerſa,loci ſunt cõmunes omnium problematũ:quales tamen negabat magiſter inueniri poſſe. Pari ferè ſapientia problema diuiditur ex fine rerum quæſitarum,ex opinionum diſſidentiũ differentia & varietate. Ridiculè, ita me deus amet: & quòd omnium quæſtionum partitio, vt tam multis argumentis initio docui, in Dialectica inutilis eſt,& quòd iſta vanitate liceat mille ſimiles partitionũ ineptias affingere. Sed hæc miſſa faciamus, ad probationem reuertamur: alia doctoris teſtimonia contra doctorem producamus.Decimo capite,argumentationis dialecticæ ſpecies duæ ponuntur,ſyllogiſmus & inductio: in quo multiplex ſophiſma eſt: omnis et tota et ſola argumentatio, id eſt argumenti diſpoſitio,ſyllogiſmus eſt:inductio non eſt argumentatio, vt in noſtra Dialectica docuimus, ſed argumentum ex partibus. Differentia autem ſyllogiſmi et inductionis valdè ridicula eſt,quòd ſyllogiſmus ſit valentior,clarior inductio.Quaſi inductionis argumẽtum, quod ex partibus eſt,non poſſit etiam ſyllogiſmo concludi:ſit enim inductio:

B Omnis

Omnis & homo & beſtia ſentit:
Omne igitur animal ſentit.

Addatur aſſumptio, vt ſyllogiſmus plenus fiat, hoc modo:

Omnis & homo & beſtia ſentit:
Omne animal eſt beſtia aut homo:
Omne igitur animal ſentit.

Vtra in parte argumentum clarius & fortius eſt? Illic inductio eſt, hîc ſyllogiſmus: & argumentum idem eſt. Atque hęc de Topici Dialectici quęſtione, id eſt prima Topicorum parte. Ad quæſtionẽ igitur quæſtioníſque ſpecies ita deſcriptas, magiſter deinceps inuentionis artes accõmodat: ad quas tamen priuſquàm accedã, illud quærendum eſſe arbitror, ſi partitio problematis de accidente, proprio, genere, definitione vera eſſet, quam falſam eſſe (vt eſt) neceſſe eſt: tamen ſi vera eſſet, quorſum ad has quatuor particulas tam longa támque prolixa (quæ eſt in octo Topicis) inuentionis adhiberetur confuſio? Proponit magiſter in Analyticis poſterioribus quatuor genera quæſtionum, an eſt, quid eſt, quia eſt, quamobrem eſt: nec tamen ad ea vllam inuentionis doctrinam adhibendam priuatim putauit. Quæ cauſſa eſt igitur, quamobrem hîc octo Topicis tam obſcuram, tam confuſam, tam nugatoriam locorum periſſologiam (vt oſtendam) ad has quæſtiones quatuor aggregauit? quis finis? quis vſus? quod conſilium? Scholaſticos homines hîc iam ſæpius vrgeo, vt præceptionum ſuarum fructum doceant: vt rationem idoneam, & legitimam cauſſam proferant, vt caput in has tenebras demerſum, aliquando ſurſum erigant: vt Ariſtotelis ſapientia illa vtantur, qua iubet ad ſcientiam cauſſas rerum primas, proprias, neceſſarias inquirendas eſſe: demonſtrationem ab hoc magiſtro requirant inuentionis Dialecticæ: quid ſit, quamobrem ad has quatuor partes tota inuentio referatur. Non quæro quamobrem potiùs quatuor inuentionis artes ſingulares, quàm vna communis: ſed quãobrẽ omnino inuentionis doctrina huc referatur.

referatur. An iccirco, quia valdè eſſet neceſſaria cognitio accidentis, generis, proprij, finitionis, ideo tam multæ inuentionis artes ſunt deſcriptæ, vt cognoſceretur quid accidens, genus, proprium, definitio eſſet? Definias verò diligenter & accuratè ô magiſter, & genus & definitionem, & quicquid in Dialectica ſciri neceſſe eſt: partes & ſpecies ſi ſint, diuide, omnes proprietates explica, illuſtra nobilibus exemplis, vt omnino penitúſque percipiantur: ſic enim decet inſtitutiones artis Dialecticæ explicari: Libros autẽ tam perplexè támque nugatoriè conſcribere, vt cognoſcam tantùm quid ſit hoc, quod quatuor accidẽtis, proprij, definitionis, generis vocabulis ſignificetur: an eſt obſecro te, philoſophi artem perſpicuè breuitérque demonſtrantis? Referre totam inuentionem Dialecticam, imò verò totam artẽ dialecticam (magiſter enim de iis quatuor tantùm problematis eam loqui vult) quæ ad omnes res explicandum reperta erat: referre inquam, ad quæſtiunculas de quatuor Dialecticæ particulis obſcurandis, an nõ ſimile eſt, ac ſi diceres hominem, qui ad cœlum terrámque contemplandum, ad colẽdum deum, & mortalium vniuerſo generi opitulandum natus ſit, ad quatuor vngues pedum ſuorum arrodendum eſſe genitum, & catenis conſtrictum ad id opus adigeres? Ex cauſſis omnis eſt omnium rerum vera & firma (vt Ariſtoteles ait) demõſtratio: oppoſitorum locus tam magnificus eſt, vt eius vnam particulam contradictionem, appellet in Philoſophia principium omnium principiorum: Diſtributio, quam in Dialectica neceſſitatem obtinet? Syllogiſmus, an non eſt ſingularis & diuina quædam omnis concluſionis regula? attamen cùm ea ſingula definitionibus eſſent intellecta, cùm omnibus modis clariſſimè eſſent expoſita, quænam iſta deliratio fuerit, ad ea clamanda & altercanda locos permultos inuentionis, permultos etiã libros inuoluere? ac tricis omnibus apiníſque implicare? Quamobrem Topico doctori, vt hanc quæſtionem concludam, nulla iuſta cauſſa fuit dialecticam ar-

B ij tem

tem ſic inſtituendi, vt de quatuor tantùm ſuis pręceptis clamaret. Nullum inſtrumentũ, nulla ars in ſeipſa exercetur: Grammatica in poëtis & oratoribus explicandis, in ſcribendo propriè & loquendo exercetur. Geometria non eſt inuenta vt ſe vel ſuas præceptiones, ſed vt res omnes, longas, latas, altas, metiretur. At Dialectica videtur huic doctori inuẽta, vt de ſe clamaret: nec de ſe tota, ſed de quatuor ſuæ vnius partis particulis. Cõſiderate magiſtri, tam ineptam, tã inſulſam, tã falſam cauſſam, qua inductus eſt doctor, vt ad quatuor quæſtiones Dialecticã alligaret. Sed de quæſtionis & in genere & in nomine & in partibus errore, déque tã fatua ad ꝓblematis altercationẽ inuẽtionis aſtrictione ſatis: ad inuẽtionis artes veniamus: & in his nõ ſolùm multa neceſſaria cõfundi, multa neceſſaria prætermitti, id eſt Ariſtotelis legem de materia verę artis non ſeruari doceamus: communem etiam inuentionis artem demonſtremus, quam magiſter Topicus inueniri poſſe negauerat. Demus igitur magiſtro, falſiſſimam cauſſam & ineptiſſimam, veriſſimam eſſe, vt omnibus modis conuictus libentiùs tandem veritati aſſentiatur: demus inquam, horum categorematũ maximè neceſſariã cauſſam eſſe, vt inuentio ad ea propriè declaranda, doctori deſcribenda fuerit: Quid tum? an id effecit? an proprias artes ſingulorum problematum, vt pollicetur, inſtituit? Imò verò veriſſimè confirmo, omnibus Topicis tam longa tot librorum inuentione, nihil pręcipuè cognitionem horum categorematum quatuor inſtrui atque informari, ſed communem omnium omnino quæſtionum inuentionem conturbari. Maximum fuerit ſcholaſticis, quod hîc dicturus ſum, ſed tamen ne ipſis incredibile ſit, ab Ariſtotele ipſo mihi traditũ. Ariſtoteles in extremo dialecticæ confuſionis libro Tiſiam, Thraſymachum, Gorgiam, claros quondam rhetoras irridet velut ineptos doctores ac magiſtros, qui eius artis, quã profiterentur, exempla ſanè quidẽ multa, præcepta autem ſolida & communis doctrinæ nulla traderent: Vt ſi

quis

quis(ait)artem ſe traditurum profiteretur, qua pedum dolori mederetur:deinde nō artem doceret conficiendorum calceorum, ſed eorum quædam genera ſuppeditaret: is certè aliquid efficeret, artem verò minimè traderet. Hoc Ariſtotelis argumētum nobile quidem & philoſopho dignum contra hunc doctorem aſſumo: dico omnia quæ in Topicis ſunt Dialectica de argumētis præcepta,non aliud eſſe,quàm decem communium locorum(quos nos informauimus) decreta:cætera,quę tam multa ſunt, calceos eſſe, aut ne calceos quidem: Generales autem argumentorum locos,id eſt calceorū faciendorum artes & formas, calceos efficere magiſter voluit,& ad certum problematis pedem accommodare: contra catholicam Ariſtotelis legem,quę generalia generaliter in veris artibus & ſcientiis explicanda iubeat: ſed tamen nihil tam potuit turbare, quin paucis calceis exceptis,communis doctrina eſſet omnium quæſtionum.Hoc itaque nunc demonſtrandum & conuincendum ſuſcipio, ad vndecimū primi Topici caput redeo: in quo magiſter inuentionem Dialecticam non diuidit quidem initio,ſed circa finem libri primi parte vna iam expoſita partitionem inuentionis facit, in inſtrumenta & locos:inſtrumēta facit omnium problematum communia.Ergo ô magiſter,aliqua eſt inuentio communis omnium problematum:& hanc tradis,& hanc demonſtras. Quid vis inconſtantiam doctrinæ tuæ, contra te hoc ſecundo in Topicis tuis teſtimonio tuo cōcludam? Negas verbo communem problematum inuentionem reperiri poſſe, re confirmas:& te ipſum vanū & fallacē condemnas. Inſtrumenta igitur quatuor effecit magiſter,propoſitiones,diſtinctiones ambigui, differentias, ſimilitudines. Hîc non accuſo doctorē, quòd nihil definiat:non genus inſtrumenti,& loci non inſtrumētum, non locum:nihil enim definire, nihil ordine partiri,doctoris huius proprium eſt. Prætereo quòd ineptiſſimè inſtrumenta ipſa diuidātur in propoſitiones,diſtinctiones,differentias,ſimilitudines.Omnia enim genera ar-

gumentorum,inſtrumenta ſunt inuentionis Dialecticę: & loci ipſi,inſtrumenra ſunt,vt differentiæ, vt ſimilitudinis, quas magiſter ipſe poſtea ipſis in locis numerat, & errorem ſuum demonſtrat.Eſt autem valdè abſurdũ, propoſitionẽ(quæ ſyllogiſmi pars eſt,quæ eſt argumẽti diſpoſitio) inter argumentorum ſpecies numerare. Et doctor ipſe errorẽ ſuũ confitetur, cùm ait propoſitione contineri & diſtinctiones & differentias & ſimilitudines, id eſt in vno membro quadripartitæ diuiſionis cætera contineri. At grauiùs etiam errat, quàm putat: ignorat enim propoſitionem non ſolùm ex reliquis tribus his inſtrumẽtis,ſed(vt octauo capite docui) ex omnibus argumentorum locis fieri,ſicut ſyllogiſmum, cuius pars eſt:atque iccirco abſurdiſſimum hoc principiũ eſt,in inuentionis præceptis propoſitionem collocare, quæ pars eſt diſpoſitionis. Secundum verò diuiſionis huius membrum, de diſtinguendis ambiguis, aliquid habet, quod admoneri poſſit verbo vno, cùm de vitiis inuentionis & diſpoſitionis pręcipitur:nec inuentionis proprium quicquam hîc eſt,ſed ex omnibus ferè inuẽtionis argumentis res ambigua diſtingui poreſt: & ambiguum,cùm ſit inuentionis vel diſpoſitionis vitium,vt Ariſtoteles inter ſophiſmata id numerans indicat,certè inter argumentorum genera numerari non decet. At de ambiguo dictũ antea compluribus locis.Differentię & ſimilitudines,duo communia inuentionis Dialecticæ membra vera ſunt:Ita de quatuor inſtrumentis duo prima inuentionis Dialecticæ nihil omnino ſunt:duo, ſunt partes huius inuentionis communis,quam magiſter negat inueniri poſſe:Et in hac præclara inſtrumentorum tractatione non dico aliquam laudem deeſſe,ſed omnia vitia comprehenſa eſſe demonſtro: duo enim membra redundant:multò plura deſiderantur,cùm omnia argumentorum genera, inſtrumenta inuentionis communia ſint. Sed tamen iſta omnia prætereantur tam multa vitia.Duodecimo capite docetur, vnde propoſitio ſumatur: Vnde igitur? ex teſtimoniis, aduerſis, ſimilibus,

ſimilibus,teſtimoniis rurſum, definitionibus, teſtimoniis tertiùm. Præterco quòd octauo capite idẽ excepta definitione dictũ erat,& quòd magiſter eodem ſuo teſtimonio,ſed repetito, ſeipſum condẽnat:prætereo imperfectam enumerationem argumentorũ: poteſt enim propoſitio(vt bis iam dixi)ex omnibus argumentorum generibus,non tantùm ex his quatuor effici. Sed tamen ô magiſter,tuum hoc primum inſtrumentum vnde ſumitur?quænam ſunt iſta propoſitionum membra, teſtimonia,aduerſa,ſimilia,definitiones? nónne illa cõmunis eſt inuentio, quam negaſti inueniri poſſe? An vlla quæſtio eſt vel accidentis, vel generis, vel proprij, vel definitionis, vel cuiuſcũque rei,ad quam adhiberi non poſſint teſtimonia, aduerſa, ſimilia, definitiones? quid eſt hîc,quod propriè problema accidentis, generis, definitionis, proprij adiuuet? non omnes quęſtiones informet? quam cauſſam adhuc habes, ad quatuor categorematum genera,dialecticam inuentionem tot modis inuoluendi? An obſcura, an inſuauis videtur ea tibi doctrina,quam doces?quam exerces? At etiam in fine capitis huius celebras eos cõmunes locos,&collaudas: Sumendæ ſunt ais,quàm maximè vniuerſales propoſitiones. Quomodo verò vniuerſales? an nõ ex communibus & vniuerſalibus locis? Atque hoc toto capite nihil niſi inuentionis eius (quam negas inueniri poſſe) cõmunes partes attingis. Artificiales ſunt iſtæ calceorum formæ,quas pro calceis ad problematis tui pedem ineptiſſimè aſtringere conaris,cùm ſint infinitorum pedum communes, cùm præcipuè problema tuum nihil adiuuent. Sophiſticè docet(ait Ariſtoteles primò de demonſtratione) qui generale ſpecialiter docet: vt qui tres angulos duobus rectis pares per ſpecies trianguli docet. At hi loci communes ſunt & generales:Sophiſticè igitur in his Topicis ad ſpeciales quæſtiones accommodantur. Sequitur decimum tertium caput de ſecundo inſtrumento,multiplicis diſtinctione. Agè verò,vnde diſtinctionẽ hãc fieri docet magiſter? Ex contrariis,

ex aduerſis & contradicentibus & priuantibus, ex coniugatis, generibus, definitionibus, maioribus, minoribus, ſimilibus, differentiis, ſpecie. Artificiales item ſunt iſtæ calceorum formæ communes & generales: ſophiſticè igitur ad problematis pedem arctare vult hic magiſter: communes enim innumerabilium calceorum, id eſt argumentorum formæ ſunt: nec Topico problemati quicquam præcipuè inſeruiunt: Et facilè patior taceri, quòd doctor crediderit, ex his argumentis res ambiguas diſtingui: non intellexerit ex cauſſis, factis, ſubiectis, repugnantibus, notationibus, teſtimoniis: omnibus denique argumentis diſtingui: tam multa doctoris huius peccata, támque abſurda, vt ſpero, per ſe intelligentur: & aliud inſuper vrgeo & conuincendum mihi propono. Quæ enim magiſtri iſta præcepta ſunt, quæ ambiguarum rerum diſtinctioni ſubiicit? Aduerſa, coniugata, genera, ſpecies, finitiones, cõparata, an non ſunt communis eius inuentionis decreta, quam negauit inueniri poſſe? Quid eſt omnino, cuius coniugata, aduerſa, genera, ſpecies, finitiones, comparata requiri nõ poſſint? an hoc non eſt duobus rectis tres angulos pares ſpecialiter docere? An ô magiſter hæc obſcura aut inſuauis doctrina tibi videri debet, quam ſic exoſcularis, ſic in manibus habes, ſic denique probas, vt nobis eã ad ſempiternam nominis tui gloriam relinquas? Decimo quarto capite differentia & ſimilitudo, reliqua duo inſtrumenta expediuntur: docet magiſter breuiter de iis, & vnum iis locum communem generis attribuit, in quo reperiantur. Multas doctoris Topici ineptias libẽter omitto, quòd exiſtimet ſimilia ex generis loco, non vndique ex vniuerſa rerum inuentione, ſicut cauſſas, facta, & reliqua argumenta ſumi: quòd genus, quòd definitionem, capita quæſtionum faciat, & ea tamen ſubiiciat inſtrumentis: confuſio, caligo, obſcuritas, tenebræ, Organici authoris laudes propriæ ſunt. Neque ei obiicio, quòd differentiã in hoc primo libro aliquando pro forma & rei cauſſa, per quam res eſt, id quod eſt, accipiat,

piat : aliquando neſcio quomodo ſomnians, ſimilitudini opponat, vt diſſimilitudinē: ea leuitas & inconſtātia eius propria eſt. Recenſet aliquot vtilitates tum diſtinctionum ad perſpicuitatem, ad euitādam de nomine altercationem, denique ad fallendum: tum differentiarum ad ſyllogiſmos de eodem & diuerſo, ad definiēdum: tum ſimilitudinum ad inductionem, ad ſyllogiſmos, ad definiendum. At inductio, quæ ex multis ſimilibus ſimile concludit, non eſt inductio ad definitionem, quæ eſt capite decimo: quia non eſt ex ſingularibus ad vniuerſale. Propoſitionum vtilitates nullas recenſet. Atque in his duobus inſtrumentis differentiæ & ſimilitudinis, ars eſt cōmunis conficiendorum calceorum, tametſi iis magiſter tāquam calceis problemata de genere, accidente, proprio, definitione calceare voluit. Verùm per Deum optimū, animaduertite, qui hæc legitis, qualem Topicum doctorem in tam denſa, támque atra confuſione æſtimare debeamus. Negat cōmunem omnium quatuor problematum inuentionem tradi poſſe: at antè tradita eſt in Categorematis, Categoriis, Interpretatione, abundantia propoſitionū, inuentione medij, Analyticis poſterioribus, & octauo capite huius primi Topici: & deinceps inſtrumenta problematū cōmunia proponit. At in his inſtrumentis etiam alia genera inſtrumentorum cōmunia inſtruit, & quidem repetitione valdè inepta, toties nempe, & hoc ordine confunduntur cōmunia argumētorum decreta, quoties & quo ordine hîc recitabo: Teſtimoniū, ſimile, aduerſum, forma, ſimile, teſtimonium, aduerſum, ſimile, teſtimonium, definitio, teſtimoniū, aduerſum, aduerſum, aduerſum, aduerſum, contradicens, priuans, coniugatū, genus, genus, genus, aduerſum, definitio, definitio, maiora, minoro, ſimilia, genus, forma, ſpecies, genus, genus, genus, genus: Quæ tot inſtrumēta, cōmunia ſunt omniū quæſtionum, non modò quatuor problematum. Quamobrē magiſter inuentionem omniū quæſtionum, non ſolùm quatuor problematum communem adhuc informauit,

quam negabat inueniri poſſe:ſed ſuo more informauit, ſine perſpicua finitione, ſine tributione legitima, ſine exemplis Homericis, quibus ipſe præcipit, perſpicuè docenti vtendum:ſed contrà miſcendo, confundendo, iterando,reiterando:Vnde concludam,Topicam huius doctoris doctrinam,Ariſtotelis catholica lege ſophiſticam eſſe, quia non generaliter doceat, ſed tot ineptis modis per ſpeciales quæſtiones repetat. Nec tamē hoc eius ſolum peccatū eſt, quòd tautologiam, tam nugatoriam támque Ariſtoteli damnatā adhibuit, ſed quòd de communibus inſtrumentis multò plura prætermiſit omnino,quàm in hoc libro conturbauit:nihil enim eſt primo Topico de fine, efficientibus, materia, effectis, ſubiectis,adiunctis,notatione,paribus,diuiſione in mēbra,in ſubiecta,in adiuncta,de deſcriptione,teſtimoniis diuinis. Atque ita non ſolùm errorem illum ſuum de communi omnium quæſtionum inuentione coarguit, quòd eam tradat inuentionem, quam negauerat inueniri poſſe,ſed maiorem etiam culpam ſuam conuincit, quòd eius partem alteram tot tenebris inuoluit,partem penitùs omittit, atque vſu omni contempto ſic in ſcholaſticos clamores abiicit,vt totam Dialecticā in his Topicis velle perdere videatur.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

487

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber duodecimus, in ſecundum* To*picum,*

AD
Carolum Lotharingum Cardinalem.

ATQVE hæc de inſtrumentis Topicis: loci deinceps Topici non pari, ſed maiore confuſione conturbantur: Neque enim magiſter communes argumentorum locos, qui ſequuntur, duntaxat ineptè repetendo, contra catholicam Ariſtotelis legem confudit, ſed his cõmunibus calceorum faciendorum formis, calceos ineptiſſimos immiſcuit, & pleraque inutilia coria omnibus ſordibus inquinauit: quibus tamen efficere non potuit: vt problematum proprias inuentiones oſtenderet: quin vnã illam inuẽtionem noſtram decem generalibus locis diſtinctam & perſpicuè expoſitam perpetuò conturbaret. Diſtinguam formas communes à calceis, & ab vtriſque inutilia coria, id eſt generalia argumentorum

&

& dialectica præcepta & ſpecialia exempla:& quæ nec communia præcepta ſint,nec exẽpla ſingularia : Et docebo (quod ſcholaſticos homines his nugis nimiùm addictos admiraturos ſpero)his Topicis non vllam doctrinæ formam deſcribi,qua percipiamus quid ſit res, qua de agitur,quæ partes, quæ cõmoditates:ſed inſipidiſſimam negationum matęotechniam,qua contentioſi ſophiſtæ clament non eſſe hoc accidens, genus, proprium,definitionem:vt hęc Topica non Dialecticorum locorum,ſed ſophiſticarum inficiationum inſcribi meritò debeant.De quatuor autem problematis, primum eſt accidentis : quod magiſter geminum facit, ſimplex & comparatum:de ſimplicis accidentis problemate, ſecundo Topico agitur , quo placet doctori à Dialectico ſuo quæri, ſítne huius illud accidens,an non? Hæc materia eſt,de qua ſit ſecundo Topico deliberandum:hoc argumentum technologiæ faciendæ doctori propoſitũ eſt,vt artes nobis declaret,per quas intelligamus hanc quæſtionem,an hominis accidens album ſit,an non? & quęſtiones de accidente hoc problematis modo pronũtiatas. Adeſte igitur ô doctores & profeſſores huius diſciplinæ. Qui generale ſpecialiter docet, ſophiſticè docet, ait Ariſtoteles : Qui tres angulos duobus rectis pares oſtendit per trianguli ſpecies, ſophiſticè agit, ait Ariſtoteles. At imprimis hoc ſecundo Topico loci inuentionis generales & communes omnium rerum ad ſpecialem de accidente quæſtionem ſpecialiter docentur, & quidem ſæpiùs iterantur : Sophiſticè igitur hæc Topica doctrina inſtituitur:nec omnino propriis præceptis accidentis problema inſtituitur, vt meliùs quid accidens ſit,intelligamus, quàm definitione primi Topici fuerat expoſitũ.Erigite iam animos,& id quod vobis tam conſtanter obiicio,conſtanter percipite : Locos doctoris, & quidem vt cœpi,verbis ſcholaſticis ita percenſebo,vt nõ ſolùm & formas & calceos & coria ſeparẽ,ſed etiam doceam,quibus generalibus formis calcei ſinguli ſũt formati. Doctorẽ igitur ipſum iã audiamus:

Vnus

Vnus autem locus eſt, inſpicere ſi quid ſecundum aliquem alium modum ineſt, vt accidens aſſignauit. Hic primus eſt locus ad deſtruendum problema accidẽtis, & quidem ferè ſolus: ex duobus enim & quadraginta huius Topici locis, hic verè ſolus docet, quomodo probes, illud huius accidens non eſſe, quod problema hoc Topico inſtruitur: cæteri verò omnes loci nihil omnino docent accidentis proprium. Quare hunc locum diligenter conſiderent homines noſtri, propter quem ſolum magiſter motus ſit, vt inuentionem, quæ tota communis erat omnium quæſtionum, in his Topicis toties iteraret & conturbaret: quia videlicet cõmunis omniũ problematũ inuentio non videbatur ei reperiri poſſe: vnus enim locus cõmunis videlicet non erat. Verùm qualis eſt hic locus? quoniam cõmunis forma non eſt, quis eſt calceus? qua forma argumenti generalis informatus? Magiſter, primi Topici capite quarto duas accidentis definitiones adhibuit: alteram damnauit, qua dicebatur accidẽs, quod neque definitio, neque genus, neque proprium eſſet: ex hac damnata accidentis definitione doctor topicam diſputandi de problemate accidentis doctrinam efficit. Atque ita ex oppoſitorum forma fit iſte ſolitarius & ſingularis accidentis calceus: Ineſt attributum, vt definitio, vt genus, vt proprium: nõ igitur ineſt vt accidens. Bone Deus, excita magiſtros huius doctrinæ, vt hæc attentè & conſideratè perpendant, & intelligant quales deinde loci proponantur, quàm accidentis proprij, vt vel errorem, vel ſtultitiam, vel fraudem doctrinæ ſuæ percipiãt: nihil enim eſt proprij principij in his artibus quatuor problematũ, præter hanc mataeotechniam negationum: ſi dicitur vt genus, vt definitio, vt proprium, non eſt accidens. Alius locus eſt inſpicere ea, quibus ineſſe aut omnibus aut nulli dictum eſt: & conſiderare ſecundũ ſpecies, & nõ in infinitis. Hic ſecundus locus iam propriè nihil de accidente diſputat, inſitne attributum vt accidens, nécne, ſed communiter de veritate inquirit, an attributum

verè

verè ſubiecto inſit:quod & exemplis etiã clariùs oſtenditur:Vt ſi oppoſitorum (inquit doctor) eandem diſciplinam quis eſſe dixerit, perſpiciendum ſi eorum, quæ ſunt ad aliquid, & aduerſorum, & quæ ſecundum priuationem & habitum, & quæ ſecundum contradictionem dicuntur,eadem ſit diſciplina. Hîc nihil præcipuè admonet magiſter de accidẽte, ſed communiter de veritate,an ſubiecto attributum verè inſit, non vtrùm inſit vt accidẽs,nécne. Diſtinctiones non defuturas certò ſcio:At pertinacibus (quoniam magiſtri ſui authoritatem pluris, quàm iura & leges rationum & argumentorum omnium faciunt) magiſtrum contra ſophiſticas diſtinctiones opponam: quem dico his in locis accidẽtis,primo illo dũtaxat excepto, cùm diſputat ineſſe aut non ineſſe,non id agere propriè, vt doceat ineſſe attributum ſubiecto vt accidens, ſed communiter ineſſe, id eſt,verè affirmari: Magiſtrum igitur audiamus primo capite ſexti Topici ita de definitione philoſophantem: Si igitur non verificatur de quo nomen & oratio,ait,ex his qui dicti ſunt in accidente locis conſiderandum: nã illic vtrùm verum vel non verum, omnis conſideratio fit:quando enim quomodo ineſt accidens diſputamus, quod verum eſt,dicimus:quando autem quod nõ ineſt, quod nõ verum. An verò magiſter nobis ab inferis excitãdus eſt, vt voce clariore & manifeſtiore ſophiſticas diſtinctiones irrideat,& errorem ſuum fateatur? Dico his locis non inſtrui locos, quibus propriè accidentis problema inſtituatur,vt intelligatur, an attributũ ſubiecto inſit vt accidens, ſed communiter de omni quæſtione præcipi,vt intelligatur, verũ ſit, an non ſit, quod quæritur. Hoc idem magiſter doctrinæ ſuæ immemor non fatetur ſolùm,verumetiam profitetur. Quare iam obtineo, & conuinco quod conuincendum mihi propoſueram,Topico doctori nullam cauſſam fuiſſe,inuẽtionem Dialecticam ad ſingulares problematum altercationes tam miſerè diſtrahendi, cùm vna communis omnium inuentio eſſet:quod ille negabat: & quod ſic

diſtractæ

489

diſtractæ inuentiones nihil præcipuè quatuor categorematum quæſtionis inſtruerent,ſed omnes communiter adiuuarēt:ideóque doctrinam hîc ſophiſticam eſſe, quia generalia præcepta ad res ſpeciales adhibeat. Sed tamen perge:ſecūdus hic locus partium generalis forma eſt,quod ſpecies, quæ in locis inentionis generalibus locum obtinent, ſpectandas eſſe admonet: partim calceus etiam quidam,cùm iubet inſpicere quibus, aut omnibus aut nulli dictum eſt ineſſe. Tertium locum perſequere. Aliud eſt, definitiones facere accidentis,& eius cui accidit, aut vtriuſque de vtroque aut alterius: deinde conſiderare, ſi quid nō verum in definitionibus perinde ac verum ſumptum ſit. Hîc forma eſt generalis: definitio enim & ſubiectum quod hîc comprehenditur magis,quàm explicatur,loci communes ſunt: Videtur autem locus hic, calceus proprius eſſe accidētis, vt primus. At vides etiam nominatim in eo quæri verū & non verum:quod eſt commune quæſtionum omniū: nihil hîc accidentis eſt peculiare aut proprium: aut ſi ſit,ſecundus ſit negationum locus. Si definitio accidētis ei non conuenit,non eſt accidens. Ampliùs problema propoſitionem ſibi facientem inſtare. Hic locus neque communis forma calcei eſt,neque calceus,ſed putris ſolea. Inſtantia enim vt confirmatio, refutatio,atque omnino probatio,nullum argumēti certum genus eſt,ſed argumentis omnibus fieri poteſt:quod enim eſt argumenti genus,quo nequeas aduerſario reſiſtere? id enim eſt huic magiſtro inſtare. Ampliùs determinare, quæ oportet dicere, vt plures & quæ non. Hîc doctor admonet, populum eſſe linguæ magiſtrum: rerum ſcientiam à doctis & peritis artium hominibus petendā eſſe. Calceus eſt,nec tamen proprius ad accidentis pedem,ſed communis omnium quæſtionum, vbi de verbis agitur: argumentum à teſtimonio & authoritate acceptum, qualis populi magna eſt in vſu verborum. Quod præceptum tamen Organicus author cum alijs proponit obſeruandum, minimè obſeruat ipſe, qui

(cùm

(cum Dialectica tota popularis & maximè naturalis eſſet, & populari imprimis ac naturali ſermone poſſet exprimi) ſophiſticum & bene loquentibus inauditū ſermonis genus commentus eſt, de quo iam multis locis diſſerui. Ampliùs, ſi multipliciter dicatur: propoſitum autem ſit, quoniam ineſt, aut quoniam non ineſt: alterum monſtrare eorum, quæ multipliciter dicuntur, ſi non vtraque contingat. De ambiguitate in Categorijs, in Interpretatione, in primo Topico dictū iam eſt: neque hìc communis forma calcei, neque calceus, ſed ſophiſticæ ſordida & putris ſolea eſt. In Elenchis numerantur Hydræ ſophiſticæ capita, cùm auditor ambiguæ propoſitæ rei ſententia fallitur: At nunc id faciendum eſſe præcipit hic magiſter, & hac ambiguitatis captione aduerſarium non docendum, ſed fallendum eſſe docet: ſic doctorem nihil pudet, ſe ſophiſticæ magiſtrum prædicare: quod idem in fine primi Topici prædicauit. Pergit in eodē ferè genere, & ait: Si autē non lateat, quod multipliciter dicitur, diuiſum quotupliciter dicitur & interimēdū & conſtruēdū: Hìc neque cōmūnis forma, neque calceus, ſed putris vt antè, ſolea. Rurſus quæcūque non ſecūdū æquiuocationē dicūtur multipliciter, ſed alio modo: Similis ſolea ſuperioribus. Ampliùs transferre ad euidentius nomen: Hìc forma quædam communis eſt definitionis: ſi tamē Topico doctori credimus, qui primi Topici capite quarto hanc nominis clarioris explicationem definitioni ſubiicit. Ad oſtendendum autem, contraria circa idem ineſſe, conſiderādum in genere: Hìc duplex communis locus confuſus eſt: aduerſorum enim & generis loci generales ſunt & communes. Rurſum ex ſpecie generi: quęcunque enim ſpeciei inſunt, & generi: Forma communis eſt à ſpecie, quæ iam ſemel hoc Topico confuſa eſt. Quoniam autē neceſſarium, de quibus genus prędicatur, & ſpecierum aliquam prædicari, & quæcunque habent genus vel denominatiuè dicuntur à genere, & ſpecierum aliquā habere neceſſe eſt, vel denominatiuè ab aliqua ſpecierum

49c

rum dici. Generis locus cōmunis eſt iam ante hoc Topico ſemel confuſus. Cùm autem facultas non ſit argumentationis ad poſitionem intendendum ex definitionibus, aut quæ ſunt propoſitæ rei, vel quæ videantur: & ſi nō ab vna, etiam à pluribus. Hæc forma definitionis, communis eſt omnium quæſtionum etiam ante duobus locis hoc Topico confuſa. Conſiderandum autem in propoſito, quonam exiſtēte neceſſe eſt poſitum eſſe; aut quid eſt ex neceſſitate, ſi propoſitum eſt. Hîc doctor iubet neceſſaria & antecedentia & conſequentia ſpectari: De quo genere confuſionis diximus in abundantia propoſitionū, quòd iis antecedentiū & conſequentium nominibus, ferè comprehēditur omne genus argumenti: neque tamen diſtinguitur: Generales autem res in arte ponere, quarum ſpecies cōmodiùs aliis generibus liceat explicare, non eſt perſpicuè docere, ſed turbare & confundere. Quicquid verò antecedentium & conſequentium nominibus ſignificatur, id cauſſis, effectis, ſubiectis, adiunctis, diſſentaneis, comparatis, nominibus, tributionibus, definitionibus, teſtimoniis meliùs & clariùs explicatur: cùm tamen horum è ſingulis quædam neceſſariò & antecedant & cōſequantur. Hic igitur calceus quidem eſt, ſed incertus & confuſus. Ampliùs ad tempus aſpiciendum; ſi alicubi diſſonat. Hîc calceus eſt formâ adiunctorum formatus. Ampliùs ſophiſticus modus, ducere ad id, ad quod plurimam habemus argumentādi facultatē. Quid verò iam dubitamus, magiſtérne ſe velit Dialecticum, an ſophiſtam nominari? Nihil habes quod de propoſito dicas? Si modeſtus eſſe vis, tace: vel diſce priùs, quàm ineptè & ſophiſticè garrias: Imò verò, inquit doctor, turba aliquid, & à propoſito digredere potiùs, quàm taceas. Siccine magiſter diſcipulos tuos inſtituis, vt quod neſciant, malint altercando conturbare, quàm tacendo & audiendo diſcere? Hîc (credo) κύριαι δόξαι ſunt Topici doctoris, quas ſcholaſtici profeſſores ſecuti tam pertinaces, tam in ſumma ignoratione obſtinati, vt quiduis turbare &

comminiſci malint,quàm verum confiteri. Antea docuit magiſter, quomodo poſſemus aduerſarium fallere ambigui captione:nunc ſine vlla diſſimulatione ſophiſticam inſtruit.Sed ab hac putri ſolea & abiecta pergamus. Ampliùs omnis qui dixit vnumquoduis,quodammodo multa dixit,eò quòd plura vnicuique ex neceſſitate conſequentia ſunt. Relabitur magiſter ad conſequentium ſoleam,quam decimoquarto loco conturbarat. Quibuſcunque autem neceſſarium eſt alterum tantùm ineſſe,vel nō ineſſe,vt homini ægritudinem vel ſanitatem:ſi ad alterum facilè poterimus diſputare,quod ineſt vel non ineſt, & ad reliquum facilè poterimus. Hîc communis forma non eſt,ſed calceus formâ oppoſitorum formatus. Ampliùs argumentari transferendo nomen in orationem,cùm longè magis conſentaneum viſum fuerit tranſſumere, quàm vt ponitur nomen : vt magnanimum,non fortem,vt ponitur, ſed magnum animum habentem. Hîc communis eſt forma : notatio enim,eſt generale argumenti nomen in Dialectica inuentione. Quoniam autem rerum aliæ quidem ſunt ex neceſſitate,aliæ autē vt in pluribus , aliæ verò vtrūlibet,ſi quod ex neceſſitate eſt , vt in pluribus ponatur, aut quod vt in pluribus ex neceſſitate , aut ipſum, aut contrarium ei quod eſt,vt in pluribus, ſemper dat locū argumentationis.Hîc forma communis argumēti nulla eſt , ſed calceus formâ oppoſitorum formatus. Ampliùs etſi idē ſibi accidens nomen, vt alterum, eò quòd alterum ſit,poſuerit:quemadmodum Prodicus diuidebat voluptates in gaudium,iucunditatem , & lætitiam. Hîc argumēti cōmmunis forma nulla eſt, ſed calceus, qui videtur ad accidentis problema propriè accommodari, ſed exemplum repugnat : Neque enim Prodicus hoc exemplo ait voluptati accidere gaudium , ſed eſſe voluptatem,gaudium:Detur tamen hic locus accidentis problemati,ſi placet,ne ad vnum problema vnus tātùm locus adhibitus videatur, & ad mataeotechniā negationum tertius hic locus aggregetur. Quoniam autem

tem aduerſa conuertuntur quidem ſex modis, contrarietatem autem faciũt quadrupliciter complexa, oportet accipere aduerſa quocunque modo vtile fuerit & deſtruenti & conſtruenti. Hîc forma communis eſt aduerſorum antea hoc Topico confuſa. Ampliùs ſi eſt aliquid contrarium accidenti, ſi ineſt ei, cui dictum eſt accidens ineſſe: Tertiò iam cõfunditur forma aduerſorũ. Aut ſiquid tale dictum eſt de aliquo: quod cùm ſit, neceſſe eſt cõtraria ineſſe. Hîc forma communis non eſt, ſed calceus formâ adiunctorũ formatus: vbi etiam aduerſorum forma quarto loco cõturbatur. Rurſus ſi poſitum eſt accidens, cui eſt aliquid contrarium, conſiderandum ſi & contrarij ſuſceptiuum, quod & accidentis eſt. Hoc loco duplex forma cõmunis cõturbatur, & ſubiecti & aduerſi. Quoniam autẽ oppoſitiones ſunt quatuor, conſiderandum ex contradictionibus è conuerſo ex conſequentia interimenti & conſtruenti. Hîc generalis argumenti forma confunditur: contradictio ſiquidem, ſpecies eſt aduerſorum. Veruntamen eſt operæpretium doctoris Dialecticam ſapientiam iſto loco cõſiderare: Receperat ſe traditurũ artes proprias accidentis, quia communem omnium problematum doctrinã non putabat inueniri poſſe: Nõ ſolũ reprehendo, quòd illam confundat doctrinam communem omnium problematum, ſed maximã Dialecticæ ignorationẽ in hoc homine demonſtro, qui ſyllogiſmorum modos pro argumentis in inuentione ponit, quod Analytico primo itidem fecit in inuentione medij: Nam hic locus, quam doctor vocat contradictionis è conuerſo conſequentiã, ſecundus modus eſt ſyllogiſmi connexi, in quo tollitur conſequens, vt tollatur antecedens: hoc nempe modo, quo magiſter ipſe concludit:

Si homo eſt, animal eſt:
Non eſt autem animal:
Non igitur homo.

An hoc eſt inuentionis locos præſcribere, ſyllogiſmi modos pro argumẽtis proponere? At dicet aliquis (qui

æquior eſſe volet,& doctorem Topicum excuſare cupiet) tempore Ariſtotelis nondum erant inuenti ſyllogiſmi connexi,diſcipuli eius inuenerunt,Theophraſtus & Eudemus. Verùm hoc eſt quod dico,Ariſtotelē ignoraſſe ſyllogiſmi formam , quam pro argumento turbat in inuentione:nec ab Ariſtotele totam Dialecticam aut inuentā, aut perfectā eſſe, quod Ariſtoteles in peroratione logici operis ait, & Ariſtotelei arctè tenent,accuratéque defendunt. Ac in hoc Ariſtoteles fallitur dupliciter,& quòd pro argumento,ſyllogiſmi formam proponit ,& quòd argumentum putat eſſe à contradicentibus in illo diſputandi genere. Separa enim quæſtionē eius argumentationis,quæ concluditur, tum intelliges non eſſe contradictionis argumentum: Quæſtio eſt,an homo ſit:pro argumento ſumo animal,genus hominis, non contradicens,& ita concludo:

Si homo eſt,animal eſt:
Non eſt autem animal:
Non igitur homo.

Hoc genere concluſionis,& cauſſæ & facta & cætera argumenta,non contradictio ſolùm concludi poteſt:

Si homo eſt,eſt animal rationale:
Non eſt animal rationale:
Non eſt igitur homo.
Si ignis eſt,calefacit:
Non calefacit: Non eſt igitur ignis.

Nec ſequitur ſi idem negetur & affirmetur, contradictióque ſit in quadam argumentationis parte,iccirco argumentum contradictionis eſſe:argumētorum enim ratio è re metiēda eſt, ad quam totam comparata teſtimonia dicuntur:ad alteram eius partem, cauſſæ, facta, ſubiecta,adiuncta,oppoſita,comparata,nomina,partes, definitiones. In aduerſis autem conſiderandum ſi aduerſum,aduerſum ſequatur,an contrà ſeipſa conſequētia,an è conuerſo & interimenti & conſtruenti. Hîc cōmunis forma aduerſi conturbatur iam ſæpiùs , & pari cum proxima ferè confuſione:Similiter autem in aduer

ſis

ſis & in priuationibus & habitibus reſpiciendum. Priuantium talis eſt hîc ferè confuſio,qualis contradicentium paulò antè forma eſt communis: priuantia enim ſunt in oppoſitorum principe inuentionis loco, qualis ferè relatorum confuſio ſequitur. Similiter autem habitui & priuationi, & in iis quę ſunt ad aliquid,vtendũ. Forma argumenti communis eſt:relata enim è contrariorum genere ſunt ſub oppoſitis: rurſus in coniugatis & caſibus & interimenti & cõſtruenti. Hîc communis eſt argumenti forma: coniungata enim in locis inuentionis generalem partem obtinent. Diſtinguit autem doctor coniugata à caſibus, vt coniugata, nomina ſint, vt iuſtus,iuſtitia:fortitudo,fortis:hinc deriuata aduerbia ſint caſus, velut iuſtè, fortiter: Quod diſcrimen ridiculum eſt,& à magiſtro,hoc ipſo loco deriſum. Ampliùs in generationibus & corruptionibus & effectiuis corruptiuis & interimenti & conſtruenti. Cauſſarum efficientium forma communis cum aliquo oppoſitorũ calceo hîc miſcetur:res enim corrumpitur à contrario. Rurſus in ſimilibus,ſi ſimiliter ſe habent. Similium cõmunis forma hîc eſt, ſicut loco proximo. Conſiderãdũ autẽ & in vno & in pluribus, ſi ſimiliter ſe habet. Rurſus ex magis & minùs. Hîc forma cõmunis eſt ſimiliũ. Ampliùs vno de duobus dicto, ſi cui magis videtur ineſſe non ineſt,nec cui minùs:& ſi cui minùs videtur ineſſe, ineſt, & cui magis, Calceus eſt ex imparium loco, quales ſunt duo proximi. Rurſus duobus de vno dictis,ſi quod magis videtur alij ineſſe,non ineſt,neque quod minùs:aut ſi quod minùs videtur ineſſe, ineſt, & quod magis. Calceus eſt ſimilis ſuperiori proximo, vt dixi, Ampliùs duobus de duobus dictis, ſiquod alteri magis videtur ineſſe, non ineſt, nec reliquum reliquo: aut ſi quod minùs videtur alteri ineſſe, ineſt,& reliquũ reliquo. Ampliùs ex eo quod ſimiliter ineſt,vel videtur ineſſe,tripliciter,quemadmodum in eo quod magis, vt in poſterioribus tribus dictis locis dicebatur. Parium forma communis eſt: Sic verò Topicus magiſter di-

ſtinguit paria à ſimilibus:& paria dicit ſimiliter ineſſe, ſimilia autem ſimiliter habere:quam differẽtiam quinto capite quinti Topici poſtea notabit. Ampliùs autem ex appoſitione. Calceus eſt magnificus, & doctoris ingenio, artificióque coriario digniſſimus, formâ adiunctorum formatus. Ampliùs autem, ſi id ad quod eſt appoſitum, aliquid facit magis tale, quale erat, & ipſum erit eiuſmodi. Calceus excellentiâ par ſuperiori, effectorum formâ formatus. Rurſum ſi quid magis & minùs dicitur,& ſimpliciter ineſt. Calceus eſt formâ comparatorũ in qualitate formatus. Eodẽ autẽ modo conſiderãdũ & in his quæ ſecundũ quid & quãdo,& vbi. Forma quędã adiũctorũ hîc comprehenſa eſt, quanuis parũ diligẽter expoſita & diſtincta. Atque hi ſunt duo & quadraginta loci ad problema ſimplicis accidẽtis, in quibus ſingulis intellectũ eſt, quàm multi eſſent ad huius problematis inſtitutũ nõ neceſſarij, quàm ineptis & ſophiſticis coriis calcei Topico artificio conſuti: Ariſtoteles iubet artium præcepta eſſe per ſe, id eſt homogenea, eſſentialia: Hæc coria tã inepta, non ſunt Dialecticæ Topicæ homogenea & eſſẽtialia: Præcepta igitur ne ſunto. Quã verò multi neceſſarij omiſſi ſunt Dialecticæ inuẽtionis cõmunes loci, hinc intelligi poteſt: nihil enim de fine, forma, materia, effectis, repugnantibus, tributione in mẽbra, ſubiecta, adiuncta, de teſtimoniis & humanis & diuinis: qui tamẽ tot loci ad accidentis ſimplicis problema nõ minùs ſunt vtiles, quàm reliqui loci cõmunes iſto Topico cõfuſi: & quidẽ quã cõfuſi, ex numero & ordine de ſingulis capitibus lubet recognoſcere: & παυτολογίαν doctoris, & confuſionẽ in memoriã his verſiculis paucis reuocare: Loci inuentionis toties & hoc ordine ab hoc doctore ponuntur, quoties & quo ordine hîc recitabo: Itaque hi ſunt, Species, definitio, ſubiectũ, definitio, aduerſa, genus, ſpecies, genus, definitio, notatio, aduerſa, aduerſa, aduerſa, aduerſa, cõtradicentia, aduerſa, priuantia, relata, cõiugata, aduerſa, efficentia, ſimilia, ſimilia, maiora, minora, maiora, minora, maiora, minora, maiora,

maiora, minora, ſimilia, maiora, minora, adiuncta. An non igitur iſti cõmunes loci? an vlla quæſtio eſt, ad quã nequeãt accõmodari? an denique ſi verè eſſent expoſiti, nõ ſophiſticè cõfuſi, nõ meliùs & clariùs accidẽs explicarẽt, ſi opus eſſet id ſciri? vt ex cauſſis, accidẽtis natura cerneretur, tũ ex adiũctis variæ res ei cõiunctæ, ex oppoſitis oppoſitæ, ex cõparatione, pares, maiores, minores, ſimiles, diſſimiles: atque ita quicquid de accidente dici poſſet, appareat? Et quidẽ hîc ô magiſter, te tuo teſtimonio premo & vrgeo: negas inueniri poſſe, quod inuentũ manu tenes, quod perturbas, quod ineptiſſimis nugis confundis. Etenĩ tu, qui veteres ſophiſtas irrides, & inertes calceolariolos appellas, quia pro cõmunibus & generalibus doctrinæ præceptis inepta quædã exempla & argumẽta proponerẽt, qualẽ tuã ſutrinã vis æſtimemus? qui nõ ſolũ calceos nullos bonos facis, ſed vtiles formas faciendorũ calceorũ, & inſtrumẽta bona corrũpis? Erãt loci illi cõmunes omniũ quæſtionũ explicandarũ, id eſt formæ faciendorũ infinitorũ calceorũ: tu ad vnũ dũtaxat accidentis pedẽ calceandum aſtringere voluiſti: & quidẽ quã ineptè! quã fallaciter! quàm ſophiſtice! Dicit magiſter cõmunẽ omniũ problematũ inuentionẽ tradi non poſſe: fallit & imponit, & fallaciã ſuam teſtimonio ſuo conuincit: pollicetur artẽ propriã ſimplicis accidẽtis, & locos duos ac quadraginta deſcribit, tanquã problematis huius proprios: fallit rurſum, quia de toto illo triũ & quadraginta locorũ numero tres ad ſummũ tantũ ſunt accidẽtis ſimplicis proprij: qui tamẽ nõ docent, quid ſit accidẽs, ſed vana negationũ & inficiationũ matæotechnia diſputãt, quid non ſit. Ita tantæ confuſionis cauſſa à doctore, quinto capite primi Topici poſita nulla eſt: nec tamen id magiſter præſtitit, quod per falſam cauſſam ſe præſtaturũ receperat: Denique notas illas Ariſtoteleorũ principiorũ hîc adhibe, per ſe & vniuerſaliter primùm: ſenties quàm multa hîc per ſe non fuerint, quàm multa vniuerſalia primò fuerint.

FINIS LIBRI DVODECIMI.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber decimus tertius, in tertium Topicum,*

AD Carolum Lotharingum Cardinalem.

De ſecundi Topici inuentione ad ſimplicis accidentis problema compoſita dictum eſt, ad tertium Topicũ veniamus. Hîc magiſter problema cõparati accidẽtis inſtruit: Primi enim libri capite quarto (nam hoc tertio libro nihil de hoc dicit) id ita viſus eſt dicere, cùm dixit: Annectantur autem accidenti & quæ ad inuicem ſunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ, vt vtrùm honeſtum, an quod confert, expetibilius; & vtrùm quæ eſt ſecundum virtutem, an quę ſecundum voluptatem, ſuauior vita: & ſi quid aliud ſimiliter his eſt dictũ: in omnibus enim talibus vtri magis prædicatum accidit, quæſtio fit. Magiſter hîc ait omnes comparationes accidentis, problemati accidentis ſubiici. Verùm quamobrem ad iſtam accidẽtis comparati

rati quæſtionem ſeparati loci tradũtur? an non qui iam traditi ſunt, ſatis eſſe poterant? per eos enim omnis eſt veri & falſi conſideratio, vt ipſe ait. Quid igitur? an non poteſt (hoc enim iam expecto) vna vtriuſque accidentis & ſimplicis & comparati eſſe inuentio? At nos omnium quæſtionum communem inuentã eſſe docuimus: at magiſter ſe tradidiſſe penè eſt gloriatus: Omnia igitur Topica reliqua vana & inutilia ſunt: ſed tamen ea conſideremus. Magiſter artes ſe nobis traditurum ait, per quas de omni comparationis quęſtione diſſeramus: quomodo? tradet hoc tertio Topico locos tres & octoginta, per quos diſputetur vna quæſtio moralis, de duobus vtrum melius, aut quid de pluribus optimum: nec quicquam præterea. Doctoris huius nouus ſemper aliquis exiſtit error. Secundo Topico pollicebatur ſe traditurum artes proprias ad problema accidentis: dedit communes omnium problematum, omniúmque quæſtionum: Tertio pollicetur ſe traditurum artes de comparati accidentis quæſtione: at duntaxat vnam moralẽ (neque enim omnem moralem, quæſtionem inſtruit) vtrum melius, quid optimum: de cæteris & moralibus & phyſicis & dialecticis & mathematicis, & innumerabilium rerum comparati accidentis quæſtionibus obmuteſcit: vtrum fortius, iuſtius, ſapientius, quid fortiſſimum, iuſtiſſimum, ſapientiſſimum: vtrum calidius, humidius, frigidius, ſiccius, quid calidiſſimum, frigidiſſimum, humidiſſimum, ſicciſſimum: vtrum acutiùs, certiùs diſputatum, quid acutiſſimè, certiſſimè diſputatũ: Denique de tam multis comparati accidentis quæſtionibus, quæ (excepta doctoris vna quæſtione morali) in omnibus artibus ac diſciplinis, in omnibus etiã rebus, quæ nulla diſciplina comprehenduntur, fieri moueríque poſſunt, magiſter obmuteſcit. Magiſter igitur hîc etiam labitur, qui vna expetendi & fugiendi comparatione credit omnes comparati accidentis quæſtiones contineri: Sed tamen huius tertij Topici doctrinã breuiter perſtringamus. Loci ſunt (vt dixi) tres & octoginta

pueriliter

pueriliter ad illam quæſtionem expetendi, & fugiendi accommodati,quorũ plerique ſunt communes loci hîc cõfuſi,& ad problematis pedẽ Topico artificio arctati. Non exponam ſingulatim,vt antea,qui nõ neceſſarij loci conturbentur,cùm totus liber ad nullum dialecticæ inuentionis vſum neceſſarius ſit : Doceamus potiùs in his tenebris,qui prætermittantur neceſſarij:hoc verò eadem operâ faciemus,ſi recẽſeamus,qui cõfundantur. Ergo vt antea, & quoties & quo ordine confundantur, è capitibus (ne moleſtus ſim ſi longiore oratione rem perſequar)liceat id intelligere: Sunt autẽ capita locorũ, Efficiens per ſe, aduerſum,ſubiectũ, ſubiectum, ſubiectum,finis,finis,finis,finis,finis, efficiens, aduerſum,ſimile,ſimile,ſimile,adiuncta,coniugata, effecta, ſimile, maiora,minora,aduerſum,aduerſum,coniugatum,efficiens,maiora,minora,ſimilia,genus,ſpecies. Atque loci qui ſunt ex cauſſis,factis,adiunctis,oppoſitis,comparatis,nominibus,tributione,nõ explicantur hoc libro, ſed confunduntur,vt in ſuperioribus libris : & ita confunduntur,vt plerunque & ex ipſis falſi calcei fiant, quẽadmodũ ferè omnes ex eis formati. Quod ſanè interpretes negare quidem nõ poſſunt,ſed tamen quia Topicus magiſter author eſt,arbitrantur(opinor) etiã quòd manifeſtè falſum ſit,probabile tamen videri oportere,quia probabile dicatur,quod ſapientibus videatur : Sapientẽ verò doctorem, imò verò ſapientiã ipſam ſcholaſticis videri:Quare & eius mendacia eſſe quoque probabilia & veriſimilia argumenta, ídque ad Topicam doctrinã ſatis eſſe. At ô profeſſores Topici, meminiſtis (opinor) quoties iã, quoties ad Ariſtotelis doctrinã vos reuoco: rationẽ in memoriam reuocate. Nulla vera præcepta ſunt ſcientiæ vel artis nõ de omni, non per ſe, non vniuerſaliter primò:nobis eſt de arte,de doctrina,de ſcientia vobiſcũ contentio:præcepta veſtra non ſolùm nugatoria,vana,manca,inutilia,ſed falſa etiam ſunt:confitemini:& me(credo)diſtinctione iſta ſophiſtica eludetis? Sed iſtas doctoris laudes omittamus:multi non neceſ-

ſarij loci confunduntur, vt calcei ſunt huius Topici, à diuturno, à meliore, ab arte, à pluribus, à voluptate, ab appoſitione, à ſuppoſitione, & ſimiles: ad quæſtionem enim comparationis & moralis & phyſicæ & rerũ denique omnium, cõmunes loci ſatis ſupérque ſunt: Multi de neceſſariis locis in hac etiam confuſione prætermittuntur: nihil enim de forma, materia, priuãtibus, relatis, contradicentibus, repugnantibus, paribus, diſſimilibus, omnium tributionum (genere & ſpecie exceptis) modis, difinitione, teſtimoniis: qui tamen loci ad comparati accidẽtis diſputationem tam attinent, quàm reliqui. Vrgeamus verò, quod in hoc iudicio ſuperioribus libris perſecuti ſumus: Topicus doctor exiſtimauit ſibi tot tenebris inuẽtionem Dialecticam conturbandã eſſe, quia cõmunis omnium quæſtionũ doctrina reperiri non poſſet. At ea vt in Categorematis, ſic in Categoriis, Interpretatione, abundantia propoſitionum, inuentione medij, Analyticis poſterioribus, primo Topico, ſecũdo Topico, tertio denique hoc Topico conturbata eſt: nec vllum omnino proprium præceptum deſcriptum, vt receptum erat, per quod comparati accidentis omnis quæſtio tractaretur: quinetiam illa generalis & communis doctrina laudata eſt, quam negauerat magiſter inueniri poſſe. Attendamus verò etiam hîc Topici doctoris vocẽ, qua communes loci (quos negat inueniri poſſe) iam inuenti laudantur: Sumendum (ait) quàm maximè vniuerſales locos, de eo quod eſt magis & minùs: nam ſic ſumpti, ad plura vtiles erunt. Quid poteſt iſta laude clarius eſſe & illuſtrius? Quid autem poteſt ad Topici doctoris tenebras damnandum, doctoris hoc teſtimonio eſſe valentius? At laudem iſtam geminat, & inconſtantiam ſuam noua teſtificatione condẽnat: Maximè (ait) opportuni & communes loci, qui ſunt ex oppoſitis & coniugatis & caſibus. Ergo hic poſterior magiſter ſapientior eſt illo priore: Prior enim ille negauit locos omnium quæſtionum communes inueniri poſſe: & ſi inuenirentur, inſuaues fore; At hîc poſterior communes

communes

munes locos tradit:licet confuſè, tamen tradit: Ergo poſſunt inueniri,quia inuenti ſunt. Idem poſterior magiſter eoſdē locos magnificè cōmendat, & ſumma laude celebrat:Nō ſunt igitur & inſuaues & iniucūdi, quia tātoperè ab eo celebrati. Cōcludamus igitur totam hāc de problematis accidētis quæſtionē. Doctor propriam accidētis diſputationē Dialectico ſuo propoſuit:verùm parū Dialecticè,quia quæſtio omnis in vniuerſum,non hæc aut illa Dialectico propoſita eſt:& de accidente in Dialectica pręcipi nihil neceſſe eſt.Doctor credidit nullam inuētionē omnium problematū communē inueniri poſſe:atque iccirco ſingulorū problematū inuentiones ſibi neceſſariò tradēdas putauit: verū nequaquā Logicè: nā cōmunis illa inuentio ante natū eum inuenta erat, & ab eo ipſo tot iam libris quanuis confuſa, adhibita tamen & laudata,& probata, & celebrata. Doctor proprias artes ſe traditurū recepit, quibus quæſtionē accidētis & ſimplicis & cōparati diſputare propriè & explicare poſſemus,an eſſet huius illud accidēs an nō:an eſſet huius illud de duobus magis accidēs, quàm alterū: an de pluribus maximè:centum & triginta locos accumulauit:quorum vnus,tres ad ſummum,magnificā illā negationum, & Topici doctoris ingenio digniſſimam matæotechniam declarant.

Si prædicatur vt genus,non eſt accidens;
Si definitio accidentis ei non conuenit,nō eſt accidens:
Si eſt idem ſibi,non eſt accidens.

Loci problematis(quod doctor ſibi propoſuerat)proprij nulli præterea ſunt: Cogitemus igitur an aliqua ſit negationum & inficiationum doctrina:id eſt, quæ nihil ſcire nos doceat.Tales verò reliquorū Topicorum matæotechniæ ſunt ex negatis ſophiſmatis, non ex præceptis rem certam & ſolidam inſtituentibus.

FINIS LIBRI DECIMITERTII.

P.Rami

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PRO-*feſſoris*, Animaduerſionum Ariſto-*telicarum liber decimus quar-tus, in quartum* To-*picum,*

AD

Carolum Lotharingum Cardinalem.

SEQVITVR ad problema generis, inſignis negationum & inficiationum matæotechnia, & quidem ex locis ſeptē & octoginta, quorum duo tantùm docent quid ſit genus: non noua tamen aliqua doctrina, ſed repetita generis de primo Topico definitione: hi duo loci numero nonageſimo & nonageſimo primo diſtinguūtur à noſtratibus typographis: in iis ταυτολογία eſt: in cæteris, ſi quid generis proprium continent, negationes ſunt: exceptis paucis quibuſdam locis communibus, quorum quidam non propriè de genere, ſed vt in accidēte, communiter de vero & non vero loquuntur: Reliqui loci, inficiationes habēt, per quas quid non ſit genus, id eſt de genere, beneficio tanto doctoris Topici nihil intelligamus. Atque hic liber & duo proximi Topici libri, negationum meritò queant appellari. Quibus in rebus ſi noſtri homines doctoris ſui ingenium & artificium contemplati fuerint, quamuis eum antea principem & deum quendam philoſophorū exiſtimauerint, tamen hac negationum matæotechnia percepta longè alium iudicabunt. Quod vt intelligant, non multis ad refellendum ar-

argumentis

argumẽtis, ſed facili & perſpicuo exemplo tãtùm opus eſt, vt res ante oculos ponatur. Sit igitur, qui nunquam fuerit, qui neque (vt ſpero) futurus ſit: ſit tamen (quoniam liberæ ſunt noſtræ mentes, & quiduis facilè cogitantes intuentur) ſit nobis inquã, Grammaticus aliquis, Donatus (ſi lubet) qui cùm nomen ita definierit, Nomẽ, eſt pars orationis cũ caſu, corpus aut rem propriè communitérue ſignificans: Tum ad ſophiſticã & inanem ingenij oſtentationem glorietur ſe traditurum artem, per quam mirandum in modum nominis cognitionem aſſequamur: atque ex definitionis illius particulis ſophiſmata iſta deſcribat:

Si non eſt pars, non eſt nomen:
Si non eſt pars orationis, non eſt nomen:
Si non cum caſu, non eſt nomen:
Si non corpus aut rem ſignificat, non eſt nomen:
Si non propriè aut communiter ſignificat, non eſt nomẽ:
Si nihil ſignificat, non eſt nomen.

Repetat idem etiam ſæpius, vt magiſter quintum locum in decimo quarto, & efficiat ex duobus vnum:

Si non ſit pars orationis cum caſu, non eſt nomen.

Tum verò ad has ineptías augendum, ex aliis partibus orationis dicat:

Si eſt pronomen, non eſt nomen:
Si eſt verbum, non eſt nomen:
Si eſt participium, non eſt nomen:
Si eſt coniunctio, non eſt nomen:
Si eſt præpoſitio, non eſt nomen:
Si eſt interiectio, non eſt nomen. Tandem
Si eſt cum caſu, & propriè communitérue ſignificet corpus aut rem, eſt pars orationis, eſt nomen:

Et ſimiles vndique ineptias colligat. Poſtremò ex tã variarum partium inter ſe repugnantia, locos ſeptem & octoginta conficiat, vt par ſit Topico doctori. At Topicus magiſter iſtam nobis ſophiſticam delirationem in hoc Topico præbuit: Hanc fatuam & ſtupidam negationum matæotechniam iſto Topico propoſuit: Definit

enim

enim primo Topico genus his verbis: Genus eſt, quod prædicatur de pluribus ſpecie differentibus in eo quod quid eſt: ſic Donatus nomen definierat. Ex definitionis huius particulis locos exornauit mirificarum negationum: quos ſuis numeris (vt in libris noſtratibus vulgò diſtinguũtur) diſtinguam: Et primùm ex ea particula, quæ ſignificat generi multas eſſe ſubiectas ſpecies, de quibus dicatur:

8 & 79 *Si de nulla ſpecie prædicatur, non eſt genus.*

31 *Si de vnica ſpecie prædicatur, non eſt genus.*

2 *Si de aliqua ſpecie ſibi ſubiecta prædicatur, non eſt genus.*

18 *Si definitio generis non prædicetur de ſpecie, non eſt genus.*

9 *Si de pluribus ſpecies, quã genus dicitur, non eſt genus.*

10 *Si de æqualibus ſpecies & genus, non eſt genus.*

Hi loci ac ſimiles obſcurioribus etiam verbis à doctore deſcripti ſunt, ex ea particula definitionis, quæ ſignificat, genus ſpecies plures habere, de quibus affirmatur: eadem illa generis definitio primo Topico poſita, declarat non eſſe genus, niſi prædicetur de differentibus ſpecie: itaque doctoris acumen hîc elaborauit.

80 *Si non differunt ſpecie, de quibus prædicatur, non eſt genus.*

11 *Si non ſit alicuius indifferentium ſpecie, non eſt genus.*

His tricis ſubtiliores longè, quàm ab illo Grammatico fingi potuiſſent, adduntur: per quas (tantus orator eſt hic magiſter, qui ex vna definitione librum vnum confecerit: qui è re minima maximam fecerit!) tamen magis probatur nõ eſſe ſpeciem, quàm non eſſe genus.

7 16 21 *Si ſpecies prædicatur de genere, non eſt genus.*

7 *Si de aliquo prædicatur ſpecies, de quo non genus, non eſt genus.*

Eadem illa definitio generis docebat nõ eſſe genus, niſi prædicaretur in quid: hos igitur repentè pro ſuo excellenti in ſophiſmatis comminiſcendis ingenio locos magiſter exornauit: In quibus etiam admiſcuit repugnantiam

gnantiàm aliorum categorematum, accidentis & diffe-rentiæ, vt Donatus ille, verbi & participij.

3 *Si non prædicatur in quid, ſed vt accidens, nõ eſt genus.*

82 *Si eſt in ſubiecta ſpecie, vt accidens, non eſt genus.*

4 *Si definitio accidentis ei conueniat, non eſt genus.*

71 *Si prædicatur ſecundum quid, & per accidens, non eſt genus.*

Omnes hi loci monſtrant genus non eſſe, ſi prædicatur in quale, vt accidens: Similes ineptiæ ſunt in hoc Topico, quæ demonſtrant, genus non eſſe ratione differentiæ, quæ item in quale, non in quid prædicatur: ſimiles inquam, ſunt locis permultis (ne ipſe ineptus ſim, doctoris ineptiis tam anilibus ad verbum recitandis) ſimiles inquam, ſunt numero 23, 24, 76, 92, 93, 94. Conſideremus enim qualis hæc ſapientia ſit: an ſit vlla diſciplina, quæ nihil definiat, nihil partiatur, nullas generum partes aut ſpecies interpretur, nullum ſolidæ cognitionis vſum præſtet: Id eſt (vt Ariſtoteles verè docet) quæ nullum de omni, per ſe, vniuerſale primò præceptum habeat: tum aſſumamus Topico quarto non definiri genus aliter, quàm fuerat antea finitũ: nullas eius varietates, nullas differentias, nullũ vſum, nullũ fructũ declarari: nullum denique generis præceptum de omni, per ſe, vniuerſaliter primò tradi, ſed inauditam Sophiſticam inſtitui. Aggregentur verò ad iſtam Grammatici ſophiſmatis elegantiam in hoc Topico ſoleæ ab æquiuoco, metaphora, poteſtate, potente, paſſione, vniuoco, peiore. Tum verò concludamus, quàm multi loci non neceſſarij, hoc Topico confundantur, cùm totum Topicũ inutile & vanũ ſit. Vt verò percipiatur, quã multi neceſſarij loci prætermittãtur, recenſeamus ex nudis vocabulis, qui loci cõmunes confundantur & quoties: tum facilè percipietur, quàm multi omittãtur. Hi verò loci ſunt, Species, ſpecies, ſpecies, ſpecies, ſpecies, ſpecies, ſpecies, genus, genus, genus, ſpecies, genus, ſpecies, definitio, forma, forma, aduerſum, ſpecies, ſpecies, ſpecies, formá, forma, forma, ſpecies, genus, aduerſum, aduerſum,

aduerſum,aduerſum, aduerſum, aduerſum, aduerſum, aduerſum,aduerſum,aduerſum,aduerſum, coniugatũ, ſimile, efficiens, efficiens, priuans, priuans, contradicens,relatum,relatum,relatum,relatum, relatum, relatum,relatum,relatum,relatum,priuans, priuans,ſubiectum,totum,pars,efficiens, genus, forma, ſpecies, ſpecies,maiora,minora,maiora,ſimilia,maiora, ſimilia, ſimilia,forma. Hi loci communes ſunt quarto Topico nō expoſiti,ſed cōfuſi, in quibus tamen nihil de fine,materia,effectis,adiunctis,repugnantibus, paribus, diſſimilibus,tributione in ſubiecta,adiuncta,teſtimoniis dicitur:qui tamen loci tàm poterant ad problema generis accommodari, quàm ſuperiores illi confuſi. Atque de genere(ſi communes loci diligenter intellecti ſint)quātò dicetur acutiùs quicquid dici poteſt,quàm ex hac cōfuſione & mataeotechnia clamatur? Cùm enim cauſſas penitùs víderis,res extrinſecùs adiunctas, & oppoſitas, & comparatas,denique & nomina : quid erit omnino generis, quod non percipias? Dicebat magiſter quinto capite primi Topici,communem inuētionem omnium problematum inueniri non poſſe: At refutatum eſt hoc antea in Categorematis, Categoriis , Interpretatione, abundantia propoſitionum,inuentióne medij,poſterioribus Analyticis,primo Topico,ſecundo Topico, tertio Topico,& nūc quarto iterum refellitur. Recipiebat idcirco magiſter ſe proprias artes ad problema accidentis antea ſecundo & tertio Topico,nunc quarto ad problema de genere deſcriptutum:ſecundo & tertio nihil proprium accidentis praeter mataeotechniam trium inficiationum:quarto nihil item proprium generis pręter inficiationum & negationum non trium, vt antea , ſed ferè perpetuarum vanitatem inauditam & propè incredibile propoſuit. Quid ergo hîc ampliùs contra iſta à me dici neceſſe eſt? Comparemus Grāmatico illi deliranti magiſtrum Topicum : & audeamus à nobis ipſis quaerere , quorſum iſta diſcantur, quem fructum ſint allatura. Dixi duobus ſuperioribus Topicis,tantam

centum & triginta locorum confuſionem inutiliter ad accidentis problema accommodatam eſſe, quia in tota Dialectica verè tradita nihil omnino neceſſe ſit, quid ſit accidens explicari:& ſi neceſſe eſſet, ad id tamen artes proprias ab hoc magiſtro non deſcribi. Hîc paulò aliter de genere ſentio : generis in Dialectica valdè neceſſariam cognitionem eſſe:ſed eam cõfirmo & demonſtro, quarti Topici nugatoriis ſophiſmatis nihil adiuuari.

FINIS LIBRI DECIMIQVARTI.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber decimusquintus, in quintum Topicum,*

AD Carolum Lotharingum Cardinalem.

QVINTO Topico ſequitur problema proprij, cuius nulla eſt in Dialectica omnino neceſſaria explicatio, vt in Porphyrio dixi: nec magis neceſſe eſt in Dialectica præcipi quid proprium ſit, quàm quid commune:hoc totum ſenſu communi,& verbi intelligentia populari cõtentum eſt: quãuis hîc magiſter proprium non exponit ſolùm pro categoremate ſimplici, vt Porphyrius videtur, ſed etiã pro definitionis ſpecie, quam in noſtra Dialectica, deſcriptionem nominauimus:Sed tamen nomine proprij nõ decet deſcriptionem cõfundi:nec magis deſcriptio,

quàm

quàm definitio propria vel eſſe vel dici debet. Attamen vt in accidẽtis (cuius item præceptio in Dialectica nulla neceſſaria eſt) ſic in proprij problemate iactationem ſuã ſophiſticã Topicus doctor habuit, attingã breuiter locos non neceſſarios hîc confuſos: tametſi totus liber (vt dixi) omnino inutiliter confunditur: Principio non definit proprium: genera eius tria enumerat, quod per ſe & ſemper, quod ad aliquid, quod aliquando: ex tribus propoſitis generibus duo reiicit: & ſe vitiosè partitum eſſe oſtendit, qui in partitione comprehenderit, quod redundaret & amputandum eſſet: tertium retinet, quod per ſe & ſemper ineſt: ad quod pollicetur ſe artem Topicam propriam & certam accommodaturum. At nullum ferè præceptum toto libro de illo proprio, ſed omnia ſunt ferè de proprio quodam fictitio ſecundũ quid, & quidem falſo. Locos ſingulos percenſebo, & numeris vt antea, diſtinguam: Principium Topici quinti doctor orditur à ſordibus ſophiſmatum, petitione principij, homonymia, nugis: ſic enim vocat in Elenchis, cũ ex ignotioribus diſputatur, cùm ambiguè diſputatur, cùm ſæpiùs idem inutiliter dicitur: quorum tamen locorũ omnes qui affirmant, falſi ſunt, ſi abſolutè ſumantur: non enim ſequitur, ſi notius, ſi non ambiguum, ſi non frequenter dictum, vt proprium ſit. Loci alij ſimilis falſitatis ſequuntur, quibus probare vult nõ bene aſſignatum eſſe proprium.

16 *Si nomen commune in proprio non bene aſsignatum.*

At falſò, vt hîc (Subſtantia, res quæ per ſe ſubſiſtit) bene aſſignata eſt iſta deſcriptio, & non poteſt in ea nõ eſſe nomen aliquod maximè commune.

18 *Si plura propria proponit.*

At falſum: ſæpe enim res ex multis proprietatibus deſcribitur.

20 *Si eodem vtitur cum ſubiecto, aut eius aliquo.*

At falſum: nã omnis deſcriptio aliquid eſt ſubiecti.

22 *Si vtitur oppoſito, aut ſimul naturâ, aut poſteriore.*

At falſum: Sæpe enim deſcribitur res ex aduerſis:

ſæpe ex relatis (quæ naturâ ſunt ſimul) ſæpe ex adiunctis, quæ ſunt poſteriora.

24 *Si non ſemper conuenit.*

Sic Donatus, Si non eſt pars orationis, non eſt nomen: hoc enim fuerat in definitione proprij, vt ſemper & ſoli conueniret.

26 *Si proprium nunc aſſignans, id non exponit.*

Hoc proprij genus reiecerat primò, & propoſuerat ſe nihil de eo dicturum: hoc falſitatis non eſt, ſed incōſtantiæ & obliuionis.

28 *Si non manifeſtum, niſi ſenſu.*

At falſum: Nam multa rerum ſingularum & ſenſibilium propria ſunt, quę non niſi ſenſu primùm percipiūtur: & nihil eſt omnino ſenſu perceptum, quod mente apprehendi nequeat.

30 *Si eſt definitio.*

Si eſt pronomen, ait Donatus, nō eſt nomen: Sic magiſter, Si eſt definitio, non eſt proprium.

32 *Si non aliquid in quid ponit.*

At falſum: Infinitę enim deſcriptiones ſunt, quę nullum genus poſſint habere.

Ex oppoſitis autē horum locorū & cōtrariis locis, id eſt ex affirmationibus, magiſter docet propriū cognoſci ſecundum loci ipſius rationem: ſed cùm inficiatio ipſa falſa aut inepta ſit, quid poteſt affirmatio contraria doctrinæ præſtare? Deinceps autem pollicetur artem communem, vtrùm proprium omnino ſit: loci ſunt:

34 *Si nulli conuenit, non eſt proprium.*

Sic Donatus, Si nihil ſignificat, non eſt nomen. Cōtrarium locum tradit magiſter, ſed falſum: quia definitioni conuenit, omni conuenire.

36 *Si non conuerſim dicitur, non eſt proprium.*

Sic Donatus, Si non eſt cum caſu, non eſt nomen. Quartus artificij illius ſingularis locus: contrarium locum tradit magiſter ad affirmandum: ſed falſò, quia definitioni conuenit.

38 *Si ſubiectum eſt proprij, non eſt proprium.*

Sic

Sic Donatus,Si eſt verbum,non eſt nomen : quartus Donati locus. Cōtrarium locum tradit magiſter ad affirmandum,ſed falſò,quia reliquis categorematis conuenit.

40 *Si indicat quid eſt, non eſt proprium.*

Sic Donatus,Si non propriè aut communiter ſignificet, non eſt nomen : fuerat enim in definitione proprij,vt quid eſt, non ſignificaret : & ſimilis fuerat decimus tertius locus capitis antecedentis.Contrarium locum ad affirmandum docet magiſter, Si non quid eſt, indicat,& conuerſim prædicatur,eſt proprium. Sic Donatus,Si ſit cum caſu,& pars ſit orationis,corpus aut rē propriè communitérue ſignificans,eſt nomen:hęc enim definitio proprij fuerat primo Topico poſita.

42 *Si non ſimul, ſed prius vel poſterius, non proprium.*

At repugnantem & contrarium locum poſuit ſuperiore capite : & ſeipſum nunc condemnat:contrarium etiam locum ad affirmandū tradit:ſed falſò:ſimul enim definitio eſt cum re definita,non ſolum proprium.

Si ſimul inſit, non terminus, neque differentia.

Sic Donatus,Si eſt cum caſu, neque verbum, neque participium,eſt nomen.

44 *Si eorundem non eſt idem proprium,non eſt proprium.*

Sic Donatus, Si idem non eſt nomen, non eſt idem nomen:locus octauus Donati, cui contrarius additur. Simili ſapientia locus ſequitur:

46 *Si eorundem ſpecie,non ſit idem ſpecie proprium,non eſt proprium.* Sic Donatus loco nono, Si eadem ſpecie nomina non ſunt, non eſt nomen ; contrarius item additur.

48 *Si non proprium & ſubiecti & accidentis,non propriū.*

Hunc locum ſophiſticum vocat magiſter : nihil refellamus:ſimus hîc eius teſtimonio contenti ad ſophiſtam probandum, quem hanc Sophiſticam docere nihil pudeat.

49 *Si quod naturâ eſt,aſſignat per ſemper, non proprium.*

Hic locus eſt ſophiſticus doctori, ſed nobis ridicu-

lus eſt:non enī bipes & rationale ſignificat, quod duos pedes nunc habeat, aut nunc vtique ratiocinetur, ſed quod naturâ tale ſit: contrarium tradit magiſter ad affirmandū,ſed falſò:definitioni enim id poteſt cōuenire.

51 Proponit deinde doctor difficultatem aſſignãdi proprij,& longa ſatis oratione:Tum ſequitur,

55 *Si idem eiuſdem ponitur proprium, non eſt proprium.*

Sic nec Donatus quidem vel ſomnians poſuerit. Contrà verò (ait magiſter) ſi non eſt eiuſdem & conuerſim dicitur,eſt proprium: verùm id falſò: definitionis enim commune eſt.

57 *Si quod proprium totius dicitur, de ſimilibus partibus non dicitur,non eſt proprium.* Calceus eſt ex diuiſionis loco:Contrarius locus,quèm tradit magiſter,falſus eſt, & communis cum definitione. Sequuntur loci vndecim communes ex aduerſis,relatis,priuantibus,contradicentibus,cōiugatis,ſimilibus, quos ſi perpetuò ſecutus eſſet magiſter,quanuis artem communem ad hãc proprij quæſtionem inſipienter aſtrinxiſſet,tamen non in tam fœdas tenebras incidiſſet.

80 *Si quod ſecundum eſſe dicitur, non eſt eius quod ſecundum eſſe dicitur, proprium, non proprium.* Hic calceus,eſt doctoris ſutrina digniſſimus, qualis & contrarius ad affirmandum.

82 *Si ideæ non ineſt, non proprium.*

Calceus mirificus, & dignus qui inter magiſtri Topica calceus princeps habeatur:qualis eſt ei cōtrarius. Sequuntur deinceps loci ſeptem ex comparationibus parium,maiorum, minorum, ſimilium:Olores videlicet inter coruos.Poſtremi duo ſunt ex potentia & abūdantia planè inepti.Atque hos præclaros de problemate proprij locos non dico falſos, non dico ſine vſu,non dico ſophiſticos,ſed tam ſtupidos, tam ſine vlla cōmunis ſenſus,ac iudicij mica cùm conſidero, non exclamare profectò non poſſum,Pro ingenij humani pudor, tãdiu homines his tricis apiniſque falli,decipi,hebetari!

O curuæ in terras animæ, & cæleſtium inanes!

Hæc

Hæc ſophiſmata falſa, inania leguntur, clamantur tandiu: veritatem, vſum, vtilitatẽ nemo adhuc tot ſcholis, tot temporibus exquiſiuit? Excitate vos ſcholaſtici profeſſores, cogitate aliquando, & attentè & dialecticè has Topicas tenebras perpendite: quàm multi loci nõ neceſſarij cõfundantur, quàm multi loci neceſſarij prætermittãtur, quàm tota iſta congregata ex omnibus ſophiſmatis matæotechnia nihil proprij problema adiuuet. Primùm in hoc Topico ex ſingulis capitibus oſtendimus, quàm totus hic quintus liber tenebricoſus ſit: Secundùm ex communibus locis hic confuſis æſtimemus, vt adhuc in cæteris Topicis fecimus: Capita ex nominibus nudis proponantur, periſſologia & confuſio ſic erit: Aduerſum, aduerſum, definitio, definitio, ſubiectum, ſubiectum, ſubiectum, coniugata, ſpecies, pars, totum, pars, totum, aduerſa, aduerſa, relata, relata, priuantia, priuantia, contradicentia, aduerſa, aduerſa, coniugata, coniugata, aduerſa, coniugata, aduerſa, cõiugata, ſimilia, ſimilia, ſimilia, ſimilia, maiora, minora, maiora, minora, maiora, minora, maiora, maiora, contradicẽtia, contradicentia, contradicentia, contradicentia, contradicẽtia, minora, paria, ſimilia, ſimilia, ſimilia, ſimilia, ſimilia. Hos locos communes magiſter hoc Topico nõ generaliter & communiter explicat, ſed ſuo more confundit: & ex his omnibus formis calceos ad proprij problema facit, ſed ineptos: in quibus tamen nihil de cauſſarum generibus, de factis nominatim atque adiunctis, de repugnantibus, diſſimilibus, de tot tributionum teſtimoniorúmque modis: Qui tamen loci non minùs ſunt ad diſputandum problema apti, quàm qui confunduntur. Quinetiam ſoleas addit calceis, & ſuperaddidit à ſenſu, participatione, idea, potẽtia, ſuperabũdantia: & tamẽ ex hac cõfuſione tãta intelligimus, quã vanus, quàm ſopitus ſit magiſter, qui neget cõmunes locos inueniri poſſe, quos perpetua caligine ſepelit. Sed tamen quoniam videmus, quàm multi neceſſarij loci ſint omiſſi, addamus & acceſſionem, quòd his

locis non docetur vlla de proprio doctrina, neque hiſce ſophiſmatis de proprio inſtitutum problema quicquam adiuuatur.

FINIS LIBRI DECIMIQVINTI.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber decimus ſextus, in ſextum Topicum,*

AD

Carolum Lotharingum Cardinalem.

DEFINITIONIS problema poſtremum eſt,quod(vt accidentis)duplex magiſter facit:aut enĩ definitio quęritur,aut de eodem & diuerſo : quod doctori,primo Topico placet annexum eſſe definitioni,vt comparationes connexas eſſe accidenti: De definitione autem ſexto Topico,de eodem & diuerſo, ſeptimo diſputabitur:Inſtitutum meum retinebo, declarabo breuiter qui loci non neceſſarij confundantur:deinde ad alias quæſtiones veniam.Diuidit magiſter initio ſexti Topici,conſiderationem huius problematis in quinque partes, vt conſideretur, ſi definitio vera ſit, ſi nõ conſtet ex genere proprio, ſi non propria, ſi non definit, neque quid eſt, dicit, ſi non bene definit. O partitionem ineptam!Cætera vitia eius prætermittam : vnũ

hoc

502

hoc duntaxat quæram, quod quinto loco eſt, an poſſit eſſe definitio vera, conſtans ex proprio genere rei definitæ: propriè definiens quidem rem, & quid eſt, ſignificans: quæ non rectè definiat. Quid eſt definitio, magiſter? Oratio, quid erat eſſe ſignificans, ais primo Topico. At tu hîc teipſum ſcilicet vanum arguens, affirmas poſſe fieri, vt definitio non ſit, quanuis vera, quanuis in genere proprio conſtituta, quanuis propria, quanuis etiam (quod caput eſt) quid erat eſſe ſignificans. Quid eſt igitur? an doctorem, primo Topico falſum doctorem, an hîc inconſtantem & leuem eſſe maluimus? Núquámne de ſophiſticis hominis huius peccatis & ludibriis liberè cogitabimus? Sed reliqua videamus: Primã huius præclarę diuiſionis partem ad accidentis locos remittit, vt cognoſcatur, veráne ſit definitio: Quia (inquit) illic vtrum verum vel non verum, omnis conſideratio fit: quando enim quod ineſt accidens, diſputamus, quod verum eſt, dicimus: quando autem quod non ineſt, quod non verum. Hic locus eſt, qui vehementer doctorem (vt antea dixi) accuſat & damnat: Locos ad accidētis problema ſe traditurum ſpoponderat, quia negauerat, omnium quæſtionum communes locos inueniri poſſe: At non modò communes illos tradidit, ſed ſe tradidiſſe teſtificatur: Omnis (ait) eſt in accidentis locis conſideratio: vtrùm verum, an nõ verum: Atqui in omni quæſtione ô magiſter, nihil quæritur, niſi verum, an falſum, an verè Dialecticum, verè honeſtum, verè humanum, verè bonum: in omnibus denique ſyllogiſticis quæſtionibus verum an falſum quæritur: ſunt enim verum & falſum (vt ſcholæ loquuntur) termini tranſcendentes: quiduis enim verum eſt aut falſum. Atque hîc (quod ſcholaſtici minimè fortaſſe ſuſpicentur) magnas huic magiſtro gratias & immortales habeo agóque: quamobrem? quia ad expugnandas eius tenebras, ad euellendum ex animis ſimplicium & imperitorum hominum tam mendacem & fallacem opinionem, ſe nobis tam acrem, támque præſentem adiutorem præbuit.

Ad reliqua veniamus. Quod ad ſecundam & tertiam partẽ diuiſionis de genere, déque proprio attinet, nos ad generis & proprij locos remittit: id eſt, nugas agere præcipit: Ac quartam & quintam partes proprias videlicet artis deinceps inſtruit. Magiſter hîc idem ſarcinator erit, qui antea fuit: cõmunes calceorum formas ad problematis huius pedem accommodabit: calceos etiã nouos aptabit: ac negationum & inficiationum tales nobis artes explicabit, quales in quarto de genere, & quinto de proprio deſcripſit. Quartum membrum ante quintum exequitur: præpoſterè quidem, ſed tamen pro ſuo more: & diuidit bifariàm, quòd non bene definiatur, ſi quid obſcurum aut ſuperuacuum fuerit. Deus bone, quàm magiſter omni in loco ineptus eſt! Quoties præceptum de ambiguo ab eo confunditur in Categoriis, Interpretatione, Analyticis antea? Heu quoties in his Topicis? Initio autẽ ſuperioris Topici magiſter locos proprij exorſus eſt à ſophiſmatis tribus petiti principij ambiguitatis, nugis frequẽter dicti: quæ vitia ſunt omnium argumentorum communia: hîc prætexit ſimilem telam, vt definitio improbetur, ſi obſcura: quod petitio principij eſt: ſi quid redundet in ea, quod eſt omniũ commune vitium argumentorũ: Atque hi loci contexũtur ad declarandum obſcurum, vt rectè definitum negetur, deinde reprehendatur.

6 *Si quid ambiguum, obſcurum.*

At magiſter in Elenchis duo ſophiſmatum diuerſa genera facit, obſcurum & ambiguum: illud petitionem principij, hoc homonymiam vocat.

7 *Si metaphoram habet, obſcurum.*

At ô magiſter, metaphora clarior eſt plerunque ſignificatione propria: & multis in rebus nomine carentibus, metaphora vti cogimur: & in poſterioribus Analyticis, analogiæ nominis conceditur.

8 *Si inuſitata nomina, obſcurum.*

Verum, ſed Grammaticæ vitium hoc eſt, non Dialecticæ: & ſæpe antea monui, multa Grammatica ſine ratione

tione in Logicis confundi.

9 *Si non propria nomina,obſcurum.*

Idem cum ſuperiore vitium.

10 *Si non manifeſta contrarij definitio,obſcurum.*

O me fortunatum! ô doctorem lepidum! obſcurum eſt in definitione,& vitioſa eſt ipſa(ait)definitio,niſi ex ea,contrarij definitio intelligatur. Atqui ô magiſter,primo Topico definita erat abs te proba & certa, vt ais, definitio: Ex ea igitur vitioſa definitio debet intelligi. Attendite quid hoc loco cum doctore concludam:propoſitionem & aſſumptionem ab eo accipio:

Recta definitio vitioſam declarat:
Primo Topico poſita definitio,definitio recta eſt:
Primo igitur Topico poſita definitionis definitio vitioſam declarat.

Quid igitur opus eſt ſexti Topici tot negationum matæotechnia,vbi vitia definitionis tam multa, laudes nouæ & virtutes nullæ demonſtrantur?

11 *Si lateat definitum, obſcurum.*

Sic de cæteris argumentis dici poteſt:ſi lateat cuius ſit ſpecies,obſcurum genus:ſi lateat cuius ſit cauſſa,obſcurus effectus. Hæ ſunt doctoris artes de obſcuritate, quales videmus:nullam enim doctrinam definiẽdi, ſed matæotechniam negationum continent. Succedit ſecũdum caput de redundantia totidem locis diſtinctum, per quos intelligamus aliquid redundare.

12 *Si commune nomen eſt,redundat.*

Locus hic nugatoriè etiã quinto Topico adhibitus eſt.

13 *Si eo ablato integra definitio manet,redundat.*

Hîc redundantis eſt definitio.

14 *Si pars aliqua non ineſt toti,redundat.*

Hoc verò non eſt redundare potiùs, quàm falſum omnino eſſe.

15 *Si idem frequenter dicitur,redundat.*

Hic locus eſt ſecundo comprehenſus, & hîc redundat:& quintus eſt quinti Topici,& quo ſe vehementer, vt antea,accuſat magiſter,qui dicit idem tam frequenter,

ter,quàm frequenter in omnibus Topicis oſtendimus.
16 *Si vniuerſali dicto particulare additur,redundat.*

Atque hi ſunt ad redundans cognoſcendum loci:ita tamen ipſi redundantes,vt ſi quid eſſet redūdans, ignorares,exemplo te ſuo poſſint inſtruere. Ac his negationibus magiſter pueriliter altercatus eſt,quòd non bene eſſet definitum:quomodo eſſet bene definiendum,nihil omnino docuit. Sequitur poſtremum caput Topico reliquo mirificis negationibus,& inficiationibus agitatū, an quid eſt,ſignificetur:quod ſolum proprium problematis de definitione inſtituti fuerat:Definitio enim (vt dixi) primo Topico definita eſt oratio,quid erat eſſe ſignificans: vt vel doctoris ipſius iudicio ſuperiores decem inficiationum loci ſuperuacanei ſint. Varij deinceps loci ſequuntur ſophiſtica altercatione cum ſuperioribus ſimiles,quorum ſeptem proximi ex iiſdem illis Lernę ſophiſticę capitibus oriūtur:ex petitione nēpe principij, ſi ex nō notioribus & nō prioribus:ſic magiſter hāc pręclarā negationū mataeotechniā ex ſophiſmatū coriis ſæpiùs conſuit & reſuit. Deinceps autē variæ confuſionis calcei conſuti ſunt, ex proprietatibus definiendi primo capite poſitis:quia definitio ad totam rei ſubſtantiam, & quid res ſit penitùs exponendam, conſtare debet ex genere & differentia propriis: Magiſter ex duobus vocabulis generis & differentiæ, viginti duos locos effecit:interpoſitis etiam ſoleis quibuſdam & coriis inutilibus,à primo,ab appetitu, idea, complexione, ab ente & bene habente, à cognomine, à compoſitione, & eiuſmodi coriorum quiſquiliis.Concludamus igitur primam iſtam quæſtionem,quàm multa hoc Topico non neceſſaria confundantur: quandoquidem paucis illis verbis exceptis,definitio conſtat ex genere & differentia, quod antea dictum ſæpiùs erat, nihil eſt omnino toto libro, quod micam ſolidæ doctrinæ contineat. Videamus quàm multa neceſſaria ad quæſtionem de definitione Ariſtoteli hîc propoſitam omiſſa ſint:ſubducamus, quàm multa neceſſaria ſint confuſa,

deductio

504

deductio reliqui hoc indicabit: quoties igitur & quo ordine confundantur recenſeamus, vt antea: loci repe- rientur communes hi, Genus, forma, aduerſa, defini- tum, aduerſa, aduerſa, genus, genus, genus, forma, aduerſa, genus, ſpecies, genus, ſpecies, genus, for- ma, forma, genus, ſpecies, forma, forma, forma, re- lata, relata, ſubiectum, maiora, maiora, maiora, mi- nora, maiora, genus, forma, relata, relata, efficiens, effectus, adiuncta, adiuncta, relata, aduerſa aduer- ſa, priuantia, aduerſa, priuantia, priuantia, coniu- gata, genus, relata, efficiens, partes, totum, partes, totum, partes, totum, maiora, aduerſa, partes, to- tum, definitio. O doctorem iam verè ſui ſimilem! Deus faxit, vt te æmuli tui aliquando intelligant, & te debi- tis laudibus ac meritis afficiant! Vt cauſſas in forma & efficiente: effecta, ſubiecta, adiuncta, contraria in aduerſis, priuantibus, relatis: comparata in maiori- bus, minoribus, ſimilibus: nomina in coniugatis, tribu- tionem in toto & partibus, genere & ſpecie, definitum non explicares, ſed inuolueres & conturbares: taceres de fine, materia, contradicentibus, repugnantibus, pa- ribus, diſſimilibus, notatione, reliquis tributionũ mo- dis: de definitione, teſtimoniis: an iſta periſſologia to- ties damnata opus erat? Vereor, ita me deus amet, ne ſcholaſtici neſcio qui cùm iſta in ſuis libris relegent, ſuis non fidant libris: tantam doctoris ſtultitiam eſſe non putent. Atque hîc videmus quàm multi loci ne- ceſſarij ad definitionis diſputationem omiſſi ſunt: om- nes enim communes loci adhiberi poſſunt, ſicut ad omnem aliam quæſtionem: iſti enim loci & ſeipſos & alia omnia explicant. Et ſi doctrina vlla ad definitionis explicationem ſeparatim adhibenda erat, quantò me- liùs id ex communibus locis fieret, quàm ex hac docto- ris tautologia & cacotechnia? Doctorẽ etiam nouo do- ctoris teſtimonio conuincimus, quòd eos communes locos conturbet & confundat, quos primi libri quinto capite negabat inueniri poſſe: & illud poſtremum con- cludimus:

cludimus: Doctoris centum & tribus inficiationibus (tanta eſt enim eius matæotechnia iſto Topico) nihil omnino doceri, quod ad bene & ſapienter definiēdum attineat: Nec hîc eodē planè modo loquor, quo de accidente, ſecundo & tertio Topico, de proprio, quinto dixi: de problemate tum accidentis, tum proprij non ſolū ineptas nugas confundi, ſed omnino totam & accidētis & proprij conſiderationē, qualiſcunque eſſet, à Dialectica verè tradita reiici docui: non idem de definitione nunc dico: eſt enim definitio, pars inuentionis Dialecticæ propria: & maximę vtilitatis, ſi rectè fuerit expoſita: vt in Dialectica noſtra interpretamur. At Topicas tenebras, quibus definitionis doctrinam & artem nullam docemur, valdè ac vehementer improbo.

FINIS LIBRI DECIMISEXTI.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber decimus ſeptimus, in ſeptimum Topicum,*

AD Carolum Lotharingum Cardinalem.

SVPEREST de problematum locis appendix definitionis de eodē & diuerſo: Res breuis eſt & minùs obſcura, quàm antea, & omnibus Topicorum tenebris ad doctorem refellendum aptiſſima. Doctorem iam heu quoties, quàm verè

505

rè doctor,doctoris teſtimonio iudicióque refutauit? Attamen & hoc Topico ſeptimo iuſtiùs, veriùs, clariùs etiam refutabit: quòd iccirco tot Topicas ſalebras ſibi miſcendas eſſe & conturbādas neceſſariò diceret, quia negaret,omnium problematum communem inuentionem tradi poſſe:at cùm ſex ſuperioribus Topicis, tum hoc maximè ſeptimo Topico hanc communem inuentionis doctrinam confudit:Calcei verò hîc pauciſſimi ſunt,vt appoſitionis,ablationis:formæ communes ferè ſunt omnes,vt primo Topico: ad cognoſcendum enim idémne ſit,an diuerſum,hos locos communes magiſter conſiderandos eſſe admonet:& quidem toties,& eo ordine,quoties & quo ordine hîc recitabo:Ex coniugatis, contrariis,efficientibus,ſimilibus, ſubiectis,adiunctis, genere, maioribus, ſpecie,genere, aduerſis, aduerſis, aduerſis,aduerſis,aduerſis,aduerſis, coniugatis, ſimilibus,maioribus,ſimilibus,maioribus,coniugatis:neque tantummodo hac egregia ſerie confundit, ſed & maximè extollit:Sunt autem opportuniſſimi locorum,ait,& qui nūc dicti ſunt,& qui ex caſibus & coniugatis:Quocirca oportet maximè detinere & proprios habere hos: vtiliſſimi enim ad plurima:aliorum autem ij,qui maximè ſunt communes:Nam illi maximè reliquorum efficaciſſimi, vt inſpicere in ſingularibus, & in ſpeciebus conſiderare. Hæc doctoris eſt prædicatio de locis communibus:& tam magnifica gloriatio. Deus bone,qualis eſt magiſter ille,qui primo Topico loquebatur? negabat hos communes locos inueniri poſſe:aut ſi inuenirentur,inſuaues fore. At magiſter,qui ſeptimo Topico loquitur, quid ait? locos communes omnium problematum non ſolùm inuentos eſſe confitetur, ſed docet, adhibet,vſurpat:tantúmque abeſt vt inſuaues eſſe exiſtimet, vt quantò quiſque communior reliquis fuerit, tantò eſſe commodiorem ac vtiliorem, altiſſima clariſſimáque voce prædicet:Iccirco & coniugata & partes & ſpecies verè magnificéque cōmendat: & pari laude cauſſas,effecta, ſubiecta, adiuncta, oppoſita, comparata,

rata,notationem,totum,genus, definitionem, teſtimonia cõmendare poterat, quia omnes hi loci æquè ſunt communes. Audiamus igitur hunc doctorem tam veracem,tam popularem,tam cum veritate, huius diſciplinæ præſtantia,dignitate conſentientem ac penè conſpirantem:illum verò nebulonẽ & turbatorem captioſum,& fallacem non tantummodò ab vſu & perſpicuitate,& perfectione Dialecticæ,ſed à ſeipſo tot iã locis, tot iam teſtimoniis ſuis abhorrentem reiiciamus. Vnũ verò eſt, quod magiſter decimo nono, & viceſimo numero admonet:quod prætereundum eſſe non arbitror, neminem aut paucos admodum diſputare de definitionibus, ſed eas tanquam principia concedi:quod verum eſt:quanuis definitiones in omnibus artibus diſceptari poſſint, an verè & propriè totam rei & penitùs inſitam naturam breuiter explicent. Addit magiſter,alterius eſſe negotij,id eſt Metaphyſici(vt interpretes aiũt) aſſignare & quid ſit definitio, & quomodo definire oporteat. Atqui in tota illa Ariſtotelis Metaphyſica, tametſi quædã eſt altercatio, an definitio ſubſtantiæ magis propria ſit,quàm accidentis: tamen quid ſit definitio,& quot modis,& quibus argumentis fiat,nullũ pręceptum traditur, vt iam docuimus nono libro. An nos poſſumus aliquid per illam artem cognoſcere, de qua in ea arte præceptum nullum ſit?

FINIS LIBRI DECIMISEPTIMI.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PRO-

feſſoris, Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber decimus octauus, in octauum Topicum,

AD Carolum Lotharingum Cardinalem.

SED de metaphyſicis ſatis antea: Topicum ſeptimũ concludamus: ad octauũ trãſeamus. Topicus magiſter facit tres partes Topici operis. inuẽtionẽ, diſpoſitionem, elocutionem, inuentionem executi ſumus: Diſpoſitio videtur eſſe prima, quam perſequamur: & eam videtur magiſter octauo Topico velle interpretari, cùm ait: Poſthæc autem de ordine & quonam pacto oporteȇ interrogare, dicendum. Verùm nullum de diſpoſitionȇ aut ſingulorum argumentorum, qualis eſt in enuntiationis & ſyllogiſmorum modis: aut variorum, quæ methodus eſt, præceptum ponit: niſi fortè paululùm de occultatione; quod ad methodum prudentiæ poſſit referri: de quo ſuo loco: inuẽtionis etiã quoſdã generales locos ex definitione, cõiugatis, ſimilibus, partibus, genere, ſpecie, cõtrariis, cõtradicentibus, ad extremũ rurſus

hîc inuoluit nouis tenebris & confundit. Partitio autẽ eſt initio huius Topici,quam magnoperè conſiderandã eſſe arbitror:Oportet autẽ (ait magiſter) primùm quidem eum qui interrogare debet, locum inuenire, vnde ſit argumentandum : ſecundum autem, interrogare & ordinare ſingula apud ſeipſum:reliquum verò & tertium,dicere iam eadem ad alterũ. Hic magiſter totum negotium Dialecticum tres in partes diuidit, vt dixi,inuentionem,diſpoſitionem,elocutionem : Elocutio autem,Rethoricæ pars eſt, nõ Dialecticæ:neque hîc vllum de tropis, figuris, numeris,quæ ſunt elocutionis laudẽs,verbum eſt.Sed tamẽ, Deum immortalem! ſpectemus hanc partitionem inuentionis & diſpoſitionis: & reuocemus in memoriam , quæ initio de Dialecticæ artis partibus diſputaui:prætermiſſionẽ huius partitionis,occaſionem doctori infinitarum tenebrarum fuiſſe: Nam ſi ad inuentionem reuocaſſet inuentionis omnia genera,generúmque partes & ſpecies, ſinguláque definitionibus & exemplis illuſtraſſet,Categoriæ, abundãtia propoſitionum,inuentio medij, Analytica poſteriora,tot Topica ad confundendam & conturbandam inuentionem nunquam extitiſſent·partitio inquam, hæc omiſſa & neglecta,tantæ caliginis, quantam adhuc expendimus,cauſſa fuit:quam tamen etiam hîc licet confusè,tamen adhibitam eſſe vehementer gaudeo, vt doctoris teſtimonium ad doctorem refellendum,tam proprium,tam paratum,tam clarum, tam denique certum haberemus. At pergamus,& totum hoc Topicum diligentiùs & accuratiùs expẽdamus. Quid igitur hîc magiſter inſtituit? quid diſpoſitionis nomine præcipit? Altercantibus in ſchola de problematẽ accidentis, generis, proprij, definitionis, arma videlicet ſuppeditantur,ei penitùs inſtituto conuenientia, de quo in definitione inuentionis, primo capi te primi Topici dictum eſt : ne ſcilicet egregij altercatores , in problematis altercatione vincantur : Placet enim doctori talem Dialecticum informari,qui aduerſarium omnibus argumentis,

argumentis, veris an falſis nihil intérſit,oppugnet:ac ſi fieri poſſit, expugnet. Hîc interrogantis ad hanc Dialecticam finis eſt:iure vel iniuria, virtute vel fraude vincere. Reſpondentis autem definitur officium reſiſtere forti præſentíque animo,nec vllo pacto cedere,& paribus artibus interrogantem tractare, atque ab illo tractatus ſit. His præclaris officiis ornantur diſputatores ad pertinaciam,proteruitatẽ,petulantiam,id eſt eximiã & ſingularem ſophiſticam:Idq́ue quod in Martij, idem in ſcholaſtici prælij furore ſcilicet valebit:Dolus an virtus,quis in hoſte requirat? Hîc pretioſiſſimum victoriæ præmium, redargutio (quod doctor in Elenchis caput omnis ſophiſticę artis efficit) modis omnibus appetitur.Nónne pulchrum eſt(inquies)vincere? turpe vinci? Nuda iſta ſi ponas,qualia ſint, æſtimari non facilè poteſt:cauſſæ ſi diſtinguantur, faciliimè poteſt. Virtute & laude vinci,fortaſſe ſit moleſtè ferẽdum:ſtultitia & vitio ſuperari, prædicabile & gloriandum:ita vincere, nõ pulchrum,& vinci, honeſtum eſſe poteſt. Sed Socratis (ſi lubet)hac de re excellentem ſententiam audiamus, ne noua paradoxa canere videamur:Sic enim Socrates cum Gorgia apud Platonem: Quòd ſi ex eorum numero es,è quorum ſum ego, libenter abs te, quæ inſtitui, perquiram:ſin minùs,dimittam:Si quorum ego ex numero ſum,quæras,reſpondebo ex iis,qui libẽter redargui ſe patiuntur,ſi quid falſum ineptúmue dicant:libẽter etiam redarguunt, ſi quid minùs verè dicatur: quibúſque non minùs reprehẽdi, quàm reprehendere gratũ eſt:tantò enim melius exiſtimo id eſſe bonũ, quantò maius bonũ eſt, maximo quodã liberari malo, quàm alios liberaſſe. Nihil enim tã pernicioſum hominibus eſſe arbitror, quàm opinionem falſam, in his videlicet rebus, de quibus præſens à nobis ſermo eſt inſtitutus.Itaque ſi & te eſſe talem affirmas,agè, diſputemus: ſin verò dimittendum cenſes,dimittamus iam, cœtúmque ſoluamus. Gorg. Dico profectò ô Socrates, me quoque eiuſmodi eſſe,qualem modò deſiderabas. Hæc

illi: Quamobrem ne pudeat nos, ſi in praua ſententia ſimus, ab aduerſario vinci: præſertim cùm idē magiſter, redargutionis illud tam contentioſum ſtudium, ſophiſtæ ſummum finem in Elenchis faciat. Verùm has ſophiſticas artes videamus, & excutiamus paulò accuratiùs: Interrogantis partes primùm videamus: & quanuis obſcuriſſimè traditę ſint, aliquo tamē partitionis adhibito lumine diſtinguamus: & tamē ſcholaſticorū verbis, quoad fieri poſſit, exprimamus. Interrogāti ſpectāda duo proponit magiſter, orationē & poſitionē, id eſt argumētationē & quæſtionē: argumentationē priùs iubet ſpectandā eſſe, deinde quæſtionē: contrà quàm fieri decuit: à quęſtione enim argumēta ducūtur, vnde fit argumentatio. Et paulò pòſt magiſter ipſe reſpondentem iubet antè de quęſtione cōſiderare, quàm de argumētatione: nihil adhuc hîc niſi confuſionē & inconſtantiā arguo. Secundo loco præcipit vt interrogans videat argumentationis & partes & ſpecies. Hîc noua eſt confuſio: mens enim hominis in diſſerēdo nō incidit in has vias, ſed quæſtione poſita argumentū quæritur: quo reperto & expoſito, res ipſa explicatur & expeditur: Fallax igitur eſt iſta præceptio. Partes argumētationis alias neceſſarias, alias aſſumptas inſtituit: Hoc etſi verum eſt, tamē eſt eiuſdē erroris, quia nō hoc modo progreditur diſputātis conſideratio. Neceſſarię argumētationis partes ſunt propoſitio & aſſumptio; verū eſt: quid tū? Hę nō ſtatim pręordinādæ, & abeundū ad ſuprema: ſin verò illæ non ponūtur, per inductionē ſumēdæ: Hîc autē diuiſionis argumētū ex partibus ad totū, nomine inductionis confunditur. Aſſumptas ſyllogiſmi partes, magiſter in rationes quatuor diuidit, inductionē, occultationem, ornatū, perſpicuitatē: ridicula prorſus & vana diſtributione: Inductio enī ad neceſſarias partes adhibita priùs eſt, nūc partibus aſſumptis ſubiicitur: & paulò pòſt, quāuis nunc inter argumētationis partes adhibeatur, inter ſpecies recēſebitur, mirifico incōſtātię & leuitatis ludibrio: Occultationis verò, id eſt κρύψεως, quæ et in Analyticis

lyticis & in Elenchis appellatur, vtilitatem in Dialectica tradidimus: Occultãdæ autẽ rei gratiâ, quæ ab aduerſario ĩpetrãda ſit, magiſter duodecim partes facit: quas diſtinguã ſuis præceptis, & verbis exprimã ſcholaſticis:

Ratiocinatione præcolligere, per quæ ſyllogiſmus fiat:
Concluſionem non dicere: vt cùm tandem dicetur, quæratur propter quid:
Non continua poſtulata ſumere:
Definitione ſumere vniuerſale in coniugatis:
Proponere velut alterius gratiâ:
Per ſimilitudinem interrogare:
Sibimet quandoque inſtantiam ferre:
Dicere velut vſitatum & tanquam aliud agere:
Vt in ſimilitudine proponere:
Proponere cui ſumendum eſt ex neceßitate conſequens:
Vltimò rogare, quod maximè opus ſit: contrà verò ad proteruũ: Prolongare & interponere, quæ nihil ad rẽ.

Ex argumẽtis cõmunibus hîc tria cõfunduntur, definitio, cõiugatio, ſimilitudo: quaſi res è cæteris argumẽtis occultari etiã non poſſit. Sequitur tertia pars aſſumptarũ partiũ ex ornatu per inductionẽ & diuiſionẽ, id eſt ex partibus & toto. Hîc non dicã quoties iam cõfundatur inductio in partibus neceſſariis aſſũptis, ſed doctorẽ interrogabo, quid hîc agat: an ad ornandã & amplificãdã diſputationẽ, diuiſionis locus ex partibus & toto ſolus aut præcipuus ſit: non cætera argumentorũ genera, non etiã omnes troporũ, figurarũ rhetoricæ formæ ad augendam & amplificandã quãuis orationẽ & diſputationẽ plurimũ valeãt. An hîc magiſter, ſicut aliis locis permultis antea fecit, declarare voluit, ſe quid præciperet, ignorare? Poſtrema pars, aſſumptarũ partiũ perſpicuitas eſt, Ariſtotelis inſtituto planè cõtraria: docet enĩ proximo loco, quomodo ſit occultãda diſputatio: & ad id perſpicuitatẽ adhibendã exiſtimat. Sed tamẽ hoc tã ſingulare præceptũ audiamus: Ad perſpicuè docendum (ait) exẽpla ſunt adhibẽda nobilia & inſignia, qualia videlicet ſunt apud principẽ poëtarũ Homerũ: nõ obſcu-

ra & contēpta, qualia ſunt apud viliſſimū poëtarū Chœrilū. O vocē non doctore tot ſophiſmatū, & tenebrarum authore, ſed omniū philoſophorū principe digniſſimā! O me expeditū planè & explicatū! O me etiā doctori, magno benificio obligatū! Diſputo totis his Animaduerſionibus, definiendū, partiendū: hoc homines noſtri ęgerrimè cōcedūt. Addo ad perſpicuè docēdū, īſignibus exēplis oratorū & poëtarū vtendū eſſe: hîc mihi iraſcūtur ac illudūt, & me diſcipulóſque meos cōdēnāt, quòd logicis pręceptis interpretādis oratores & poëtas cōiūgam: Itaque magnas gratias ô magiſter, tibi debeo, qui me teſtimonio tā claro, & authoritate tāta ad tuas tenebras refellendū adiuues. Tu enim tibi veriſſimè præcipienti non obtēperas, nullo inſigni aut populari, id eſt Homerico exēplo in tā multis logicis tenebris vteris: omnia perobſcuris, ſæpe etiā nullis exēplis obſcuras: hoc ex tuo præcepto, ex tua lege reprehēdo, & æmulis tuis iudiciū tuū de teipſo profero. Atque hæc de confuſione partiū diſputationis & neceſſariarū & aſſūptarū: ſpecies ſequūtur, inductio & ſyllogiſmus: Inductio iā ſępiùs hîc confunditur: & antea docui nō eſſe argumentationis, ſed argumēti ſpeciē, ex diuiſionis loco, cùm ex partibus totū concluditur. Octo ſunt Ariſtotelis præcepta ad inductionē, primum, quòd magis ad multitudinē ſit adhibēda, quàm ad Dialecticos. Dixi primo Topico (cùm aſſūptione addita, inductio ſyllogiſmus ſit, & idē argumētū inductione & ſyllogiſmo tractari poſſit) perridiculū eſſe inductionis & ſyllogiſmi diſcrimē: nūc verò magiſtri conſiliū mirificū audiatur. In Topicis inſtituit diſcipulos de problemate accidentis, generis, proprij, definitionis in ſchola clamantes: & iubet vt inductione potiùs ad multitudinē, quàm ad Dialecticos vtātur: quaſi hęc ſophiſmata apud vulgus ſimplex & imperitū, nō apud aſtutū ſophiſtā & callidū tractētur. An igitur hoc eſt præcipere, an ſōniare, cùm ſophiſticas ſcholaſtici problematis altercationes inſtituas, dictare quomodo ſit ad populū agēdū? Similis eſt de ſyllogiſmo ſapientia,

pićtia, vt non ad multitudinẽ adhibeatur: quaſi ſimplex agricola nullos ſyllogiſmos faciat, nullã cõcluſionis veritatẽ intelligat: & Dialectica, nõ ſit naturale Dei donũ, ſed ſophiſticũ doctoris inuentũ. Cætera & inductionis & ſyllogiſmi pręcepta planè inutilia ſunt, nec digna quę refellantur: niſi fortè illud de ſyllogiſmi præceptis penultimũ, quòd nõ omnis quæſtio dialectica ſit, ſed quæ quærit in vtrãque partẽ. At de hoc errore ſatis antea dictũ eſt primo Topico: Reliqua eſt de interrogãtis partibus quæſtio, cuius difficultatẽ monet magiſter ex primis, poſtremis, principio proximis, non legitimè definitis ſpectandã, ſed tenebricosè, nõ ex Dialectica luce & ratione: Facilis enim quæſtio eſt cuius cauſſæ, facta, cæteráque argumẽta clara & nota ſunt: cõtrà verò, difficilis. Quamobrẽ tota hæc interrogantis præcepta non ſolùm confuſa, ſed inutilia ſunt. Iam reſpondentis partes cõſideremus: in iis magiſter primùm de quæſtione præcipit & errorẽ ſuũ de interrogantis officiis conuincit, in quibus de quæſtione poſteriore loco dixerat. Conſiderare porrò neceſſe eſt, quæ res agatur: verùm nõ ad hãc probabilis & improbabilis diſtinctionẽ Dialectica prudẽtia reſpicit, ſed ad argumẽtũ, quo oppugnatur: ad argumẽtationẽ, qua argumẽtũ diſponitur: id eſt ad inuẽtionẽ & diſpoſitionẽ: huc enim Dilectica tota refertur. Tenebræ itaque omnes hæ ex illarũ principũ partium inuẽtionis & diſpoſitionis ignoratione profectę ſunt. In argumẽtationis partibus (quas ait ſuſtinẽdas eſſe cõcedẽdo, negãdo, dubitãdo, diſtinguẽdo, reſiſtẽdo, ſoluẽdo, prohibẽdo) monet magiſter res valdè ridiculas, ſi quod agitur, probabile aut improbabile ſit, concedendũ: ſi ſit alienũ, cur cõcedẽdũ potiùs, quàm irridendũ & reiiciẽdũ, cũ ſit ineptũ? probabile & improbabile ſi ſit aptũ, declinandũ: illud, quia propinquũ quæſtioni: hoc, quia ſit abſurdũ: cur probabile & aptũ non ſimpliciter concedẽdũ? quid aliud omnino cõcedetur? certũ & alienũ dãdũ, aptũ ſuſpendendũ: cur nõ vtrunque explodendũ: illud, quia ineptũ: hoc, quia nõ ſit probabile? Inopinabilis ſup-

poſitio fugienda:ac paulò antè de improbabili poſitio-ne ſuſtinenda præceptũ à magiſtro eſt poſitũ. Sed hęc in partibus:in argumẽtatione ipſa quã ſubtiles præceptiones, quàm doctore dignæ ſunt? Vitioſa oratio eſt (ait) ſi concludat additis aut ablatis quibuſdã: Ergo doctoris iudicio, omnis enthymematis & imperfecti & perfecti quidẽ, ſed amplificati partibus ſyllogiſmi, vitioſa cõcluſio erit, At omnis ſermo diſputatióque, oratorũ, poëtarũ, philoſophorũ, omniũque hominũ ferè talis eſt: & magiſter in officiis interrogãtis, pręcepta dedit de ſyllogiſmi partibus nõ neceſſariis, ſed aſſumptis ad neceſſarias amplificandũ. Deinde verò quæ nugæ ſunt iſtę? quia nõ cõcludat, quia non ad rẽ cõcludat, argumentatio vitioſa dicitur à doctore: & denuò aliis in præceptis propter eaſdẽ cauſſas falſa nominatur: & aliud tamen inculpationẽ argumẽtationis per ſe, & falſam argumentationẽ magiſter facit. Quę puerilitas eſt iſta? modò inculpationes orationis (ſic argumentationẽ vocat Boëtius) ſecũdũ ſe facere quinque: modò quatuor falſæ argumẽtationis ſpecies diſtribuere: modò tres conſiderationes enumerare in vniuerſum, an cõcludat, an verũ cõcludat, ex quibus cõcludat: An nunquã de tanta inconſtantia cogitabimus? In petitione principij dãnat magiſter vſum generis, ſpeciei, vniuerſæ denique diuiſionis, & ex illis argumẽtis probationẽ reprehendendã, & ſophiſticã dicit eſſe. Quàm autẽ falſò? quàm etiã incõſtanter? Quoties enim generis, ſpeciei, partiũ argumẽta in Topicis magiſter cõmẽdat? Deinde verò quis horũ argumẽtorũ futurus eſt vſus, niſi vt ex toto partes, & partibus totũ cõcludas? At hoc ſummũ vitiũ docet eſſe magiſter, & in petitione principij pro ſophiſmate numerat. Poſtremò in petitione cõtrarij qualis & quã inaudita, & quàm ridicula atque inſulſa infantia eſt? Locis infinitis argumẽtũ è contrariis laudatur & cõmendatur: at nũc vt vitioſum & reprehenſione dignũ notatur: quin ſophiſticum eſſe iudicatur. En igitur interrogãtis & reſpõdẽtis arma ſophiſtica, ſed non minùs ſophiſticè deſcripta: vbi loci

inuentio-

inuentionis,qui ſeptē ſuperioribus libris tā ſæpe iterati & repetiti,rurſus offunduntur,Definitio,partes,partes, cõiugata,ſimilia,ſimilia,partes,totum,definitio,genus, ſpecies, cõtradicētia,aduerſa,totū,partes. Hîc magiſter teſtimonioſuo octies in Topicis recitato & pronūtiato, errorē illum ſuū grauiſſimū confitetur:quo negauerat quinto capite primi Topici, inuētionē cõmunē omniū problematū tradi poſſe. Diſpoſitionis verò (ad quā tamē videntur tā multæ nugæ referri)nullū ſolidū præceptū Topico octauo eſt,pauculis de methodo prudentiæ exceptis. At iā tēpus eſt vt Topicā confuſionē concludamus:tametſi eſt in ſingulis Topicis accuratè diſputatū,quàm multa non neceſſaria confuſa eſſent,quā multa neceſſaria prætermiſſa,quàm nullis propriis artibus, vt magiſter receperat, quatuor problemata ſint inſtructa:tamē id ipſum magis elucefcet vniuerſa rerū cõparatione:Stellæ enī in Topicæ confuſionis tenebris quædā alluxerūt:at nox tamē adhuc eſt. Verùm ſi totā artis noſtræ deſcriptionē,cū tota Topicę matæotechniæ caligine generalē,& vniuerſum vſum cū abuſu ſummo atque vniuerſo cõparemus,non iā ſtellarū diſtincto & finito lumine,ſed ſolis & tota & vniuerſa & omnia colluſtrante luce,Topicæ noctis tenebras expellemus. Hæc igitur peroratio, hic epilogus nobis addēdus eſt:in eóque primùm homines noſtri de ſuis commodis amicè & familiariter adhortandi ſunt,vt ſe ad naturalis,& rationis & vſus(quę regula ſumma & prima & ſingularis & vnica eſt in huius diſciplinæ perſpiciēda veritate)lumen referāt.Doctor videtur in octo Topicis vniuerſam quandā Dialecticę rationē animo comprehēdiſſe:qui de inuētione,de diſpoſitione Dialecticæ artis his octo Topicis cogitarit:Verū quia de diſpoſitione ferè nihil (nihil enim de enūtiatione,nihil de ſyllogiſmo & prima & ſecūda diſpoſitionis regula:puſillū de methodi poſtrema parte)loquutus eſt:ea tātùm,quę hîc cõfundūtur,cū noſtra Dialectica cõferemus.Quare agitè,hoc expēdamus & ratiocinemur. Nos Dialecticā artē ex imitatione

ne naturæ totã deducimus,& ad omnẽ humanæ prudẽtiæ vſum congruẽter definimus:Topicus author initio Topici primi ita definit, vt ſingulis definitionis verbis erret ac labatur:ac Dialecticã à cõmuni rerũ omniũ vſu ad ſophiſticas otioſæ & inertis ſcholæ altercationes reuocet. Nos initio poſt quæſtionem definitam, partimur artem in legitimas partes, inuentionẽ & diſpoſitionẽ: Magiſter initio nil legitimæ partitionis illius oſtendit: ſed tandẽ tot tenebris inuentione confuſa, redundantẽ partitionẽ cõturbat in inuentionẽ, diſpoſitionẽ, elocutionẽ. Nos inuẽtionẽ definimus,diſtribuimus in mẽbra & partes:Magiſter rediculã diuiſionẽ,confuſa tamẽ antè ipſius vna parte, facit inſtrumẽtorũ & locorũ:cùm & loci,inſtrumenta,& inſtrumenta, loci ſint. Nos ſingula argumentorũ genera definitionibus & partitionibus tũ generatim,tũ ſingulatim declaramus:Magiſter,horum nihil omnino definit legitimè,nil ex ordine partitur,ſed inaniſſima ταυτολογία & matæotechnia millies confundit:de pleriſqne etiã ne verbũ quidẽ facit:nihil enim de efficientiũ modis,de materia,de ſubiectorũ & adiũctorũ,déque cõtradicentiũ tã variis generibus,de repugnãtibus,de tota diſtribuẽdi ratione & doctrina,de teſtimoniis diuinis,in totis Topicis loquitur. Nos,omnes locos definitionibus,partitionibus expoſitos,inſignibus exẽplis illuſtramus & ornamus:quibus & doctrina facilior, & doctrinæ vſus promptior efficitur.: Magiſter octauo Topico ad perſpicuè docendũ, Homerica exempla iubet adhiberi non Chœrilea:at ne Chœrilea quidem adhibet.Hęc doctoris eſt doctrina, qua Topicas argumẽtorũ communes & generales formas expoſuit:ad quas ſi tot calceos,quot in ſingulis Topicis recenſuimus:ſi tã putres & abiectas ſoleas à voluptate,poſitione,ablatione,metaphora,poteſtate,paſſione,ſenſu,participatione, idea,ſuperabũdãtia,appetitu,complexione, ente, compoſitione & eiuſmodi Topicis et ſophiſticis coriis: denique ſi ſophiſmatũ ſordes aſſutas et ex æquiuocatione, amphibologia , petitione principij, nugatione aggregaueris,

gregaueris,horrendũ doctrinę genus efficies,in qua nõ modò nihil definiatur,nihil diuidatur,nihil exẽplis illuſtretur,ſed omnino nihil ferè doceatur affirmãdo,nihil ſolidũ inſtituendo, ſed inficiãdo & negando nugatoria, ſophiſtica,falſa mataeotechnia cõfundatur. At Deũ immortalẽ! quanta & definitionũ & partitionũ & exẽplorũ luce,dignitate,veritate,tenebras, ineptias, cõmenta iſta vincemus? Tamen non recuſo quin tanta támque iners & ignaua cõfuſio omni ſapientiæ laude celebretur,niſi tãtò omnis & vtilitatis & vſus ratione ſuperiores fuerimus,quãtò ordine doctrinę & explicatione clariores & numeris omnibus abſolutiores extitimus.Fingite,doctorẽ nobiſcũ agere,ac magiſtrum ipſum de doctrinæ ſuæ vſu,déque totis illis quęſtionibus,quas antea attigimus,interrogari:quid hîc reſponſurũ exiſtimatis? Nónne vt conſtantiæ ſuæ rationẽ habeat,idẽ quod ſcritis ſuis profeſſus eſt,voce reſpõdebit? Topicã doctrinã inſtitui (dicat) per quã in ſchola Dialecticus diſcat de accidẽte,genere,proprio,definitione diſputare:& ſcholaſticæ exercitationis & altercationis gratiâ,Topica cõſcripſi. At ô magiſter,ego te ad cauſſam reuoco. Quãobrem Dialectica ad hæc vocabula quatuor obligatur, quæ res oẽs explicare aque ĩterpretari debeat?Nõ quęro an problematis falſa partitio,vera ſit:ſed quę te cauſſa impulit,vt ad hæc vocabula quatuor,inuẽtionẽ Dialecticã referres?an ſi neceſſaria eſſet quatuor vocabulorũ cognitio,nõ potuit quatuor definitionibus, quatuor exẽplis perſpicuè, propriè, ſuccinctè tota res explicari? quãobrem in ſcholã Dialectica ita cõpingitur,vt nõ niſi de ſuis quatuor particulis clamitet? An Grammatica & Rhetorica in clamore de ſuis præceptis exercetur? At inquies (ſic enĩ te defendes) cùm probè Dialectici fuerint in his quatuor problematis de accidente , genere, proprio,finitione exercitati, facilè de rebus aliis omnibus diſputabunt.Primùm quî poteſt fieri?Nã ſi per quatuor problematũ tuorũ clamores poſſis de rebus omnibus diſputare, quid reliqua tua Logica opus eſt? quid Categoriis?

Categoriis? Interpretatione? Analyticis & prioribus & poſterioribus?quid denique, his quatuor problematis exceptis,tota Logica, tota Dialectica opus eſt? An qui puer mille ſe annos cruciauerit in clamore de nomine & verbo,nullam exercitationem ſcribendi, nullum loquendi vſum addiderit, poterit de rebus omnibus purè & emendatè ſcribere ac loqui? An in ludo gladiatores aliter edocentur,quàm ſint in arena certaturi? An aliis in rebus hiſtriones exercẽtur,quàm in ſcena queãt imitari? Cur igitur alia,in ſchola meditamur,quàm ſeriis in rebus ſimus acturi?Exerceatur verò puer non ſolùm in quatuor vocabulis artis ſuę,ſed in totius artis & omniũ artis partium vſu:transferat omnes doctrinę ſuę partes interpretando,meditando, declamando, ad ingenij, ad iudicij,ad prudentiæ confirmationem. Fabricãdo,fabri efficimur,aiũt:at malè fabricãdo etiã mali, vt benè boni. Didiceris de quatuor problematis ſophiſticè altercari:ſcies de quatuor problematis ſophiſticè altercari: non propterea de omnibus eleganter,magnificè,ſapiẽter ratiocinari poteris.Nulla fuitigitur doctori cauſſa, quamobrem ad hæc quatuor vocabula Dialecticam inuentionem aſtringeret:Sed fac (vt initio dixi) quæ falſiſſima cauſſa eſt , eſſe veriſſimam : cur ad hæc quatuor vocabula,tot inuentionis matæotechniæ cumulantur? An quia vna quatuor horũ vocabulorũ & quatuor problematum communis doctrina inueniri non poterat? aut ſi inuẽta eſſet,obſcura eſſet & inſuauis ,ideo tot tenebræ repertæ ſunt? At deus Opt.Max. homines noſtros hoc poſtremo loco exuſcita:dona illis miſeræ ſeruitutis vinculis ſolutam & liberam mentem. Produxi ſingulis octo Topicis non peregrinum,& qui à ſcholaſticis refelli poſſit, ignotum aut dubium teſtem : doctorem doctori oppoſui : non ambiguè , non captioſè hæſitantem, ſed reuera ac veritate locos illos omnium problematum , omnium etiam quæſtionum communes , non ſolùm omnibus Topicis vſurpantem & recitantem , ſed mirifica laudatione prædicantem & celebrantem.

brantem. Atque etiam vt omnibus modis afflictam & proſtratam Topicam caliginem penitùs tollamus, fac ad quatuor vocabula, Dialecticam inuentionem alligari decuiſſe: fac communes locos inuentos non eſſe: inueniri etiam nullo modo poſſe, vt optima ratione ductus ſit doctor ad peculiares ſingulorum problematum locos explicandum: quid, cùm magiſter nullos ad cognitionem accidentis, generis, proprij, definitionis peculiares & proprios locos expoſuerit, vt in ſingulis Topicis docui, ſed perpetuam negationum & inficiationum mataeotechniam confuſis communibus locis, calceis & ſoleis putribus interſutis effecerit: quid eſt iam reliquum, quo tantas, tam bonæ iuuentuti pernicioſas tenebras tueri quiſquam poſſit? Sed hæc quæſtio de præceptis & arte, déque cauſſis omnibus tātæ in Topicis mataeotechniæ prætereatur: reliquam vſus quæſtionem, vt fecimus antea, coniungamus: quæramus nunc non quid magiſter pro ſe & doctrina ſua reſpondeat, quod ad eum conuincendum, maximum videri debeat, ſed quiuis eius æmulus poſſit reſpondere, quò ſe victum libentiùs fateatur: ſi non tantummodò ipſe nihil verè pro ſe, ſed ne quiſquā pro eo patronus queat dicere: Quæramus non quem vſum Topicorum magiſter docuerit, ſed quis omnino vſus hinc elici poſſit: Componamus: fac in literis, fac in variis exemplis verſatum: fac acutiſſimum & diſertiſſimum patronum cū adoleſcente aliquo ad noſtræ inuentionis rationem exercitato: conſtituamus denique (quod antea in Categoriis fecimus) quæſtionem vtrique communem, in qua declaranda, ſuam vterque doctrinam exprimat: & quidē ad analyſim primùm aliquid. Sit Veneris oratio ad Iouem: ſit ad ſocios, Aeneæ conſolatio apud Virgilium vtrique declaranda: Quid hîc patronus doctoris huius faciet? vnde initium huius explicationis ſumet? Problema nullum eſt, quia non eſt interrogatio in vtranque partem elata: quia non de accidente, genere, proprio, definitione: quomodo Topicā & inſtrumento-

rum,

rũ,& locorũ,& calceorũ,& ſolearũ tautologiam & mataeotechniã hîc adhibebit?quæ prima requiret?quæ media ſubducet? Nõ dicam,vt antea de diſcipulo Categorici doctoris dixi,ſic Topici doctoris patronũ hîc ploraturũ:ſed profitebor & prædicabo, faciliùs manes Topici doctoris ab inferis excitaturũ,quàm ratione huius explicandæ quæſtionis ex Topica confuſione deductum. Noſtrum verò Dialecticũ in hac quæſtione ſi pariter vrgebis,nihil morabitur:eruet primùm id, de quo agitur, & quod eſt differenti iudicãdum:rationes & argumenta ſubducet,& ad generis ſui fontẽ referet:cauſſæ'ne ſint an effecta:aut quę de cæteris generibus argumenta,& ex loci proprietate vim eius naturãque ponderabit:conſilium vniuerſæ diſputationis,hac conſideratione penitùs explorabit:hoc enim didicit ; ita ſe exercuit. Poſtremùm verò cùm noſter hic Dialecticus patronũ Topici doctoris in illo Dialectico vſu magnificè vicerit,ad alteram exercẽdæ artis ſpeciem ſe conuertet: geneſim adhibebit:nec verebitur(cùm ſe ſtudioſè in his meditationum & exercitationum curriculis agitauerit) vel in ſcholaſtico conuentu de reliquo Dialecticæ inuẽtionis vſu liberè & conſtanter dicere. Quare par idem rurſum producamus:Redeat patronus Topici doctoris ad ſeſe:nec quãuis victus,tamen deſperet,quin viribus collectis acriùs excitetur. Ponite igitur quæſtionem illam eandẽ,quæ in Categoriis fuit : Theticũ de homine eſto,ne nos difficili quęſtione videamur iſtorum hominum nationẽ terrere ac turbare velle:aut ſiquid in ſchola facilius erit. Quid hic patronus ex octo Topicorum diſciplina,quàm ſe ingenioſum, quàm ſolertem dabit? Non pono problema de accidente,genere,proprio, definitione, de quo ſit ſcholaſticè clamandũ:ſed quæſtionem ſtatuo,de qua ſit Dialecticè differẽdũ. Ac me deus ille parens & author huius rationis Dialecticæ,de qua tantoperè aſſeueramus,ſic amet,

Antè leues ergo paſcentur in æthere cerui,
Et freta deſtituent nudos in littore piſces,

quàm

quàm poſſit patronus Topicus è Topicis tenebris ſic confuſis,ſic ad problema relegatis,ſic calceorũ ineptiis, ſic putribus ſolearum coriis,ſic ſophiſmatũ ſordibus inuolutis,vllam Dialecticæ lucis ſcintillam excutere. Nõ iſtis artibus Theophraſtus, non iſtis nugis Eudemus, non iſtis ſophiſmatis, Ariſtotelis diſcipulus vllus, non denique Ariſtoteles ipſe, philoſophus tantus eſt effectus:Non erat iſta imitationis ſcholaſticæ ſolertia:Alia via differenti ineunda eſt, alius ratiocinanti curſus tenendus,aliud iter ad hanc prudentiam contendenti ſequendum.Da mihi contrà,cùm erubueris,aut frontem perfrixeris,ô Topice patrone,de homine,de deo,de terra,de cœlo, de mundo,de rebus denique omnibus quã voles quæſtionem:propone quicquid animo cõprehenderis,& quære conſilia noſtræ artis & vſum ad hoc explicandum:cauſſas rerum iubebo te ſpectare, quæ tam multiplices variam ſcientiam afferant,& quamobrem, & vnde, & quomodo, & ex quo res eſt:deinde & facta & ſubiecta & omnibus modis adiuncta:quæ & certas & firmas notas & veriſimiles coniecturas infinitas pręſtabunt:tum oppoſita prorſus admirandæ conſiderationis,& comparationum tot exornationes & ante oculos ſubiectiones & verborum notas & coniugata:è quibus partium varietatem diuidamus, & totam naturam definiendo complectamur:Poſtremò doctorum & probatorum hominum ſentẽtias,authoritates, è ſacris etiam literis oracula & vaticinationes:cuius tantæ tãque incredibilis vbertatis & copiæ doctrinam ſi differendo & diſputando ſequare,non ingemiſces, vt Topici doctoris æmulus in Topica matæotechnia,& ſophiſtica artis ſimulatione:ſed prudentibus conſiliis inſtructus ad ratiocinandum, explicandum, confirmandum, refellendum, docendum accedes. Atque hæc de Topica arte, de Topicæ artis vſu, quem magiſter præceptis inſtituit. Quamobrem cùm tam cæcis támque atris noctibus tandiu hominum mẽtes ſopitas & ſepultas fuiſſe miſerandum ſit: contra tantam liberalis & ingenuæ

diſciplinę

diſciplinæ calamitatem, opera,ſtudio, diligentia, labōre,induſtria, mente, totis denique viribus pugnandum̄ eſt & dimicandum: diſtinctionum Hydris(quibus iſtæ tenebræ defendi ſolent)acriter eſt obſiſtendum. Hydrā enim Plato non fabuloſum & poëticum monſtrum,ſed captioſum & fallacem ſophiſtam (contra quem diſputauit Hercules) ait fuiſſe:qui cùm ſe victum diſputando ſentiret,aculeato aliquo ſophiſmate tamen integrū certamen renouaret. Amputaueris mendacia & commenta,id eſt capita Topicæ confuſionis,pro vno repente ſeptem diſtinctione aliqua ſcilicet reſtituentur:Herculis conſilium contra has Hydras imitemur:igne cōſuetudinis & vſus, atque humanæ prudentiæ flamma, monſtra iſta crememus & comburamus: nec enim ardorem tantum naturalis vſus,flāmámque tam ſplendidæ támque coruſcæ veritatis diutiùs perferent: flagrābunt & exurentur.Securim illam principiorum Ariſtoteleorum, de materia artis, qua ſemper vſi ſumus, qua ſemper vtemur,tam idoneam,tam grauem, tam his erroribus amputandis aptam & conuenientem ad radices putridę falſitatis,ad extremum rurſus adhibeamus: omnes iſtas ſpinas penitùs excindamus.Præcepta veræ diſciplinę non ſolùm neceſſaria, ſed homogenea, ſed primò catholica debent eſſe: At tot matæotechniæ & tautologiæ,quot adhuc in Topicis nōtauimus,non ſunt in Logica de omni,per ſe,vniuerſaliter primò:non ſunt igitur veræ diſciplinæ præcepta.

FINIS LIBRI DECIMI OCTAVI.

514

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROFESſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber xix. & xx. in Elenchos,*

AD
CAROLVM LOTHARINGVM
CARDINALEM.

PARISIIS,
Apud Andream Wechelum, ſub Pegaſo, in
vico Bellouaco: *Anno ſalutis*
1556.

Cum priuilegio Regis.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber decimus nonus, de Elenchis inuentionis.*

AD *Carolum Lotharingum Cardinalem.*

ANIMADVERSIONVM reliqua materies eſt in duobus Elenchorum libris: Syllogiſmum triplicem ſibi conſtituit Ariſtoteles, apodicticum, dialecticum, ſophiſticum: Sophiſtici ſyllogiſmi doctrina in Elenchis poſita eſt, ſed eadẽ reliquis antecedẽtibus libris ſæpe iterata & repetita: Cui tamen in vera deſcriptione artis, locus eſſe non poteſt, quia nullum de vitiis præceptum, eſt in virtutis explicatione catholicum: Imò rectũ ipſum, index eſt ſui & obliqui: nec virtutis definitio probãda eſt, niſi ſit hinc etiam manifeſta cognitio vitij, vt antea tam ſæpe ex Ariſtotele citauimus. Hos duos libros ſubtiliùs perſequi, ineptum videretur, cùm tautologia, heterogenia, cæteráque hîc animaduertenda iis, qui ſuperiores Animaduerſionum noſtrarum libros legerint, iam ſatis

ſupérque perſpicua eſſe debeant. Itaque cõmodius fuerit, vt fructus huius partis, quiſquis eſt, faciliùs perſpiciatur, ſeligere ex omnibus libris & in vnum recolligere totam Ariſtotelis Sophiſticã, & exemplis illuſtrare, & eã duobus libris diſtinguere. Superiores igitur Organi libri Logicam vtcunque tradiderunt, oppoſita Sophiſtica deinceps erit. Etenim, (vt eſt primo capite primi Elenchorum) ſicut in aliis robuſtus quidem corporis ineſt habitus, in aliis verò ſpecies tantùm, cùm ſe ipſos inflent & comparent φυλετικῶς, more tribulium, qui victimas ſuas, quò pinguiores viderẽtur, ita ſubornabãt: Atque vt alij quidẽ pulchritudine pulchri ſunt, alij verò fuco tantùm, quo ſe ipſos fucãt: quod & in rebus inanimis ſimiliter accidit: In his ſiquidẽ aliud argentum, aliud aurum eſt reuera: aliud verò nequaquàm, ſed iudicio tantùm ſenſus apparet: vt lithargyrina & ſtannea, quæ argentea: & felle infecta, quæ aurea vidẽtur: ſic in diſputationibus aliæ tales ſunt, quales apparent, aliæ fallaces & captioſæ ſunt, & videntur tantùm διὰ τὴν ἀπειρίαν, propter inexperientiam: Atque hinc oritur, vt eſt ſecundo capite eiuſdem libri, Sophiſtice, ſimulata quidem, at non vera ſapientia: & ſophiſtes, quæſtum faciẽs è ficta ſapientia, non vera. Vitium igitur logicũ, appellatur ab Ariſtotele ſophiſma, ex illa Sophiſticæ definitione: hinc σοφιστικὸν καὶ σοφισματῶδες & ἀπάτη, captio: hinc ἀπατητικὸν & παραλογισμός, fallax concluſio: hinc παραλογιστικόν· ἔλεγχος σοφιστικὸς, reprehenſio ſophiſtica: hinc ἐλεγκτικὸν καὶ ἐλεγχοειδὲς. & hoc etiam nomine liber de logicis vitiis præcipiens inſcriptus eſt: ac quanuis elenchus reprehenſionem tam veram, quàm fallacẽ ſignificet, attamen pro captioſa ſpecialiter ſumitur: & παράκρουσις, dolus, & συκοφάντημα, calumnia: & quia ſophiſtæ iis inter ſe dolis concertare ſolent, ἀγὼν, concertatio: hinc ἀγωνιστικὸν & ἔρις, contentio: hinc ἐριστικὸν & φίλερι & ἀδικομαχία, iniuſtum certamẽ. Neque verò hęc omnia, quæ afferunt τὴν φαντασίαν, ſpeciem rei & imaginem, non veritatẽ, aliud in Logica ſunt, quàm in Grã-

matica barbáriſmi & ſolœciſmi, ne quis Sophiſticam à Lógica, re alia putet eſſe diſtinctam.

Eſt verò ſapientis officium, vt eſt in Elenchis ſecundò capite primi, & primo ſecundi, non ſolùm non fallere, ſed fallentem deprehendere: vitiáque iſta noſſe plurimùm cōducit, tum ad philoſophiam, vt in ea captiones eiuſmodi facilè vitemus, tum ad noſtras ipſorū meditationes & conſiderationes: nam qui facilè fallitur ab aliis, neque tamē id ſentit, à ſeipſo quoque perſæpe fallatur, neceſſe eſt: poſtremò, erit etiā glorioſum, in omnibus verſatum & exercitatum, nec vllius artis expertem aut ignarum videri. Hęc Ariſtotelea Sophiſticæ cōmēdatio eſt in ſpeciem quidem probabilis, cùm (vt antè dictum eſt) ex vera Logica poſſit hæc Sophiſtica percipi. Sed tamen glorioſum ſit nulla in re rudem & ignarum videri: nec enim ſophiſma putandum modò, cùm moleſtus in diſſerēdo & odioſus altercator ſimilem ſui rabulam in ſchola deceperit: ſed quicquid in artibus & omnibus vitæ actionibus prauè & peruerſè iudicatur, ſophiſma eſt, vt verè Galenus ſecundo de Temperamētis ait: tāque latè patet, ac latiùs rationis abuſus, quàm vſus. Hic ſummus & generalis percipiendæ Sophiſticæ finis ab Ariſtotele proponitur: ne fallamus alium, néve ab alio fallamur. Tū quīque ſpeciales fines vitioſè proponuntur, ἔλεγχος, ψεῦδος, παράδοξον, σολοικισμός, ἀδολεσχία. reprehenſio, falſitas, inopinabile, ſolœciſmus, nugatio: Elenchus enim, qui ſolœciſmus eſt, contradictionem propoſiti concludens, falſum concludit, & inopinabile pro falſo habetur: & ſolœciſmus, Grammaticæ culpa eſt, nō Logicæ: & ἀδολεσχία, ſicut obſcuritas & reliqua (de quibus dicetur) de vitiis logicis vnū eſt, quo deducimur ad falſum, aut auertimur à vero. Hęc itaque partitio ſophiſticorum finium vitioſa eſt, & Sophiſticæ ſummus & ſolus finis, eſt τὸ ψεῦδος. quem finem, tum ſophiſtes ad fallendum, tum philoſophus ad cauendū intentis oculis intuetur.

ELENCHI PARTITIO.

Inducendi falſi cauſſas multas variis libris Ariſtoteles propoſuit: nos ſummatim, vt ſtatuimus, colligamus, & generatim componamus. Modi quidem reprehenſionis duo ſunt, alij quidem ſunt circa dictioné, alij verò extra dictionem, vt eſt in Elenchis tertio capite primi libri. Hęc partitio partem capit à Grāmatica & Rhetorica, partem à Logica: Grammatica enim, vt Rhetorica, doctrina dictionis eſt: Logica autem, rationis tātùm eſt: Itaque elenchi dictionis, grammatica vitia ſunt, nō logica: vitioſè igitur in logicis tradūtur. Cauſſæ captionis circa dictionem, pro dictionis varietate multę ſunt, aliæ dictionis ſimplicis, aliæ cōiunctæ: Simplicis dictionis elenchi ſunt, inſolentia, homonymia, metaphora.

ELENCHVS INVSITATAE *dictionis.*

Inſolentia dictionis impedit rerum intelligentiam, & iudicium conturbat: ideóque ab Ariſtotele inter peccata problematis ſtatuitur primo capite ſecundi Topici: Vſitatam dictionem contemnere. Peccant enim ait, qui alienis nominibus res appellant, vt platanum, hominem: contemnunt enim vſitatam appellationem. Et rurſus præcipitur ſecundo ſecundi Topici, nominibus ſic res appellandas eſſe, vt vulgus appellarit: item ſecūdo capite ſexti Topici. Huius vitij exemplum eſt illud de Siſenna in Bruto Ciceronis: Siſenna autem quaſi emendator ſermonis vſitati cùm eſſe vellet, ne C. Ruſio quidē accuſatore deterreri potuit, quominùs inuſitatis verbis vteretur. Quidnam iſtud eſt? inquit Brutus, aut quis eſt iſte C. Ruſius? Et ille fuit accuſator (inquit) vetus, quo accuſante Chirtilium, Siſenna defendens dixit quædam eius ſputatilica eſſe crimina. Tum C. Ruſius: Circunuenior (inquit) Iudices, niſi ſubuenitis. Siſenna, quid dicas, neſcio: metuo inſidias. Sputatilica quid eſt hoc? Sputa quid ſit, ſcio: tilica, neſcio. Maximi riſus: ſed

ille tamen familiaris meus, rectè loqui, putabat eſſe inuſitatè loqui. Atque in hoc elencho propter obſcuritatem dicendum, Non intelligo, vt hoc Ruſiano monemur exemplo. Et hoc inuſitatæ dictionis vitium à Cicerone notatur, cùm de latinitate, id eſt Grammaticæ virtute præcipit Oratorio tertio.

ELENCHVS HOMONYMIAE.

Homonyma, aliquando dicuntur res ipſe, vt in Categoriis primo capite, quarum nomen eſt commune: at ſecúdùm nomen, eſſentiæ ratio diuerſa: vt homó, & homo pictus, homo dicitur, ſed ratione diuerſa: Sícque homo & homo pictus, dicuntur homonyma: quibus ſynonyma ſunt contraria, quæ nomine & nominis ratione conueniunt: Nunc verò homonyma, dicuntur ipſa verba, res diuerſis nominibus ſignificantia: vt tertio capite primi Elēchi, *μανθάνειν*, ſignificat diſcere, quod eſt diſcipuli: & intelligere, quod eſſe poſſit magiſtri. Sic Martialis libro ſecundo de Paulo:

Carmina Paulus emit, recitat ſua carmina Paulus:
Nam quod emas, poſſis dicere iure tuum.

Illic poſſeſſor ſignificatur, quòd emerit: hîc author, quòd fecerit. Sic cùm Sextus Annalis reũ læſiſſet, & inſtaret identidem accuſator Ciceroni, Dic M. Tulli, nũquid potes de Sexto Annali? Verſus autem Cicero, vt Quintilianus ait quarto capite ſexti, dicere cœpit de libro Ennij Annali ſexto:

Quis potis ingentes oras euoluere belli?

Sic Crœſus Lydiæ rex, vt eſt apud Herodotum libro primo, cùm Apollinem de bello aduerſus Cyrũ Perſarũ regem conſuleret, oraculo ambiguo falſus eſt: quod ab Ariſtotele citatur quinto capite tertij Rhetorici:

Crœſus Halym penetrans, magnam peruertet opũ vim.

Credidit Crœſus cùm Halym Cappadociæ fluuium traieciſſet, ſe hoſtium magnã vim peruerſurũ: peruertit ſuã, ait 2. de Diuinat. Cicero. Homonymia propter ac-

Cùm dixi ficus, rides quaſi barbara verba:
Et dici ficos Cæciliane, iubes.
Dicemus ficus, quas ſcimus in arbore naſci:
Dicemus ficos Cæciliane, tuos.

Atque hoc etiam homonymiæ vitium, grammaticum eſt, non logicum: & cùm de perſpicuitate orationis pręcipitur à Cicerone, de vitãda ambiguitate verbi ſermoniſque præcipitur.

ELENCHVS METAPHORAE.

Metaphora verò, vt docetur in arte poëtica, eſt nominis alieni illatio, aut à genere ad ſpeciem, aut à ſpecie ad genus, aut à ſpecie ad ſpeciem, aut ſecundũ propoſitionem. Hîc Ariſtoteles metaphorę nomine, vt Cicero in Oratore rectè animaduertit, tropos omnes cõprehendit: In iis enim omnibus alienum nomen aſſumitur: ſed certè quatuor illis partibus non ſatis accuratè diuiſit: quarum duæ primæ ſynecdochem, quarta verò metaphoram exprimit: tertia fortaſſis poſſit ironiam & allegoriam comprehendere, quæ cõtrariam ſpeciem pro contraria ſumunt. At id Ariſtoteles non exprimit, nec tropi nomen vllum ſpeciale ponit: vt eius ætate videatur ars troporum nondum extitiſſe. Sed metaphoras, id eſt tropos, Ariſtoteles quinque locis à logica diſputatione in Organo reiicit. Tautologia perridicula, ſed tamen Ariſtoteli vſitata. Cùm igitur dixiſſet in Poſterioribus decimo quinto capite ſecundi, difficiliùs genera, quàm ſpecies definiri, quia in iis homonymię magis latent: tum ad eas cauendum, metaphoras ita reiicit: Si verò non differendũ ſit metaphoris, ſanè nequaquam definiẽdum, neque metaphoris, neque per ea quę metaphoris exprimuntur: differendum enim metaphoris eſſet. Hîc Ariſtoteles metaphoras, velut homonymiæ latebras reiicit. Secundus eſt locus tertio capite quarti Topici: Conſiderandum verò etiam an ſecũdum metaphoram dictum, vt genus aſſignauit. Metaphorã

reprehendit

reprehēdit Ariſtoteles in aſſignatione generis,quia genus non ſecundum metaphoram, ſed propriè de ſpecie dicitur. Tertius eſt locus ſecundo capite ſexti Topici, Quòd obſcura ſit definitio, ſi ſecundum metaphorā dixit: quidlibet enim obſcurum eſt metaphorâ pronuntiatum. Accidit autem etiam,vt qui metaphoris vtitur, imponat & calumnietur. Hîc metaphoræ culpa oſtenditur, quòd incerta & obſcura ſignificatio ſit. Quartus eſt locus repetitus è proximo ſecundo capite ſeptimi Topici:Tum ſi transferendo dixit nomen. Quintus:Tū cuius veritas exquiritur, ſiquis trāſlatis nominibus vtatur,in his maximè latebit: Nam quia incertum eſt, vtra pars vera ſit,ſophiſticè agere nō videbitur: Cúmque ſit ambiguum,neque mentiri videbitur: metaphora ſiquidem diſputationem, reprehenſionis expertem præſtabit. Hîc ſuperior illa culpa citatur, & metaphora inter elenchos iam planè numeratur: tametſi metaphora plerunque neceſſaria eſt, cùm verbis propriis caremus: Et metaphora,quæ vera metaphora eſt,vt Ariſtoteles ipſe docet ſecundo capite ſexti Topici, quodammodo quod ſignificatur,notum facit per ſimilitudinem: Et Ariſtoteles in Poſterioribus analogiam nominum, id eſt metaphorā hanc probauit: Idémque in Rhetoricis tales metaphoras imprimis celebrauit,quæ ſuaues, ſignificātes, è propinquo ſumptę eſſent: eíſque imaginem,amplitudinem orationis, facetias, ſubiectiones ante oculos, prouerbia,ſuperlationes ſubiicit. Quid ergo? Certè arbitror Platonis cauſſâ ab Ariſtotele tā valdè metaphoram reprehendi,cuius oratio videatur Ariſtoteli, quarto capite ſecundi Politici, redundantiam habere, & loquacitatem & inſolentiam & affectationem: nam propter metaphoras & Tropos Platonis,id(opinor)eſt Ariſtoteli viſum. Quare metaphora licet ab Ariſtotele tot locis reprehendatur, obſcura tamen & inuſitata potiùs videatur,quàm omnis metaphora reprehēdi: aut in accurata diſceptatione, verbi proprietati poſtponi: quia propriis verbis, perſpicua fiat oratio,modificatis orna-

ta,vt

ta, vt eſt ſecundo capite tertij Rhetorici: tanquã ad perfectè docendum rhetorica elocutio nõ conueniat: quãuis ad rudes nec ſatis attentos (quales plerique naturâ ſumus omnes) excitãdum plurimùm poſſit. Atque huic elencho diſtinctione ſimiliter eſt occurrendum, vt propria & modificata ſignificatio diuidatur. Neque hoc metaphoræ vitium, quodcunque poſſit eſſe, logicum vitium eſt, ſed rhetoricum.

ELENCHVS AMPHIBOLIAE.

Simplicis dictionis elenchos ſequuntur coniunctæ dictionis elenchi, amphiboliæ & expoſitionis. Amphibolia, eſt ambiguitas orationis, non è verborum ſignificatione, ſed è ſyntaxi deducta: vt,

Aio te AEcida Romanos vincere poſſe.

Qua ambiguitate deceptus eſt Pyrrhus bello aduerſus Romanos ſuſcepto: Hîc ſtatuũtur compoſitio & diuiſio pro generibus elenchorum in dictione, de quibus tertio capite primi Elẽchi: vt, Poſſibile eſt non ſcribentem ſcribere: compone (non ſcribentem) cum (ſcribere:) & tempus vtriuſque compone: vt propoſitionis huius (poſſibile eſt non ſcribentem ſcribere) ſit ſenſus (non ſcribens ſcribit:) propoſitio eſt poſſibilis; ſenſus erit contradictionis & impoſſibilis: ſignificabitur nẽpe, quòd quis habet poteſtatem, vt non ſcribens ſcribat: At diuiſio faciet ſenſum facilem, ſi tempora diuidas & diſtinguas: Poſſibile eſt non ſcribentem ſcribere. Significatur enim quòd quis, quando non ſcribit, habet poteſtatem vt aliquãdo ſcribat. Hîc igitur, vt in cęteris elenchis, per oppoſitum ſolutio erit, ſicut præcipitur in Elẽchis tertio capite primi: & quia compoſitione temporis, elenchus creatur, diuiſione temporis diſſoluetur. Diſſimiles amphibolię ſequuntur in Elenchis tertio capite primi:

Quinquaginta virûm centum liquit diuus Achilles.

Pone poſt quinquaginta, virgulã, ſenſus erit, Achilles è viris cẽtum liquit quinquaginta: pone poſt virûm, ſenſus

ſenſus erit, è quinquaginta viris Achilles liquit cẽtum: quod etſi fieri non poteſt, nec ſenſum turbare poteſt, attamen ipſum ſyntaxeos genus eſt vitioſum, vt etiam Quintilianus annotauit ſecundo capite libri octaui. Item, Ego te feci ſeruum liberum: vel è ſeruo liberum, vel cõtrà è libero ſeruum. Quinque ſunt duo & tria: ergo paria & imparia: compoſitus in antecedente ſenſus verus eſt, quòd quinque ſunt duo & tria ſimul iuncta: diuiſus, falſus: nec enim quinque ſunt duo: nec itẽ quinque ſunt tria. Hęc compoſitionis & diuiſionis exempla, ſunt iccirco vitioſa, quia amphibola: Itaque eiuſmodi orationis cõpoſitionẽ & diuiſionẽ, amphiboliæ ſubiicio: alia rerũ cõpoſitio & diuiſio erit, de qua poſtea in diuiſionis elencho. Atque amphibolia, diuiſione ſentẽtiarum ſoluetur, vt homonymia, diuiſione ſignificationũ:

Aio te Aeacida, Romanos vincere poſſe:

Diſtingue, vel quòd Aeacides poſſit Romanos, vel quòd Romani Aeacidem. Atque adhuc tres elenchi ſunt, in quibus dicendum eſt, Diſtinguo. Atque hoc etiã amphiboliæ vitium grammaticum eſt, & grammaticæ ſyntaxeos vitium.

ELENCHVS EXPOSITIONIS.

Præter amphiboliam notat Ariſtoteles prauam expoſitionem, déque eius elencho copioſè differit triceſimo tertio capite primi Priorum: Frequenter autem errare continget, quia non rectè exponantur ſecundum propoſitionem, termini: vt ſi nũc habitus, nunc Λκτικῶ, ſuſceptiui vocabula ponantur:

Nulla ægritudo poteſt eſſe ſanitas:
Homo eſt ægritudinis capax:
Homo igitur non poteſt eſſe ſanus.

Videtur concluſio ſyllogiſtica eſſe: at fallacia eſt: huius verò cauſſa eſt, quia non apta dictione, termini exponantur: qui ſi aptè exponãtur, cõcluſio non procedet:

Nullus æger poteſt eſſe ſanus: Homo eſt æger:

Homo

Homo igitur non poteſt eſſe ſanus.

Propoſitio falſa erit: nec verò laborãdum, vt termi-nos nomine ſemper exprimamus: frequenter enim rationes erunt,quibus nulla ſunt nomina. Hoc præcepto verè monemur tres terminos in ſyllogiſmo ad trium verborum ſimplicium ſeruitutem reuocãdos non eſſe: tanquam nullus ſyllogiſmus, niſi ſimplicibus dictionibus efficeretur: eſſétque idem, ſyllogiſmum tribus terminis, & tribus ſimplicibus vocabulis effici: denique genus illud ſermonis,quo ſæpe Ariſtoteles vtitur, ineſſe,& ſimilia,vt attribui,dici,nequaquam eſt ad vnam & eandem & perpetuam orationis normam reuocãdum, vt propoſitionis termini, ſubiectus & attributus, ſint perpetuò nominatiui caſus:vt,

Homo eſt animal:

aut alia certa & perpetua formula exprimantur: ſed quot modis verum falſúmue exprimi poteſt,tot modis accipiendum eſt ineſſe aut non ineſſe, ſiue rectis, ſiue obliquis caſibus id fiat: vt,

Omnis philoſophia eſt boni:
Omnis Logica eſt philoſophiæ:
Omnis igitur Logica eſt boni.

Attributa caſibus obliquis efferuntur, nec res eò minùs intelligitur: attamẽ cùm retexemus & reſoluemus exempla, longioris orationis ambitu expoſita, trãſmutatio nominum & orationum adhibenda erit, contrahendáque res breuiùs,quò faciliùs æſtimetur, vt docetur triceſimo nono primi Priorum: Verba verò etiam idem valentia pro verbis,& orationes pro orationibus: verbúmque & oratio,& ſemper pro oratione verbũ cõmutandum:facilior enim fuerit expoſitio terminorum. Præcepti ſuperioris quædam eſt interpretatio: quanuis in vero & humano vſu poëtarum, oratorum, philoſophorum,omniũ denique hominum bene differentium, termini plerunque longis conſtent otationibus, attamen cùm retexentur,quoad fieri poterit, longitudo cõtrahetur; quantò enim magis compendiaria diſputatio fuerit,

fuerit,tãtò cernetur acutiùs, & accuratiùs iudicabitur. Eſt tamen conſiderandum quid pro quo ponatur, ac ne commutandis verbis, ſententię quoque commutentur: quod exemplo monet Ariſtoteles : Non enim idem eſt, τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν, ἀγαθόν, καὶ τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν τὸ ἀγαθόν; ſicut videtur:nã articulus τὸ, cum nomine, ἀγαθὸν, ſummum bonum ſignificat. Latinè hæc captio nõ latet,ſed apparet: Aliud enim eſt, Voluptas eſt bonum ; & voluptas eſt ipſum bonum. In hoc igitur elencho,ſecũdum oppoſitum ſolutio erit, & notiore expoſitione deterior corrigetur:& quod inuſitatæ,idem prauę orationi dicetur, Nõ intelligo. Atque hæc apud Ariſtotelem aduerſus elenchos & paralogiſmos dictionis tum ſimplicis, tum coniunctæ,documenta ſunt : Elenchi extra dictionem explicãdi ſunt, qui Logicæ vitia ſunt propria, cùm illa Grãmaticæ ſint & Rhetoricæ: ideo Ariſtoteles propter dictionem ſtatuit:non enim ad externum & prolatum ſermonem demõſtratio eſt, ſed ad interiorem animi rationem:quin neque ſyllogiſmus : ſemper enim licet inſtare externo ſermoni: Interiori autẽ non ſemper licet, ait Ariſtoteles octauo capite primi Poſteriorum. Elenchi extra dictionem, ſunt variè propoſiti toto Organo, ſicut elenchi propter dictionem : ſed inuentionis elenchi duobus præcipuè Elenchorum libris:Verùm vt virtutes expoſuimus, ſic vitia velut ex altera parte reſpondentia proponamus. Duo ſunt igitur communia inuentionis vitia, petitio eius quod erat in principio, & redundantia.

ELENCHVS PETITI EIVS
quod erat in principio.

Obſcuritas peculiari ſermone Ariſtoteli notatur in prioribus Analyticis decimo octauo capite ſecundi, & quinto octaui Topici : & in Elenchis, quarto & quinto capite primi, item quinto ſecundi : Petere quod eſt in principio & ſumere, id eſt nõ probare propoſitũ. Quæſtio autem ab Ariſtotele appellatur mathematico ſermone;

521

mone, vt antea dixi, quod erat ex principio: vel quod idem eſt, quod erat in principio: Ideóque cùm quis obſcurè ratiocinatur, nec intelligentiam ſuam explicat, & tamen ſibi credi vult, petit ſanè quæſtionem, quæ poſita initio fuerat, gratis approbari: & quanuis nihil perſuaſerit, ſibi tamen credi: probationem pollicetur, non perſoluit: ſatisfacere tamē videri vult: poſtulat igitur debitum, tanquam ſibi condonari. Summa verò petitionis eſt, ſi per ignotiora aut æquè ignota, diſputatio fiat: Manifeſtiſſimè verò & ſtatim petitur, quando idē prorſus petitur, vt in ſynonymis. Obſcuritatis exemplum nobile eſt apud Ciceronem ſecundo de Diuinatione: Quid enim inquit, mea cauſſâ me mones, quod non intelligam? Quid me igitur mones? vt ſi medicus ægroto imperet, vt ſumat

Terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam,

potiùs quàm hominum more, cochleam dicat? Nam Pacuuianus Amphio,

Quadrupes, tardigrada, agreſtis, humilis, aſpera:
Capite breui, ceruice anguina, aſpectu truci:
Euiſcerata, inanima, cum animali ſono:

Cùm dixiſſet obſcuriùs, tum Attici reſpondent, Nō intelligimus, niſi apertè dixeris. Ac ille vno verbo, Teſtudo. Non poteras hoc igitur à principio, cithariſta, dicere? Obſcuritatem in illis definitionibus Cicero reprehendi oſtendit: Ariſtoteles tertio capite octaui Topici, hîc dicendū ait, οὐ μανθάνω, non intelligo: Id nempe & Attici illi reſpondent, Non intelligimus. Et illud eſt, quod in verbis inuſitatis & praua expoſitione, quia obſcura eſſet, dicendum monuimus.

ELENCHVS REDVNDANTIAE.

Superuacuū eſt, quo remoto, reliquum nihilominùs eſt perfectum: vitiū multis ab Ariſtotele & locis & nominibus expoſitū: In Topicis quarto capite octaui, deſcribitur inter reprehenſiones diſputationis ſecundum

ſe: Si

ſe:Si ad quæſtionē non fiat ſyllogiſmus. Modò rurſus ſimiliter,ſed alio nomine,inter ſpecies falſę diſputationis ponitur:Quando ſyllogiſmus quidem concludit,nō tamen ad propoſitū.Et ſeparatim rurſus in Organo notatur, & diuiſionis & definitionis & ſyllogiſmi,de quibus commodiùs antea. Species redundantiæ duæ ſunt inſignes, & ab Ariſtotele vehementer animaduerſæ, ἑτερογένεια καὶ ταυτολογία. Nam ſuperuacua res ideo eſt, quia aut aliena eſt ipſa per ſe:aut ſi non ſit,tamen quia ſæpiùs iteratur,iteratione ipſa nihil prodeſt.

ἙΤΕΡΟΓΕΝΕΙΑ.

Alienigenum dicitur,quod eſt diuerſi generis,quod interdum Ariſtoteles appellat multa & differentia genere,& externi generis:abſolutè autem accidentia appellat,quæcunque videlicet non ſunt per ſe:Cuiuſmodi fuerit ſiquid ſit etiam ad propoſitum, non tamen ſecūdum propriam diſciplinam,vt præcipitur quinto capite octaui Topici : quod accidit, ſi non medica diſputatio, videatur eſſe medica,aut geometrica,quæ non geometrica ſit, aut dialectica, non dialectica, ſiue verum, ſiue falſum ſit quod concluditur. Atque hanc ἑτερογένειαν in Analyticis Ariſtoteles,dum contrariam συγγένειαν commendans,latiſſimè diſſeruit ſeptimo & octauo et nono capitibus primi Poſteriorū. Si arithmetica geometricè tractes, id eſt ἄῤῥυθμον. ſi geometrica tractes arithmeticè,id eſt ἀγεωμέτρητον. Itaq; vt euitetur hęc ἑτερογένεια,iubet Ariſtoteles arithmetica arithmeticè, geomeotrica geometricè,mechanica mechanicè,optica opticè,cæteráque ſimiliter ſuo probationis genere tractari. Sed hic τῆς ἑτερογενείας modus eſt ſeuerior, et in diſciplinis magis,quàm in communibus et popularibus diſputationibus animaduertendus:et propriè opponitur ſcientificæ notæ per ſe:Ideóque licet Ariſtoteli dicatur ſecūdo capite ſecūdi Topici,ſophiſticus modus eò deducere, vbi argumentis abundemus:in Elenchis duodecimo capite primi, locus ſophiſticus : attamen videtur hanc aliquando digreſſionem concedere,cùm ait quarto capite

octaui

octaui Topici. Oportet autem bene traducentem, Dialecticè ac non contentioſè traducere. Quapropter oratores et poëtæ in rebus popularibus hanc digreſſionis licentiam ſibi permittunt: imò cùm aptè ad reficiendos audientium vel legentium animos fiat, laudis et virtutis loco ducunt. Ergo quod in accurato genere docendi vitioſum fuerit, id aliquando fuerit in populari laudabile. Huius vitij feſtiuum illud eſt apud Martialem exemplum libro ſexto:

Non de vi, neque cæde, nec veneno:
Sed lis eſt mihi de tribus capellis.
Vicini queror has abeſſe furto:
Hoc iudex ſibi poſtulat probari:
Tu Cannas, Mithridaticumque bellum,
Et periuria Punici furoris,
Et Syllas, Mariòſque, Mutiòſque,
Magna voce ſonas, manúque tota.
Iam dic Poſthume, de tribus capellis.

Sic Lycophron ab Ariſtotele reprehenditur in Elenchis decimo quarto capite primi: cui cùm propoſitum eſſet ex arte lyram commendare, in res alienas abiit.

ΤΑΥΤΟΛΟΓΊΑ.

ταυτολογία eſt ſi ſæpiùs idem dicitur, vt eſt ſecundo capite ſexti Topici: ἀδολεσχία, nugatio eſt eadem, & in quinto Sophiſticæ fine ab Ariſtotele numerata: tantum hoc Ariſtoteli vitium viſum eſt. ταυτολογία autem interdum obſcurior eſt: vt ſiquis dicat duplum dimidij, bis idem dicit: nam duplũ per ſe, eſt dimidij: Itaque qui dicit duplum dimidij, perinde eſt, ac ſi dicat, dimidij, dimidij duplum; vt eſt in Elenchis decimo tertio capite primi. Eadem verò eſt apertior ſecũdo capite ſexti Topici, ſi cùm vniuerſale dictum ſit, addatur & particulare: vt ſi quis dicat, Medicinam, eſſe ſcientiam ſalubrium animali & homini: qui elenchus longè manifeſtiſſimus eſt, cùm generale quicquam per ſpecies ſępiùs iteratur: Tres angulos duobus rectis pares habere, ſiquis demõſtret ſeparatim, per ſpecies, Iſopleurum, & Scalenum, &

Iſoſceles,non demonſtret, ait Ariſtoteles in Poſteriori, bus quinto capite primi, niſi ſophiſtico modo. Hæc ταυτολογία opponitur ſcientificæ notæ,vniuerſaliter primùm. Et Ariſtotelis ratio τῆς ἀδολεσχίας certa eſt: complures enim demonſtrationes, qui ſic demonſtrat, efficit,cùm poſſit de omnibus vna demonſtratione monſtrari. Ac nimirùm in conſtituenda Logica,ſtudij noſtri præcipuus adhuc labor iſte fuit,vt generalis doctrina variis apud Ariſtotelem locis ſpecialiùs & ſæpiùs repetita,generaliter ac ſemel exponeretur: ταυτολογία itaque & ἀδολεσχία,fuerit in docendo eiuſmodi vitium:at magnorum etiam ingeniorum vitium,interque alia,Ciceroni ab Atticis oratoribus, qui Romæ dici voluerunt, obiectū, quòd in repetitionibus nimius eſſet,vt ſcripſit Quintilianus libri duodecimi capite decimo. Quod in populari tamē & ciuili diſputatione, quæ ſemel & pronuntiatur & auditur, neceſſarium interdum fuerit, ne res præterlabatur: & in vna re commorationem iccirco oratores inter virtutes conſtituunt. At ſecùs eſt,cùm ad attentum ſua ſponte & conſideratum auditorem docendum, res ſcripto mandatur: Tum enim quanuis ſemel expoſita (ſi prima fortè lectione percepta non ſit) attamen quoties lubet, legi ac relegi poteſt. Atque in hoc toto redundantiæ Elencho dicendum,Nil ad rem.

ELENCHVS τοῦ ἀναιτίου.

Communibus inuentionis vitiis expoſitis, propria ſingulorum argumentorum exponātur: Fallaces enim cauſſæ & mendaces fingi poſſunt:Item facta & reliqua argumenta falſa pro veris aſſumi poſſunt, ſicut Ariſtoteles ferè nominatim de ſingulis admonuit: ἀναίτιον ὡς αἴτιον, non cauſſa vt cauſſa ab Ariſtotele nominatim dicitur in prioribus Analyticis decimo nono capite ſecūdi: Item in Elēchis quarto capite primi. Sic cauſſa equi fabricati, & in vrbem recipiendi fingitur à Sinone, Aeneidos ſecundo:

Hanc

Hanc pro Palladio moniti, pro numine læſo
Effigiem ſtatuere, nefas quæ triſte piaret:
Hanc tamen immenſam Calchas attollere molem
Roboribus textis, cœlóque educere iuſſit:
Ne recipi portis aut duci in mœnia poſſit:
Neu populum antiqua ſub relligione tueri.

Idem locus eſt in Rhetoricis viceſimo quarto capite ſecundi, ad nõ cauſſam vt cauſſam, quomodo Demades criminabatur Demoſthenis adminiſtrationem, omnium malorum cauſſam, cùm nequaquam tamen fuiſſet. Ariſtoteles hunc elenchum ſuo nomine deſignauit: cuius exemplo ſic cogitare poſſimus, nõ factum pro facto, & falſa pro veris adhiberi cætera argumenta poſſe.

ELENCHVS FACTORVM.

Effecta plerunque vitioſa ſimiliter aſſumũtur, tanquam ab aliis profecta cauſſis: Martialis primo libro de rhetore:

Extemporalis factus eſt meus rhetor:
Calphurnium non ſcripſit, & ſalutauit.

Salutare enim quempiam nominatim ac memoriter, extemporalis eloquentiæ effectum nullum eſt: ſed obliuioſi hominis memoriam feſtiuè Martialis notauit. Quinti Fabij res geſtæ extenuabãtur ab inimicis, & ouiculæ atque cunctatoris facta dicebantur, cùm eſſent boni & prudentis imperatoris.

ELENCHVS SVBIECTORVM.

Grammatici non loquẽdi modò ſcientiam ſibi vendicant, ſed etiam poëtas enarrãdi: quod poſtremum tamen eius artis alienum eſt: nec vllum in Grammatica traditur præceptum, nec tradi debet, de poëtarum ſententiis interpretandis. Nam ſi quid in poëtis dialecticũ, phyſicum, ethicum, medicum, hiſtoricum fuerit, ex earum artium, non Grammaticæ decretis repetẽdum erit.

Rhetores inueniendi,diſponendi,ornandi, recordandi, pronuntiandi artes,ſuæ diſciplinę ſubiiciunt,cùm ſit inuentio diſpoſitióque Dialecticorum:& memoria,ſiquid artis habeat, dialecticæ diſpoſitionis quædã ſit vmbra. Generalis argumentorũ doctrina ad ſpeciales quæſtiones variis apud Ariſtotelem libris eſt repetita, vt dixi: At generalis doctrina generaliter docenda eſt, ait lex Ariſtotelis,ſecùs ſophiſtica eſt: nec generalis doctrinæ ſubiectum ſpeciale,ſed generale proprium eſt. Cæteris ſtudiis artium vtinam non tanta reprehenſionis huius materies abundaret,vel redundaret potiùs.

ELENCHVS ADIVNCTORVM.

Ex adiunctis frequentior error naſcitur, & videtur ab Ariſtotele nominatim propoſitus: hinc enim oritur elenchus, de quo eſt in Elenchis quarto capite primi, propter accidens: Propter accidens paralogiſmi ſunt, quãdo ſimiliter quidlibet putatur rei accidẽti ineſſe, id eſt ſubiecto & attributo, vt ſi Coriſcus diuerſus eſt ab homine,ipſe eſt diuerſus à ſe,eſt enim homo. Ariſtoteles hîc obſcurus eſt:exemplum eius retexatur: ſic in ſecunda figura concludetur:

Coriſcus diuerſus eſt ab homine:
Coriſcus eſt homo:
Coriſcus igitur diuerſus eſt à Coriſco.

Atqui ſi propoſitionis ſenſus,vt videtur,negatus ſumatur,pro,Coriſcus nõ eſt homo, propoſitio falſa erit, & ex oppoſitis antecedentibus,oppoſita ſibi complexio efficietur: ſin affirmatus, ex affirmatis concludetur ἀσυλλογίστως in ſecunda figura:nos apertiùs fecerimus, ſi dicamus omnem ex adiunctis accidentibus fallaciam, huius eſſe loci:hinc etiam, ſed facilior erit elenchus alter τοῦ ἑπομένου, conſequentis, nominatim ab Ariſtotele propoſitus ibidem: Itémque quinto & ſexto & ſeptimo capite eiuſdem libri: pars enim quædam eſt accidentis conſequens. Hîc verò elenchus accidit,quòd exiſtimẽt

cōnuerti conſequētiam. Quo è ſophiſmate oriuntur illæ ſenſuum fallaciæ: E felle, mel eſſe ſuſpicamur, quia

Si mel eſt, flauus color eſt:
At eſt in felle talis color:
Iccirco mel videtur.

Si pluit, terra madida eſt:
At eſt madida:
Pluit igitur.

Quod iteratur primi Rhetorici capite viceſimo quarto:

Si magnanimus, contemptor eſt hominum:
At talis eſt Alexander:
Magnanimus igitur.

Si timidus eſt, fugiet:
At fugit: Timidus igitur.

Magnas victorias imperatores callidi hac fallaci & inſidioſa ſophiſmatis ſimulatione cōſequuti ſunt: Hannibal Romanos ad Trebiā, ad Thraſymenū lacum ſophiſtica illa fallacia circumuēnit. Thomyris Scytharum regina Cyrum cum ingenti exercitu deleuit: Hinc ſimulationum permultarum ac diſſimulationum inuolucra naſcuntur: Sed tamen nō omne conſequēs eſt ex adiunctis: poteſt enim genus eſſe, & error par erit: vt,

Si equus homo eſt, animal eſt:
Sed animal eſt:
Homo igitur eſt.

Nec fallacia hæc tantùm argumenti eſt, ſed & argumentationis: De hac igitur rurſus in analyſi ſyllogiſmorum: Quare vt vitiorum genera ſeparemus, fallaciam accidentis & conſequentis hîc capiamus pro fallacia adiuncti non proprij neque neceſſarij, ſed quod re ipſa adeſſe poſſit & abeſſe, & cuius concluſione & conſecutione falli poſſimus.

ELENCHVS OPPOSITORVM.

Oppoſitorum locus captiones acriores habet, ac

ſæpe pro oppoſitis ſumuntur, quæ oppoſita non ſunt: Martialis libro quinto:

Pinxiſti Venerem, colis Artemidore, Mineruam:
Et miraris opus diſplicuiſſe tuum?

Hæc ſimul fieri poterant, & tamẽ opus placere: Oppoſita ſi ſubiiciuntur, non faciunt oppoſitionem: vt,

Candor eſt color:
Ergo nigror non eſt color.

Non ſequitur: de oppoſitis ſiquidem poteſt idem dici: nec oppoſita definiuntur, de quibus dici non poſſit idem, ſed quæ de eodem non poſſint: Si dicãtur non de re ſibi naturaliter affecta, quanuis medio careant, tamẽ verum & falſum non diuidunt: vt ſi de mortuo Socrate dicatur:

Socrates eſt æger,
Socrates eſt ſanus:

Vtrũq; falſum eſt: quin ſi oppoſita tãtùm ſint in parte attributi, oppoſitio neceſſaria non eſt: Tibullus libro primo:

At vos exiguo pecori furéſque lupíque
Parcite, de magno eſt præda petenda grege.

Præda petenda eſt de grege magno: ergo nõ eſt petenda de grege paruo: non ſequitur.

Socrates eſt leo magnus:
Socrates eſt leo non magnus:

neutrum verum eſt, quia modus attributi tantùm negatur & affirmatur, non autem etiam attributũ ipſum. Ad huius loci captionem attinent ex parte quadam plures interrogationes, de quibus in Elẽchis quarto capite primi: vt ſiquis de rebus, quarum bonæ quędam ſint, quædam non bonæ, interroget, Vtrùm omnes bonæ, an non bonæ? Diſiunctio videtur eſſe vera, quia attributa ſint contradicentia: at cùm generaliter enuntiatur vtrũque, non neceſſariò verum falſũmque diuidunt, nec pars altera verè reſpõdetur: nec omnino ſequitur, Putáſne omnis homo ſapiens eſt? non: Omnis igitur homo eſt non ſapiens, vt eſt primo capite ſecundi de Interpretatione.

Totum verò oppoſitorũ locum videtur Ariſtoteles improbaſſe, & inter vitia diſputationis collocaſſe: & certè contrarium tot modis peti docuit quinto capite octaui Topici, quot modis peteretur, quod eſſet in principio: quaſi cùm oppoſita naturâ ſimul eſſent & æquè nota, fruſtra ad alterius diſputationẽ alterum peteretur: Attamen etſi ad accuratè demonſtrandum, oppoſita non valent, valent tamen ad refellendum: & ex alterius oppoſitione, alterum attentiùs conſiderandum: Nec falſò tritum ac celebratum eſt illud axioma è ſecundo & decimo ſeptimo capitibus tertij Rhetorici: Contraria iuxta ſe poſita, maximè elucere. Nec tam ſæpe támque latè propoſitus ab Ariſtotele locus hic eſſet, ſi inutilis ei viſus eſſet: nec ἀντιφάσεως axioma, omnium principiorum principium ab eo factum eſſet.

ELENCHVS PARIVM.

Ex cõparatis ſunt etiam ſuæ captiones. Quia quod virum bonum facere oportebat, id loquebatur Neuius: credidit Quintius eum, qui orationem bonorũ imitaretur, facta quoque imitaturum: ait Cic. pro Quintio:

Quòd alpha dixi Codre, penulatorum
Te, nuper aliqua cùm iocarer in charta:
Si fortè bilem mouit hic tibi verſus:
Dicas licebit, beta me togatorum. Martialis lib. 5.

Paria videntur alpha penulatorum & beta togatorum, quia ſunt affines alphabeti literæ: cùm illa tamen optimum, hæc ſecũdum aut nihil ſignificemus. Huc pertinet error conſecutionis ad eadem nominatim ab Ariſtotele propoſitus ſecundo capite ſecundi Topici: qui tametſi in relatis & priuãtibus accidit nũquã, frequenter tamen accidit in aduerſis: vt,

Beſtia eſt animata:
Ergo homo eſt animatus.

Nec Ariſtoteli vera fuerit illa Ciceronis diſputatio in quinta Tuſculana: Quid? cùm fateantur ſatis magnã

vim eſſe in vitiis ad miſeram vitam, nónne fatendum eſt, eandem vim in virtute eſſe ad beatè viuendum? Cõtraria enim cõtrariorum ſunt conſequentia: imò ait Ariſtoteles, amica & conſentanea contrariorum poſſunt eſſe conſequentia: vt,

Candor eſt color:
Et nigror eſt color:

Nec omnino ſequitur,

Candor eſt color:
Ergo nigror non eſt color.

Qui conſecutionis error in contradicentibus multò frequentior eſt:

Homo eſt animal:
Ergo non homo eſt non animal.

Paria igitur videntur hæc eſſe in contrariis & contradicentibus: at non perpetuò: De quo elencho dicemus rurſum in vitiis ſyllogiſmorum, quia id argumenti & argumentationis commune vitium eſt.

ELENCHVS MAIORVM.

Soluere Pæte, decem tibi me ſeſtertia cogis,
Perdiderat quoniam Bucco ducenta tibi:
Ne noceant oro, mihi non mea crimina: tu qui
Bis centena potes perdere, perde decem:

Ait Martialis libro vndecimo. Sic Cicero ſecundo ad Atticum: Herculè verum vt loquamur, ſubcontumelioſè tractatur noſter Publius: primùm qui cùm in domo Cæſaris quondam vnus vir fuerit, nunc ne in viginti quidem eſſe poterit.

ELENCHVS MINORVM.

Virgilius quarto Georgico:

—— Quid me cælum ſperare iubebas?
En etiam hunc ipſum vitæ mortalis honorem,
Quem mihi vix frugum & pecudum cuſtodia ſolers

Omnia

Omnia tentanti extuderat,te matre relinquo.

Humanos honores non retineo, quomodo diuinos aſſequar?ait Ariſtæus ad matrem Cyrenem : At plerunque illud eſt maius,quod pro minore poſuit.

ELENCHVS SIMILIVM.

Similitudinis fallaciam propoſuit Ariſtoteles tertio, & quinto, & ſexto, & ſeptimo primi, & tertio ſecundi Elenchi, nomine τῆς ὁμοιοσχημοσύνης,ſimilis formæ: ſed hanc ſimilitudinem,ad dictionem videtur retuliſſe : vt, Secare eſt actiuum,ergo & valere:vtrunque enim ſimili forma dicitur. At iſta ſimilitudo formæ in rebus,ſicut in dictionibus,poteſt accidere:quod Ariſtoteles ſuis exemplis indicat decimo tertio capite primi Elenchi:imò præceptis,cũ ipſemet doceat,omnes fallacias primo capite primi Elenchi,quadam ſimilitudine fieri.

ELENCHVS CONIVGATORVM.

Coniugata captioſa ſunt, ſed ferè aliqua generali cauſſa,vt ambiguitatis:Ouidius ſecundo de Arte:

Aurea nunc verè ſunt ſecula,plurimus auro
Venit honos: Auro conciliatur amor.

Quod idem exemplum Propertius habet libro tertio.

Quale & in Ethicis illud , quarto capite ſecundi ad Nicomachum:Iuſta ait, ergo iuſtus eſt: Nõ ſequitur ait Ariſtoteles,quin iuſta res agi poſsit ab iniuſto.

ELENCHVS DIVISIONVM *communis.*

Elenchus omnium diuiſionum communis,nominatim quidem ab Ariſtotele,ſed obſcurè propoſitus quinto capite ſecundi Poſteriorum, cùm accidit, aliquid eſſentiæ vel addere vel detrahere vel ſuperare. Eſt igitur

in diuiſione vitioſum,ſi quid aut deſit aut redundet. Prioris generis exemplũ eſt quinto AEnidos,vbi ludorum genera quatuor proponuntur,claſſis,curſus,ſagittariorum,pugilum:quintum autem poſtea,tametſi non propoſitum,deſcribitur,certaminis equeſtris. Locus ſic eſt:

Prima citæ Teucris ponam certamina claßis:
Quíque pedum curſu valet,& qui viribus audax:
Aut iaculo incedit melior,leuibúſque ſagittis:
Seu crudo fidit pugnam committere cæſtu:
Cuncti adſint,meritæque expectent præmia palmæ.
Ore fauete omnes,& cingite tempora ramis.

Hic ludos tantùm quatuor poëta proponit, præter quos tamen quintũ poſtea deſcribit:Atqui partitio hæc, equites certatores deceperit, qui ſibi nullum certamen hac partitione propoſitũ putent: perindéque peccat qui ſic partitur, atque in diuidenda pecunia ſiquis pro partibus quinque,quatuor tãtum proponeret : vnam nempe furari videretur. Secundi generis exemplum Cicero ſecundo de Finibus notauit in Epicuro : Quomodò autem philoſophus loquitur?tria genera cupiditatum,naturales & neceſſarias,naturales & non neceſſarias, nec naturales nec neceſſarias. Primùm diuiſit ineleganter: Duo enim genera quæ erant, fecit tria:hoc eſt nõ diuidere ſed frangere rem. Qui ſi diceret, cupiditatum duo eſſe genera,naturales & inanes: naturalium item quoque duo,neceſſarias & non neceſſarias:confecta res eſſet: Vitioſum eſt enim in diuidendo, partem in genere numerare. Ad quã diuiſionis notam pertinet illa Ciceronianæ partitionis reprehenſio, de qua Quintilianus quinto capite quarti libri. In omni partitione, ait, eſt vtique aliquid potentiſſimum: quod cùm audiuit iudex, cætera tanquam ſuperuacua grauari ſolet : Itaque non defuerunt,qui Ciceronis illam pro Cluentio partitionẽ improbarẽt,qua ſe dicturum eſſe promiſit, primùm neminem maioribus criminibus, grauioribus teſtibus in iudicium vocatum,quàm Oppianicum:deinde præiudicia ab iis eſſe facta iudicibus, à quibus cõdemnatus ſit: poſtremò

poſtremò iudicium pecunia tentatum, non à Cluentio, ſed cõtra Cluẽtium: quia ſi probari poſſet, quod eſt tertium, nil neceſſe fuerit dicere priora.

ELENCHVS TOTIVS
& partium.

Atque generalia vitia diſtributionis, ſpecialia ſunt, & primę diſtributionis propria, cùm ex toto ad partem, aut contrà vitioſè diſputatur. Compoſitionis & diuiſionis vitia propriè ſunt, non quæ nominat Ariſtoteles in dictionis elenchis, tertio & quinto & ſexto capitibus primi libri, & tertio ſecundi, ſed quæ ad rem pertinent: Compoſitio enim, eſt fraus illa, quę dicitur in Interpretatione ſecundo capite ſecundi, compoſitorum complexio: Item in Elenchis quarto & quinto & ſexto primi, & quinto ſecundi, ſimpliciter vel non ſimpliciter: vt,

Socrates eſt bonus citharœdus:
Socrates ergo eſt bonus.

Homerus eſt poëta:
Homerus igitur eſt.

Quod idem fit in negatione:

Equus non eſt homo:
Equus igitur non eſt.

Diuerſum eſt illud, ſed generis tamen eiuſdem:

Socrates eſt non Italus:
Ergo Socrates eſt.

Non ſequitur, quia nomen infinitum de quolibet dicitur & ente & non ente: & ſingularis enuntiationis interrogationem verè negatam affirmatio infinita conſequitur, vt ſecũdi de Interpretatione primo capite docet. Quod genus manifeſtiorem fraudem habet, quã do contradictio includitur:

Non ens eſt opinabile:
Ergo non ens eſt.

aliud in ſingularibus exemplis omni genere meditationis exercuiſſe. Atque hac differētia primo primi Poſteriorū ſoluitur ab Ariſtotele Menonis quæſtio: Aut ſcis aut neſcis, quod quæris: Si neſcis, fruſtrà quæris: ſi neſcis, inuentum tamen non agnoſces. Scio inquit Ariſtoteles, generaliter, at ſpecialiter neſcio: ideóque non fruſtrà quęro, & adhibito ſtudio, per notā generis, ſpeciem inuētam agnoſcam. Paralogiſmus igitur eſt, Scio generaliter, ergo ſpecialiter etiam ſcio: quia generaliter ſciri poteſt, quod ſpecialiter ignoratur. Tātus igitur támque inſidioſus elenchus diligenter animaduertatur.

ELENCHVS DEFINITIONIS.

Definitio nominalis errores frequentes habet: hinc Ciceronis eſt reprehenſio in accuſatorem Balbi: In quo erat accuſatoris interpretatio indigna reſponſione, qui ita dicebat, comiter, eſſe communiter: quaſi verò priſcū aliquod aut inſolitum verbum interpretaretur. Comes, benigni, faciles, ſuaues homines eſſe dicuntur, qui errāti comiter monſtrant viam benignè, non grauatè: communiter quidem certè non cōuenit. Notationes vitioſas in Grammaticis quàm multas videmus? Varronem deridet Quintilianus ſexto capite primi libri: Cui non poſt Varronem ſit venia, inquit, qui agrum, quòd in eo agatur aliquid: & graculos, quia gregatim volēt, dictos Ciceroni perſuadere voluit? cùm alterū è græco ſit manifeſtū duci, alterum ex vocibus auium? Et illud nimirùm eſt, quod Galenus ſecundo de Placitis ait, ἀλάζων μάρτυς, ἐτυμολογία· impoſtor. ac vanus teſtis, etymologia. Definitio rei falſa omnino interdum reprehēditur. Cicero prima Philippica; Illud magis vereor, ne ignorans verum iter gloriæ, glorioſum putes plus te vnum poſſe, quàm omnes: & metui à ciuibus, quàm diligi malis: Quòd ſi ita putas, totam ignoras viam gloriæ. Charum eſſe ciuem, bene de Rep. mereri, laudari, coli, diligi, glorioſum: metui verò & in odio eſſe, inuidioſum, deteſtabile

deteſtabile, imbecillum, caducum. Ariſtoteles hîc duo cōmunia vitia præcipua notauit, obſcurum & ſuperuacuum: & ad obſcuritatem refert inſolentiam orationis, homonymiam, metaphoram: Præterea ſi non manifeſta ſit è definitione propoſita, contrarij definitio: Rectè nāque conſtitutæ definitiones, contrarias ſimul manifeſtant. Quod in principiorum legibus ab Ariſtotele rurſum ponetur: Aut ſi conſtituta per ſe manifeſta non ſit, cuius ſit definitio: ſed quemadmodum veterum pictorum imagines, niſi quis inſcripſiſſet, neſciretur quid eſſet earum vnaquæque. Sic propter obſcuritatem reprehenſa eſt initio definitio illa,

Terrigenam, herbigradam, domiportam,
ſanguine caſſam.

Ad ſuperuacuū referūtur ſequētia: Summatim verò vt dicatur, omne ſuperuacuū eſt, quod cùm remoueris, reliquo tamē definitū declaratur: ſuperuacuum appellatur etiam hîc, quod latiùs patet & vanum eſt: modi quatuor deſcribuntur, ſi quo vtatur, quod omnibus inſit: aut ſi proprium quidem ſit: eo autem ablato reliqua definitio propria ſit, & declarat eſſentiam: vt ſi definiatur homo, Ens animal rationale, diſciplinæ capax: primum latiùs patet & poſtremū vanum eſt: Tum ſi quod non omnibus ineſt: vt ſi definiatur homo, animal gradiēs, bipes, quadricubitum: poſtremum enim omnibus hominibus non conuenit, ideóque ſuperuacuum: rurſum ſi ſæpiùs dixit idem. At pleonaſmus hic antè iam dictus eſt, & omnis hæc πλεωργία, in accurata definitione quidem reprehēdenda: at in deſcriptione non item.

ELENCHVS TESTIMONII.

E' teſtimoniis porrò q̄ multa ſint mendacia, quàm multiplices errores, q̄ quotidiana periuria, quid oratio longior exprimēda eſt? Pro tanto autē vitio non tradenda præcepta, ſed vota facienda ſunt, vt homines potiùs ratione & veritate, quàm authoritate & teſtimonio

ad

ad indicandum moueantur: falſique teſtimonij cauſſæ, veri teſtimonij cauſſis oppoſitæ videantur. Verum teſtimonium ſapientia,probitate,beneuolentia teſtis perpeditur,vt in Dialectica dictum eſt: falſum igitur ignorantia, improbitate,maleuolentia perpendatur: quoniã captionum omnium,ſecundum oppoſitum ſolutio erit, vt eſt tertio capite primi Elenchi.

FINIS LIBRI DECIMI NONI.

P. RAMI, REGII ELOQVENTIAE ET PHILOSOPHIAE PROfeſſoris, *Animaduerſionum Ariſtotelicarum liber viceſimus & vltimus, de Elẽchis diſpoſitionis.*

AD Carolum Lotharingum Cardinalem.

ADHVC inuentionis elenchos expoſuimus, ſequuntur elẽchi diſpoſitionis:ac primùm enuntiationis:ad cuius partes pertinẽt elenchi ſingulorum argumentorum:ex iis enim cõficitur enuntiatio.Cùm verò falſa enuntiatio pro vera probatur,hic elẽchus appellatur nono & duodecimo capite Poſteriorum,ignorantia ſecũdum negationem, & ſimplex & ex oppoſitis:Secundum negationem verò dicitur,quia negatione refellenda ſit:Neque hîc dicendum, Concedo,

vt in

vt in veris:neque diſtinguo,vt in ambiguis : neque non intelligo,vt in obſcuris:neque nil ad rem,vt in ſuperuacuis:ſed nego dicẽdum:Simplex autem dicitur,quia eſt ſimplicis ſententiæ : Simplicis igitur ſententiæ ſimplex eſt deceptio.Ergo primus hic eſt ignorantiæ , prauique iudicij locus: nec enim argumenta per ſe veram ſentẽtiam faciunt aut falſam, ſed enuntiatio,quæ ex his efficitur . Et ex oppoſitis eadem ratione falſitatis dicitur: quia ſi talis enuntiatio non ſit, non ea probanda eſt,ſed oppoſitum.Ergo vt in primo veræ diſpoſitionis iudicio cognouimus bonam magnámque humani iudicij partem contineri,ſic cogit·mus ex hoc primo captioſæ diſpoſitionis errore ſummam per ſe ignorantiam creari: Atque hîc ſummũ Sophiſticæ finẽ falſum conſtitui, eóque omnes & inuentionis & diſpoſitionis elenchos referri : Et hîc nimirùm in primam ſcientiæ notam κατὰ παντὸς, offenditur,vt meritò prima ac ſimplex ignorantia nominetur: magnáque nobis conſideratio adhibenda ſit,ne ab ea fallamur & decipiamur.

ELENCHVS ENVNTIATIONIS
affirmatæ & negatæ.

Enuntiationis verò elenchus eſt nõ ſolùm cùm falſo aſſenſus adiungitur,ſed cùm affirmatio pro negatione,aut generale pro ſpeciali , aut non coniunctum pro coniuncto , aut non oppoſitum pro oppoſito, contráue ſumitur . Ex affirmationis & negationis elencho irrepſit in ſcholas error ille,quòd modificata enuntiatio ex ſolo modo negetur: At id nec verum eſt , nec Ariſtoteli probatum : nec enim attributi totius eſt oppoſitio , ſed partis,id eſt finiti nominis & infiniti:

Hominem currere eſt contingens:
Hominem currere eſt non contingens.

Quod mutato modi genere recipiatur faciliùs:vt,

Omnis homo eſt leõ contingenter,vt ita dicam:
Aliquis homo eſt leo non contingenter.

Vtraque

Vtraque pars eſt falſa, nec ideo eſt contradictio: nec Ariſtoteles toto Interpretationis libro vſquam ait negationem modificati pronuntiati, è ſolo modo, non è verbo etiam pendêre. Hic igitur & conſimilis elenchus euitandus eſt.

ELENCHVS ENVNTIATIONIS *generalis & ſpecialis.*

Communis propoſitio generaliter aut ſpecialiter intelligitur, licet ſignum generalis aut ſpecialis intellectus nullum ponatur. Omnes omnium artium regulæ generaliter intelliguntur, quanuis generalis ſignificationis nota in his nulla ſit. Dialectica, eſt virtus bene diſſerendi: de omni Dialectica intelligitur, non de Platonis aut Ariſtotelis Dialectica. Quando autem cōmune nomen ſpecialiter accipiendum ſit, vſus loquendi, & Synecdoche tropus Rhetoricus docebit, cùm genus nempe pro ſpecie ſumetur: Quod ferè fit cùm de ſingulari aliquo facta mētio eſt: Sine dubio perdidimus hominem, magnificéque vicimus: Generali nomine Cicero Catilinam ſignificauit: attamen quia cōmune nomen nec generali, nec ſpeciali nota addita, poſſit interdum ab alio generaliter, ab alio ſpecialiter accipi: De hoc genere enuntiationis Ariſtoteles ſæpe monuit, & appellauit ἀδιόριστον, infinitum: de quo præcipit viceſimo octauo capite primi Poſteriorū: Infinito igitur poſito incertum eſt, an ſit vniuerſalis propoſitio: definito autem manifeſtum: velut ἀδιοριστία, ὁμωνυμία quædam ſit. Ergo cauendum erit, ne hæc ἀδιοριστία decipiat.

ELENCHVS CONIVNCTAE *enuntiationis.*

Elenchus in enūtiatione copulata vix accidit, ad cuius veritatem, partium veritas ſufficit: at in diſiuncta & cōnexa nequaquā ſufficit: idcóque perridiculum eſt illud

in ſcholas inductũ,ad diſiunctionis veritatem ſatis eſſe, ſi pars vna vera ſit: vt,

Aut deus eſt,aut homo eſt animal.

Ridiculè enim diſiunguntur, quæ naturâ non ſunt oppoſita,& ſimul eſſe vera poſſunt.

ELENCHVS ENVNTIATIONIS *oppoſitæ.*

Hic Elenchus appellatur ab Ariſtotele quarto capite primi Elenchi,ignorātia elenchi: Atque ad eius cautionem adhibentur illa in difiniendis oppoſitis à nobis adhibita,vt oppoſitio ſit eiuſdem & vnius nō nominis, ſed rei:& nominis non ſynonymi, ſed eiuſdem, & ſecundum idem,& ad idem,& eodem modo,& in eodem tempore.

Socrates diſſerit:
Socrates non tacet:

Non eſt oppoſitio,quia non eſt eiuſdem:

Socrates diſſerit:
Plato non diſſerit:

Non eſt oppoſitio,quia non eſt eiuſdem:

AEthiops eſt albus,nempe dentibus:
AEthiops non eſt albus,nempe facie:

Non eſt oppoſitio,quia non eſt ſecundum idem.

Binarius eſt duplus,vnitatis nempe:
Binarius non eſt duplus,trinitatis nempe:

Non eſt oppoſitio,quia non eſt ad idem.

Dormiens videt: nempe potentiâ:
Dormiens non videt,vt actu:

Non eſt oppoſitio,quia non ſimiliter.

Socrates eſt malo corporis habitu:nempe cùm ægrotat:
Socrates non eſt malo corporis habitu:nempe cum valet:

Non eſt oppoſitio,quia non eodem tēpore.Ex hoc errore natæ ſunt contingentiũ & purorum & miſtorũ captiones, vt alibi docuimus: ideòque inter oppoſitiones accepta eſt ſubcōtraria oppoſitio,quę dicitur in ſcholis:

Aliquis

Aliquis homo ambulat:

Aliquis homo non ambulat:

quia poteſt vtraque parte ſimul eſſe vera, nec ideo ſubiectum, res eſt eadem numero, de qua oppoſita dicantur. Etenim illud idem non genere aut ſpecie, ſed numero dicit Ariſtoteles: vt,

Nullus equus eſt rationalis:

Aliquis homo eſt rationalis:

Oppoſitio non eſt, licet ſit eiuſdem genere.

Socrates diſſerit:

Plato non diſſerit:

Oppoſitio non eſt, licet eiuſdem ſit ſpecie. Numero itaque intelligendum, & eiuſdem, & ſecundum idem, & ad idem: & cùm generaliter opponitur aliquid: vt,

Omnis homo diſſerit:

Nullus homo diſſerit:

Idem numero negatur & affirmatur: & ſpecialiter,

Omnis homo diſſerit:

Aliquis homo non diſſerit:

Aliquid idem numero, quod affirmatum erat, negatur: & cùm propriè: vt,

Sacrates diſputat:

Socrates non diſputat:

Quare ex ignorantia elenchi irrepſit in ſpecies oppoſitionis ſubcontraria illa oppoſitio: veréque Ariſtoteles ait decimoquinto capite ſecũdi Priorum, verbo tenus hîc tantùm oppoſitionem eſſe: cùm tamen in omni oppoſitione iubeat idem nõ ſolùm verbo, ſed re opponi: alioqui ignorantiam elenchi creari: Ideóque ait abſolutè non eſſe oppoſitionẽ: & iccirco è generibus oppoſitionis reiicio, quia non affirmet & neget eandem rem numero. Apud Ariſtotelẽ quidẽ duodecimo primi Elenchorum, & octauo primi Poſteriorum nominatur ὑπεναντίωσις καὶ ὑπεναντίον, tanquam dici videatur, ſubcõtrarietas & ſubcontrarium, ſed longè ſecùs: nempe pro ſimplicibus ἐναντίωσις καὶ ἐναντίον· In huius oppoſitionis ſignificationẽ, quod animaduerterim, nunquam.

in Organo nominatur. Multò ineptius eſt ſubalternum quod dicitur, oppoſitionis genus:

Omnis homo eſt iuſtus:
Aliquis homo eſt iuſtus.

Nullus homo eſt iuſtus:
Aliquis homo non eſt iuſtus.

cùm ſumma ſit generis cum ſpecie conſenſio: Nec huius vanitatis vlla in toto Ariſtotelis Organo vel obſcura ſignificatio eſt.

ELENCHVS SYLLOGISMI.

Elenchus ſyllogiſmi ſequitur, cuius virtus dicta priùs eſt, vitium iam dicendum: Ab Ariſtotele autem ſic deſcribitur duodecimo capite primi Poſteriorum: Ignorantia autem non ſecundum negationem, ſed ſecundũ diſpoſitionem dicta, eſt quidem per ſyllogiſmum facta deceptio. Appellatur autem propriè παραλογισμὸς, captioſus & fallax λογισμὸς· Sic enim παρὰ interdũ ſignificat in compoſitis verbis præpoſterum quiddã & peruerſum: & λογισμὸς in compoſitione, ἀντὶ συλλογισμὸς, valuit.

PARALOGISMI COMMVNES
ſimplicium figurarum.

Ordinis in generibus magna cautio & prouiſio eſſe debuerit: hinc enim paralogiſmi cauſſę ſunt in omnibus ſyllogiſmorum generibus. Et Ariſtoteles hanc etiã partem nominatim inſtruxit: Frequenter enim fallimur, vt docetur triceſimoquinto cap. primi Priorũ, propter ſimilitudinem diſpoſitionis terminorũ. Et hîc apud Ariſtotelem propriè eſt ignorantia ſecundum diſpoſitionem. In ſyllogiſmis ſimplicibus & communibus duæ ſunt theſeos fallaciæ cõmunes, vt eſt viceſimo cap. primi Priorũ: Tum verò in omnibus categoricũ quendam terminum oportet eſſe, & vniuerſaliter ineſſe: Ex omnibus

bus enim ſpecialibus aut negatis nullus communis ſyllogiſmus in vlla figura ſimplici concluditur:

Nullus equus eſt rationalis:
Nullus homo eſt equus:
Nullus igitur homo eſt rationalis.

Eſt ἀσυλλόγιστον, quia propoſitiones ambæ negantur, & medium nuſquam eſt categoricum. Idem eſt in reliquis figuris:

Aliquod animal eſt irrationale:
Aliquis homo eſt animal:
Aliquis igitur homo eſt irrationalis.

Eſt ἀσυλλόγιστον, quia medium nuſquam eſt catholicum: Idémque in reliquis figuris accidit.

PARALOGISMI PRIMAE FIGVRAE.

Atque hæ trium figurarum cõmunes fallaciæ ſunt: ſingularum propriæ ſunt, quæ ſequuntur. Ariſtoteles in ſingulis multos ἀσυλλογίστους modos propoſuit, qui tamẽ breuiùs contrahi poſſunt. Nullus igitur efficitur ſyllogiſmus in prima figura è propoſitione ſpeciali, vel aſſumptione negata: Prioris generis exemplum, eſt illud ſophiſma:

Quiſquis dicit hominem eſſe animal, dicit verum:
Quiſquis dicit te eſſe aſinum, dicit te eſſe animal:
Quiſquis igitur dicit te eſſe aſinum, dicit verum.

Propoſitio videtur vniuerſalis eſſe propter catholicum ſignum, Quiſquis: At in ea medium, Animal, ſpecialiter accipitur, non generaliter. Propoſitio autẽ ſyllogiſmi vniuerſalis aut peculiaris dicitur à termino ſyllogiſmi vniuerſaliter aut peculiariter ſubiecto: ſi mediũ generaliter accipiatur, falſa propoſitio erit.

PARALOGISMI SECVNDæ figuræ.

In ſecunda figura ex omnibus affirmatis aut propo-

ſitione ſpeciali concluditur ἀσυλλογίστως.

Quod ratione vtitur, id melius eſt, quàm quod ratione non vtitur:
Nihil autem mundo melius:
Ratione igitur mundus vtitur.

Itaque hoc ſophiſma meritò à Cotta deridetur apud Ciceronem tertio de Natura Deorum: Hoc ſi placet, iã efficies, vt mundus optimè legere librum videatur. Zenonis enim veſtigiis hoc modo rationem poteris concludere: Quod literatum eſt, id eſt melius, quàm quod non eſt literatum: nil autem mundo eſt melius: Literatus igitur eſt mundus. Iſto modo etiam diſertus, & quidem mathematicus, muſicus, omni denique doctrina eruditus, poſtremò philoſophus erit & mũdus. Clarius autem vitium concluſionis eius ſic intelligetur:

Quod vtitur ratione, eſt optimum:
Mundus eſt optimus:
Mundus igitur vtitur ratione.

Quod non ideo eſt ἀσυλλόγιστον, quia nũquam ſic verè concludatur: Vera enim concluduntur aliquando diſpoſitione fallaci: vt apud Perſium Satyra quinta:

An quiſquam eſt alius liber, niſi ducere vitam
Cui licet vt voluit? Licet vt volo viuere: non ſum
Liberior Bruto?

Sed ἀσυλλόγιστον dicitur, quòd aliquãdo ex veris falſum concludatur iſta ratione: vt,

An quicquam eſt aliud homo, niſi quòd animal eſt?
Equus autem animal eſt:
Equus igitur homo eſt.

Fallax eſt cõcluſio: Sic Cæneus ἀσυλλογίστως dicebat, vt eſt apud Ariſtotelem nono capite primi Poſteriorũ:

Quod analogia fit multiplici, generatur celeriter:
Ignis generatur celeriter:
Ignis igitur fit analogia multiplici.

Hoc in ſecunda figura primę fallacię ſophiſma eſt: ſecũdę è propoſitione ſpeciali eſt illud obiectũ Diogeni:

Quod

Quod non amiſiſti, habes:
Cornua non amiſiſti:
Cornua igitur habes.

Sic enim retexendum:

Cornua habet quiſquis ea non amiſit:
Diogenes non amiſit cornua:
Diogenes igitur habet cornua.

Propoſitio ſi ſit vniuerſalis, falſa eſt: ſi ſpecialis, ἀσυλλόγιστον facit.

PARALOGISMI TERTIAE FIGVRAE.

In tertia figura nullus ſyllogiſmus eſt ex aſſumptione negata.

Omne animal ſentit:
Aliquod animal non eſt homo:
Aliquis igitur homo non ſentit.

Atque illi ſunt in tribus figuris communium ſyllogiſmorum paralogiſmi.

PARALOGISMI CONNEXIONIS.

Connexis quibuſdam ſyllogiſmis, quãuis non congruentibus ad conſtantiam ſpeciémque doctrinæ, multùm tamen vtimur. Vtile eſt igitur admonere, inconſtantes eas cõcluſiones eſſe, quales ſunt in cõnexa propoſitione non negati antecedentis, & affirmati conſequentis. Primus igitur modus eſt ἀσυλλόγιστος, cùm tollitur antecedens, vt tollatur conſequens. Terentius in Adelphis: *Dem. Cæterùm,*

Placet tibi factum Mitio? Mi. non ſi queam
Mutare: nunc cùm non queo, æquo animo fero.

Cicero pro Murena: Etenim ſi largitionem factam eſſe confiterer, ídque rectè eſſe factum defenderem, facerem improbè, etiam ſi alius legem tuliſſet: Cùm verò nihil commiſſum eſſe contra legem defendam, quid eſt quòd meam defenſionẽ latio legis impediat? Ouidius

ſecundo Triſtium:

Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore inermis erit.
Nunc vbi detonuit, ſtrepitúque exterruit orbem,
Purum diſcuſſis aëra reddit aquis.
Iure igitur genitórque deûm, rectórque vocatur:
Iure capax mundus nil Ioue maius habet.

Cæſar apud Salluſtiũ: Si digna pœna pro factis eorum reperitur, nouum conſilium approbo: ſin magnitudo ſceleris, omnium ingenia exuperat, his vtendum cenſeo, quæ legibus comparata ſunt. Quanuis enim falſa non ſint omnia generis huius exempla, iiſdem tamen veſtigiis falſum effici concludíque poteſt: vt,

Si arbor equus eſſet, viueret;
Sed arbor equus non eſt:
Non igitur arbor viuit.

Propoſitio aſſumptióque veræ ſunt, complexio autem falſa: Proprium autẽ ſyllogiſmi eſt, certàm diſpoſitionem, & nunquam fallentem præſcribere, vt antecedentibus poſitis conſequentia neceſſaria concedenda ſint. Et hoc nimirùm genus eſt elenchi, de quo in paribus ex Ariſtotele monuimus: Eſt enim hæc ad eadem conſequutio è contradicentibus:

Si homo, animal;
Non homo:
Ergo non animal,

Rarum eſt vitium connexi ex conſequentis aſſumptione: incidit tamen aliquando: Ouidius quarto metamorphoſeos:

Quem ſi cura Deûm *tam certa vindicat ira:*
Ipſe precor, ſerpens in longam porrigar aluum.
Dixit, *& vt ſerpens in longam tenditur aluum.*

Ratiocinatio igitur ſic habet:

Si Dij ſtatuerunt vindicare Cadmum, fiat ſerpens;
Sed fit ſerpens:
Ergo Dij ſtatuerunt vindicare.

Fallax eſt iſta concluſio: dic enim;

Si arbor, equus eſſet, viueret:
Sed viuit arbor:
Ergo arbor equus eſt.

Veris partibus antecedentibus falſa complexio efficitur. Hunc paralogiſmum Ariſtoteles notauit in Elenchis, nomine conſequentis, vt iam dixi: & tamen argumentationis hoc vitium potiùs eſt, quàm argumenti: Nam hic error accidit, vt eſt in Elenchis quarto capite primi, quòd arbitremur conuerti conſequutionem: quãdo enim hoc poſito ex neceſſitate, illud eſt, putant & alterum eſſe ex neceſſitate: vt ſi (quale antea poſuimus) de felle diſputes.

Si cygnus eſt, albus eſt color:
Sed albus eſt color:
Cygnus igitur eſt.

Talem in Meliſſo paralogiſmum reprehendit Ariſtoteles quarto capite primi Elenchi:

Si quid factum eſt, habet principium:
Ergo ſi principium habet, etiam factum eſt.

Non ſequitur, ait Ariſtoteles: non enim ſi omne quod factum eſt, habet principium, etiam quicquid principiũ habet, factum eſt: neque conſequentia conuertitur. Idẽ vitium notatur quarto capite ſecundi Priorum, vt antea iam dictum eſt.

PARALOGISMVS DISIVNCTIONIS.

Niſi partes omnes diſiunctionis affirmentur, primus modus diſiunctus fallax erit: vt,

Aut duo poterunt, aut vnus non poterit:
Sed vnus non poterit:
Ergo duo non poterunt.

ἀσυλλόγιστον eſt: Sic in negantia copulationis eſt ἀσυλλόγιστον, ſi tollatur, vt retineas: vt,

Homo non & leo eſt & equus:
Sed non eſt equus:
Ergo eſt leo.

Propoſitio

Propoſitio aſſumptióque veræ ſunt, cõplexio falſa.

ELENCHVS METHODI.

Elenchi ſyllogiſmi dicti ſunt, elenchus methodi ſequitur, in methodo doctrinæ primùm ſpectãdus: Diſputationes igitur Poëtarum, Oratorum, Philoſophorũ ad hanc methodi legem ſunt retexendæ, ſiquid ὕστερον πρότερον, poſterius prius perſequantur. ὑστερολογία ſiquidem, ſumma eſt methodi dogmaticæ & didaſcalicæ fallacia, quæ cognitionem & iudicium longioris diſputationis impediat & fallat. In hac enim verſatur imprimis petitio quæſtionis, cùm progrediatur ab obſcurioribus explicatio. Sed τῆς ὑστερολογίας vitium illud valdè eſt ab Ariſtotele notatum & animaduerſum, cùm progreditur à ſpecialibus ad generalia: tum enim neceſſe erit ἀδολεσχίαν καὶ ταυτολογίαν incidere. Neceſſe enim eſt aut vniuerſalia priùs dicere, aut ſæpius idẽ dicere, vt eſt quarto capite primi de partibus Animalium. In eodem τῆς ὑστερολογίας vitio eſt, partes non eodem ordine perſequi, quo propoſueris: obeſt enim proſpicuitati plurimùm, cuius tamen cauſſã ordo & diſpoſitio laudatur: in quod vitium Cicero pro Deiotaro incidit: Reliqua pars ait, accuſationis duplex fuit: vna, regem in ſpeculis ſemper fuiſſe, cùm à te animo eſſet alieno: altera exercitum, eũ contra te magnum comparaſſe: De exercitu dicam breuiter, vt cætera. Hîc partem poſteriorẽ priore loco exequitur. Eodem modo Virgilius in exemplo partitionis imperfectæ paulò antè poſito lapſus eſt: tertium enim & quartum membrum cõturbato ordine tractauit: tertium quippe quarto, & quartum tertio loco. Hęc confuſio frequens in Homero notatur: vt iam hoc Homerico tanquam ſanè bello & ſpecioſo vitio, Cicero per iocum in epiſtola quadã ad Atticum vtatur: vbi cùm duas res ita propoſuiſſet, Quæris ex me quid acciderit de iudicio, quod tam præter opinionem omnium factum ſit: & ſimul vis ſcire, quomodo ego minùs quàm ſoleam præliatus

liatus ſim. Cùm inquam, duas res ita propoſuiſſet, ait, Reſpõdebo tibi ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς.tum priore loco declarat,quod poſteriore fuerat ab eo propoſitũ. Videndum etiam diligẽter erit vniuerſum illud alieni vitium:tam enim eſt in vitio,qui reſiſtẽtem, aperta,quàm qui ſua ſponte ſequentem,occulta via ducit.

COROLLARIVM DE EXERcitatione *Dialecticæ artis.*

Atque hi ſunt dialecticæ & inuentionis & diſpoſitionis elenchi per varios Ariſtotelis libros diſperſi, iterati,& contra Ariſtotelea de materia artis principia cõfuſi,vel potiùs omnino traditi: nec enim principia Ariſtotelis,vllam vitiorum doctrinam in veram artis traditionem accipiunt,ſed è veritatis præceptis falſitatẽ oppoſitam iubent intelligi. Sed tamen artis veriſſima methodo inſtitutæ vtilitas nulla futura eſt, niſi exercitatio recta adhibeatur: de qua multis iam locis locutus ſum,& ad extremum rurſus eſt agendum.Ergo Logica ſtudioſè pueris cognoſcenda & memoriter ediſcenda eſt: atque ad cognitionem memoriámque eius confirmandam,mutua condiſcipulorum de præceptis eius & regulis altercatione diſceptanda: ſed exercitatio maior eſt adhibẽda,quæ doctrinam,interea dum cognoſcetur & memoriter ediſcetur ac diſceptabitur,in verum vſum ſenſim, atque actum paulatim deducat. Appellatur ab Ariſtotele in Topicis γυμνασία,πεῖρα,διατριβὴ,μελέτη·exercitatio, experientia, conſuetudo, meditatio. In qua quantum inſit ad bene diſſerẽdum momenti,dici poſſe equidem vix arbitror. Siquis enim eximię pulchritudinis animalia in aulæis picta ſpectaret,atque in ipſa ſpectãdi admiratione,cùm eſſet, ea repentè excitata proſilirent, quanta iam eſſet, & quãto perfuſa gaudio ſpectanti lætitia?Ita ſiquis artis tam nobilem, támque humanitatis propriam deſcriptionem cõtemplatus, vſum aliquẽ viuentémque actum deſideret,atque in ipſo deſiderio,

ſiderio, doctrinæ velut artus animari, ſuáque ſpōte moueri aſpiciat: protinúſque ita comparari, vt Palladis alicuius inſtar occultiſſimas res aperiat, cōſulētibus ſumma prudentia reſpondeat, res controuerſas diſceptet, perturbatis ordinem afferat: qua voluptate hęc ipſa cōtemplantis animus geſtiet? qua lætitia exultabit? Hæc porrò miracula exhibebit exercitatio: languentes & ſopitos artis ſenſus excitabit: calore viuentis ſanguinis, motúque ratiocinantis ſpiritus animabit. Sūma igitur ac ppè ſola diſſerēdi virtus eſt in exercitatione. Itaque Ariſtoteles verè ait primo primi Poſteriorū, item viceſimo primo capite primi Priorū, vt antea iam ſæpe diximus, generalibus artis pręceptis eruditū, καθόλου ſcire: in ſingularium vſu verſatū & exercitatū, ἁπλῶς καὶ ὡς τῷ ἐνεργεῖν, abſolutè & actu ſcire: & vniuerſaliter ſciri poſſe, quod ſpecialiter ignoretur: in vſúque ſingulariū rudem eſſe poſſe, qui vniuerſalia artis præcepta didicerit. Atque hinc ſecundū exiſtimationē fallaciā oriri. Noris ergo tota Logicæ præcepta, & quādiu voles, diſputaris: in ſingularibus hominum bene diſſerentium exemplis non exercueris, eorum more diu multúmque non diſſerueris, ſi te Logicum eſſe opinaris, opinione tua falleris, ait Ariſtoteles: Nec enim Logica, ſola conſtat artis cognitione, ſed multò magis exercitatione: tametſi generalia documenta edidiciſti, attamen quia humanum in ſingulis exemplis vſum neſcis, abſolutè Logicam neſcis. Itaque vt eſt in Philoſophia octauo capite noni, etiam fieri non poteſt, vt ſit ædificator, qui nihil ædificarit: neque citharista, qui nihil cithara cecinerit. Itaque quemadmodum doctores cùm diſcipulum operātem oſtenderint, putant ſe ſummam perſoluiſſe: Nam ſi ſecùs fuerit, Paſſonis Hermes erit: incertúmque fuerit intùs foríſne ſcientia fuerit: quemadmodum & ille: In illa ſiquidem ſtatua cùm nulla foris inæqualitas, ſed vndique, vt in ſpeculo, leuitas ſentiretur, Mercurius intùs eſſe videbatur: contrà cùm iunctura nulla cerneretur, non videbatur includi potuiſſe, vt interpres Alexā-

der

der ait. Denique quid aliud magis Logicę exercitationem, quàm ſingulare illud Ariſtotelis eulogium nono capite decimi ad Nicomachum, commendare poteſt? In agendis rebus, finis non eſt percepiſſe & noſſe ſingula, ſed potiùs hæc agere. Neque ſanè ſatis eſt ſcire quid ſit virtus, ſed vt habeamus & vtamur, eſt enitēdū.

Dialecticæ ſubiectū circa quod exerceatur, ab Ariſtotele in Philoſophia definitum eſt ens: quo nomine authores omnes ſine exceptione comprehenduntur: attamen quia nunc de ſcholaſtico tyrocinio & rudimento loquimur, quo logicus vſus paratur (exercitatio ſiquidem, vt eſt quinto capite octaui, facultatis eſt gratiâ) ex omni numero ſeligendi ſunt, quorum in ratiocinando quidem ſimiles eſſe volumus: & qui res ſic ſibi propoſitas explicant & diſputant, vt explicare & diſputare cupimus: Sed initio, ſicut in formandis grammaticis diſcipulis fieri ſolet, dum præcepta audiuntur, vnà facillimi & iucundiſſimi authores adiungendi ſunt, in quibus Logicæ & inuētionis & diſpoſitionis exempla perſpiciamus, perſpectáque imitemur, & in aliis ſententiis exprimamus. Tales verò ſunt multis operibus poëtæ & oratores, quia res familiares tractant, quia ſui ſermonis elegantia & ornatu delectant: deinde cùm in iis manſuetioribus muſis Logica verſata primùm & exercitata fuerit, & ad mathematicas ac phyſicas artes puer deducetur, non ſolùm Dialecticis legibus, eorum argumēta iudiciaque pleniùs intelliget, ſed accuratiore exercitationis materia Dialecticas ipſas leges vberiùs exercebit: neque tantùm propoſitas artes Logico lumine perfectiùs aſpiciet, ſed hoc ipſum logicū lumen quantò maioribus in rebus & maiore ſtudio adhibebit, tātò clarius & ſplēdidius efficiet. Species logicæ exerercitationis duæ ſunt, altera in exploratione diſputationis iā factæ, altera in nouæ cōpoſitione & effectione: Illa nominatur ἀνάλυσις ab Ariſt. 33. cap. primi Priorū: hæc γένεσις aut σύνθεσις, Ariſtotelis ſaltem verbis, appellari poteſt effectio & compoſitio: cùm γένεσιν & ἀνάλυσιν opponat ibidem;

ibidem:Item ἀναλύειν καὶ συνθεῖναι in Elenchis primo ca-
pite ſecũdi:quin vtraque verbis Ariſtotelis διαίρεσις καὶ
σύνθεσις dici poſſit,cùm hæc Ariſtoteles frequẽter oppo-
nat:per analyſim cognoſcimus diſputationis propoſitæ
virtutes vitiaque:per geneſim,virtutes imitamur, vitia
fugimus: Sic grammatica analyſi puritatem propoſiti
ſermonis examinamus , grãmatica ſyntheſi in alia ſen-
tentia effingimus: ſic omnis artis exercendæ ratio du-
plex erit,agnoſcere in ſpectatis exemplis artem , & a-
gnitam imitari. Analyſis itaque dialectica , retexta ars
quædam erit , & per eoſdem progreſſionum omnium
gradus repetita,quæ ſpectare iubebit velut architectu-
ra,operis confecti ſpeciem : omnibúſne locis ad legem
conueniat, & ideam præceptis monſtratam penitùs ex-
primat , omnibúſque omnium partium numeris abſol-
uat.Nomen ἀπὸ τοῦ ἀναλύειν,à retexendo,quòd hæc exer-
citatio , quaſi Penelope contextam iam telam retexat:
pro quo διαλύειν καὶ ἀνάγειν, diſſoluere & reducere in A-
nalyticis dicitur: Accidet verò, vnà & ſuprà dicta cõfir-
mari & illuſtrari,quòd eiuſmodi ſint, per ea quæ modò
dicentur, ait Ariſtoteles triceſimo tertio primi Priorũ,
expoſita inuẽtione & diſpoſitione, cùm & analyſim ac-
cederet. Et certè inuentio diſpoſitióque factæ diſputa-
tionis verè tum cõfirmatur & illuſtratur,imò etiam iu-
dicatur, cùm retexitur, & penitùs perſpicitur : ob eám-
que cauſſam tãtum Ariſtoteles analyſi tribuit,vt libros,
in quibus non ſolùm Analytica documẽta , ſed tum in-
uentionem communem & ſcientificam,tum diſpoſitio-
nem & propoſitionis & ſyllogiſmi & methodi trade-
ret ; Analyticos inſcripſerit : quaſi fruſtrà diſputatio &
inueniretur & diſponeretur,niſi inuenta & diſpoſita re-
texeretur & examinaretur: imò quaſi nullus eſſet futu-
rus Logicus,niſi priùs eſſet Analyticus,id eſt in excellẽ-
tium & omnis generis diſputationum explicatione &
examine diligenter & aſſiduè verſatus . Analyſis igitur
meritò habeatur & inuentionis & diſpoſitionis illuſtra-
tio & confirmatio.Nec hîc ars vlla noua eſt: virtutes in-
uentionis

537

uentionis & diſpoſitionis in exemplo propoſito retexat: vitia etiam, ſi qua ſunt ex Elenchis cognita, perpendat: virtutes imitetur, vitia fugiat. Geneſis, non eſt inſpectio propoſiti exẽpli, vt analyſis, ſed effectio noui operis: quę meditatio vnã & eandẽ viam in ſcribendo dicẽdóque ſequitur, & vtilitatẽ logici ſtudij ferè totã complectitur. Etenim vt in cæteris artibus, ſic in Logica, celeritas agendi, non analyſi, ſed geneſi comparatur. Itaque ſiquid per analyſim nobis apertũ manifeſtúmque fuerit, in opere autem ἀμελέτητοι, inexercitati ſimus, ſæpe commoditatibus & opportunitatibus priuamur. Accidit autem interdum hîc, quod in lineamentorum diſcriptionibus: etenim illic ſæpe cùm retexuimus, cõponere iterum non poſſumus: ſic in diſputando fit, vt licet intelligamus, vnde ratiocinatio fiat, conuertere tamẽ & componere ratiocinationem nequeamus: atque analyſi Hermes fortaſſis egregius, ſed certè Paſſonis Hermes efficiatur: Veruntamen vt iam diximus, neque ſatis eſt ſcire quid ſit virtus, ſed vt habeamus & vtamur, eſt enitendum. Quare vt logica virtus habeatur, geneſis aſſumatur: cuius via communis etiam analyſeos duplex eſt, ſcriptura & vox: quod Ariſtoteles triceſimo tertio capite primi Priorũ illis verbis, ἢ γράφοντες, ἢ ἐρωτῶντες, aut ſcribentes, aut interrogantes, quodammodo comprehendit: ſic idem ipſe Logicam exercuit, non ſolùm voce docendo, & omnibus modis ratiocinando, ſed infinitos de philoſophia & omnibus artibus libros ſcribẽdo. Vtriuſque exercitationis & vocis & ſcripturæ, communis forma duplex eſt, altera perpetua, conciſa altera: Plato conciſam in dialogis amauit, eóque genere philoſophiã compoſuit: Ariſtoteles perpetua diſputatione diſciplinas ſuas explicauit: attamen idem propoſitionem non ſolùm dialecticam & ſophiſticã in Topicis & Elẽchis, ſed apodicticam in Analyticis interrogationem facit nono capite primi Poſteriorum: Vt videatur Ariſtoteli placuiſſe, etiam artium inſtitutiones dialogo tractari, vt doctor interroget, diſcipulus reſpõdeat:

deat:aut contrà, quia ſit ignorantis interrogare:nam & ideo Socrates interrogabat,ait Ariſtoteles octauo capite ſecundi Elenchorum,non autem reſpondebat: profitebatur enim ſe neſcire: Quapropter ἀγὼν ille,qui voce ſit interrogando reſpondendóque, itémque perpetua diſceptatio, logicis exercitationibus inſeruiat:nã & ille animi præſentiam acrimoniámque vehementer excitat, & hæc non minimùm confirmat: & vtrunque genus valdè ſeriis in rebus, cùm è ſchola diſceſſeris, profuturum eſt,modò non ſit temerarium, ſed analyticum & artis deſcriptę viis directum:& iactatum non in pręceptis altercandis tantùm, ſed multò magis in exẽplis ſeriarum rerum, quas in vita tractaturi ſumus: in qua enim materia Logicam exercueris, in eadem prõptam eius & expeditam facultatem habebis.Quanuis autem vox ad docẽdum multò valentior ſit ſcriptura, ac vox mentis ſit index,vocis ſcriptura, vt eſt primo capite primi de Interpretatione:& vox naturâ prior ſit,quàm ſcriptura,attamen ſcriptionis exercitatio prudentior eſt & tẽpore prior: cuius exercendæ nõ alia via eſt,q̃ Rhetores tradiderũt exercendæ ciuilis eloquentiæ: quæ Logicam & Rhetoricã pręterea in elocutione & actione cõprehendit. Quamobrem, vt Craſſus ait primo de Oratore,in iſtis ipſis exercitationibus etſi vtile eſt etiam ſubitò ſæpe dicere, tamen illud vtilius,ſumpto ſpatio ad cogitandum, paratiùs atque accuratiùs dicere. Caput autem eſt, (quod vt verè dicam, minimè facimus: eſt enim magni laboris, quem plerunque fugimus) quamplurimùm ſcribere: Stylus optimus ac præſtantiſſimus, vt dicendi,ita diſſerendi effector ac magiſter: Nam ſi ſubitam & fortuitam orationem commẽtatio & cogitatio facilè vincit,hanc ipſam profectò aſſidua ac diligens ſcriptura ſuperabit. Cùm igitur per analyſim in propoſiti nobis ad imitandum authoris virtutes congnouerimus, quæſtio aliqua conſimilis earum rerum, quæ ab illo tractantur, proponetur: ſcribendóque primùm,tum etiam dicendo explicabitur: quàm maximè

ad

ad veritatem & ſimilitudinis expreſſionem accommodatè. Ita enim inuentionem acuemus, & cõfirmabimus diſpoſitionis prudentiam: imò comparatum ſuperioribus Grammaticæ & Rhetoricæ ſtudiis, orationis fructum gratis augebimus: cùm, ſicut accidit in ſole ambulantibus, licet res alias meditentur & agant, tamen interea imprudentes & inſcientes colorãtur: ita nos in diſertis & eloquentibus authoribus, licet artificium tantùm logicum de induſtria conſectantes, attamen coniunctus & alligatus orationis ornatus, vel imprudentes ſequetur: & cùm eorum more diſſerere conſueſcemus, eorum etiam more dicere, ſine labore vnà conſueſcemus. Ergo diſertorum Logicorum imitatio hunc gratuitum fructũ etiam dabit: Deinde cùm præſtantes authores hac ſcriptionis dictioníſque diligẽtia diu multúmque imitati fuerimus, imitatione dimiſſa quęſtionem liberam ſumemus de bonis rebus & malis, de iucũdis & vtilibus, déque omnibus cõmuni hominũ iudicio ſubiectis, & induſtria propria explicabimus: omnes inuentionis artes excitabimus: nullum intentatum argumenti genus relinquemus: quæſtionis vtranque partem per omnia argumentorum genera deducemus: argumẽta ipſa non vno, ſed vario modo proponemus & concludemus, próque natura rerum, ſecundum artis aut prudentiæ methodum diſponemus. Talis fuit Ariſtotelis diſciplina tot locis à Cicerone celebrata, qua diſcipulos ſuos non ſolùm ſubtiliter diſſerere, ſed ornatè dicere docuit: Nam cùm Grammaticæ & Rhetoricæ iam cognitæ fructum & vſum illum gratuitum cũ Dialecticæ exercitatione coniungemus, loquendi dicendíque proprietatem & ornatum cum diſſerendi ſubtilitate coniungemus. Ariſtoteles igitur, ait Cicero prima Tuſculana, vir ſummo ingenio, ſcientię copia, cùm motus eſſet Iſocratis Rhetoris gloria, dicere etiam cœpit, adoleſcentes docere, & prudentiam cum eloquẽtia iungere. Et in Oratore, cùm de theſi loquitur: In hac Ariſtoteles adoleſcẽtes, nõ ad philoſophorum morem,

tenuiter diſſerendi, ſed ad copiam Rhetorum in vtranque partem, vt ornatiùs & vberiùs dici poſſit, exercuit. Atque hâc magnificam Ariſtotelis exercitationem Cicero teſtificatur à ſuis præceptoribus ſeruatam. Itaque, ait ſecũda Tuſculana, mihi ſemper Peripateticorũ Academiæque conſuetudo de omnibus rebus in contrarias partes diſſerendi non ob eam cauſſam ſolùm placuit, quòd aliter nõ poſſet, quid in vnaquaque veriſimile eſſet, inueniri, ſed etiã quòd eſſet ea maxima dicendi exercitatio, qua princeps vſus eſt Ariſtoteles: deinde eum qui ſecuti ſunt. Noſtra autem memoria Philo, quem nos frequenter audiuimus, inſtituit alio tempore Rhetorum præcepta tradere, alio philoſophorum. Ariſtoteles igitur Rhetoricæ ſtudium, cum philoſophiæ ſtudio coniunctũ diſcipulis exercendis habuit: Et nos eius exemplo atque inſtituto faciliùs etiam tenemus: Ille enim duas artes eodem die docebat, nos diſtinctis temporibus docemus, Rhetoricam primò, Logicam ſecundò: ſed antecedentis iam perceptæ & cognitæ vſum, & quidem, vt dixi, gratuitum in conſequentis exercitatione coniũctum retinemus: quódque Ariſtoteles ſecutus eſt, idipſum via etiam magis compendiaria ſequimur. Atque etiam cùm multæ ſint Peripateticæ philoſophiæ laudes, nulla tamen eſt tam egregia, támque propria: vt in Dialectica monui de flumine Ariſtotelis aureo, de diuina Teophraſti eloquentia, déque cæterorum Peripateticorum ſuauitate & copia. Cúmque in hac parte tãtùm boni ſit, magnus labor, magnum ſtudium eſt adhibendum, vt inde rerum abundantiam quàm ampliſſimam, & ad omnem diſputationem promptiſſimam facultatem hauriamus. Atque vt analyſim, ſic ſcriptionis dictioníſque geneſim poſſimus per omnes artes deducere: Quis enim alienum vel incommodum putabit, ſi non ad alios docendum, certè ad ſtudiorum fructũ augendum, commentarios artium ſingularum, de quibus in ſchola audiamus, dialectica iſta ratione conficere? Imò verò quoniã tota hominis vita nil aliud eſſe, quàm

535

rationis meditatio & exercitatio debet, ſic Dialecticã, id eſt rationis naturalis artem, quanquam breuiter & paucis annis in ſchola meditatam & exercitatam, tota vita tamen in rebus omnibus meditemur & exerceamus: nec ab hominis vita dialecticũ vſum ſeparemus: nec hominem ab animali dialectico & rationali diſtinctum & diuerſum faciamus: tandem certè vt in cæteris artificiis omnibus, ſic in hoc vniuerſo & omnia alia cõplectente, veriſſimum illud eſſe percipiemus, Artem nõ tam præceptis, quàm exercitatione cognoſci: multáque quæ otioſi in ſcholis pueri ieiuna atque arida putabamus, in hoc vſu diligentiſſimè verſati mirabimur: atque ipſe ſenſus conſuetudine & exemplis & multiplici vſu informatus, aliquid oſtẽdet, quod quieta cogitatio, quanuis acutiſſima, non poterat intelligere: vſus denique ſcientiam vniuerſalem, faciet abſolutè ſcientiam: Paſſoníſque Mercurium nõ ſolùm intùs cęlatum & inſignem, ſed foris apertum atque tractabilem exprimet. Quamobrem, quantus erit exercitationis labor, tanta erit artis non ſolùm vtilitas, ſed ſcientia prudentiáque.

Atque hæc de exercitatione dialecticæ diſpoſitionis, cuius ars non ſolùm ad iudicandum, ſed ſi qua hîc omnino ars eſſe poteſt, ad recordandum valet: Enuntiationis ordo vt minor eſt, ſic ſubſidij minùs habet: Syllogiſmi collocatio percepta, plus adiuuabit: Res igitur exẽplo declaretur. Sit puer, qui querimoniam Penelopes apud Ouidium epiſtola prima de Vlyſſis abſentia poſt euerſam Troiam, memoriæ commendare velit,

Sed mihi quid prodeſt veſtris diſiecta lacertis
Ilios, & murus, quod fuit antè ſolum:
Si maneo, qualis Troia durante manebam,
Virque mihi, dempto fine carendus abeſt?
Diruta ſunt aliis, vni mihi Pergama reſtant,
Incola captiuo quæ boue victor arat.
Iam ſeges eſt vbi Troia fuit, reſecandáque falce:
Luxuriat Phrygio ſanguine pinguis humus,

Semiſepulta virûm curuis feriuntur aratris
Oſſa, ruinoſas occulit herba domos.
Victor abes, nec ſcire mihi quæ cauſſa morandi,
Aut in quo lateas ferreus orbe, licet.
Quiſquis ad hæc vertit peregrinam littora puppim,
Ille mihi de te multa rogatus abit.
Quámque tibi reddat, ſi te modò viderit vſquam,
Traditur huic digitis charta notata meis.
Nos Pylon, antiqui Neleia Neſtoris arua
Miſimus, incerta eſt fama remiſſa Pylo.
Miſimus & Sparten, Sparte quoque neſcia veri,
Quas habitas terras, aut vbi lentus abes.
Vtiliùs ſtarent etiam nunc mœnia Phœbi:
Iraſcor votis, heu leuis ipſa, meis.
Scirem vbi pugnares, & tantùm bella timerem:
Et mea cum multis iuncta querela foret.
Quid timeam, ignoro, timeo tamen omnia demens,
Et patet in curas area lata meas.
Quæcunque æquor habet, quæcunque pericula tellus,
Tam longæ cauſſas ſuſpicor eſſe moræ.

Hunc totum locum cùm viderit puer primo cõnexo ſyllogiſmo comprehenſum, partes ſingulas notabit, earúmque præcipuas exornationes: Propoſitionẽ igitur aſpiciet initio in quatuor primis verſibus poſitã:

Sed mihi quid prodeſt veſtris diſiecta lacertis
Ilios, & murus, quod fuit antè ſolum:
Si maneo, qualis Troia durante manebam,
Virque mihi, dempto fine carendus abeſt?

Deinde ſequitur aſſumptionis ſentẽtia, At tu abes: & amplificatio ex adiunctis ruinis euerſæ Troiæ: vbi ſex ſunt verſus:

Diruta ſunt aliis, vni mihi Pergama reſtant,
Incola captiuo quæ boue victor arat.
Iam ſeges eſt vbi Troia fuit, reſecandáque falce
Luxuriat Phrygio ſanguine pinguis humus.
Semiſepulta virûm curuis feriuntur aratris
Oſſa, ruinoſas occulit herbas domos.

Dehinc

Dehinc repetitur aſſumptio, & augetur à maiori: Non modò abes, ſed ita abes, vt ſcire nequeam vbi lateas: Quod exaggeratur factis Penelopes, Interrogo, ſcribo, mitto in omnes orbis partes, nec quicquam de te audio. Decem ſunt hîc verſus:

Victor abes, nec ſcire mihi quæ cauſſa morandi,
Aut in quo lateas ferreus orbe, licet.
Quiſquis ad hæc vertit peregrinam littora puppim,
Ille mihi de te multa rogatus abit.
Quámque tibi reddat, ſi te modò viderit vſquam,
Traditur huic digitis charta notata meis.
Nos Pylon, antiqui Neleïa Neſtoris arua,
Miſimus, incerta eſt fama remiſſa Pylo.
Miſimus & Sparten, Sparte quoque neſcia veri,
Quas habitas terras, aut vbi lentus abes.

Concluſionis ſententia tandem viceſimo primo ſecundóque verſibus per contrarium ſignificatur:

Vtiliùs ſtarent etiam nunc mœnia Phœbi:
Iraſcor votis, heu leuis ipſa! meis.

Sed & ipſi concluſioni amplificatio accedit ex adiunctis: ſex ſunt verſus:

Scirem vbi pugnares, & tantùm bella timerem:
Et mea cum multis iuncta querela foret.
Quid timeam, ignoro, timeo tamen omnia demens,
Et patet in curas area lata meas.
Quæcunque æquor habet, quæcunque pericula tellus,
Tam longæ cauſſas ſuſpicor eſſe moræ.

Quamobrem cùm hac interpretationis diligentia puer totam ſententiam diſtinxerit, vel à diligenti præceptore diſtinctam acceperit, & ex octo & viginti verſibus quatuor propoſitioni, ſexdecim aſſumptioni, octo concluſioni tribuerit, hac ſyllogiſmi deſcriptione nõ ſolùm partes, ſed partium quoque ſententiam ſibi repræſentabit: Nam cùm ſcierit hîc primo loco propoſitionẽ, ſecundo aſſumptionem, tertio concluſionem eſſe, ſciet

itidem ex cognitis ſyllogiſmi legibus, quæ vis cuiuſque partis eſſe debeat: quinetiam hac ratione facillimè φαντασίας animo concipiet, per quas, imagines rerum abſentiũ ita ſubiiciet animo, vt cernere oculis ac præſentes habere videatur. Vt in hoc exemplo occurrent antiquæ vrbis ruinæ, agricolæ, oſſa, nautæ, mulier ſolicitè interrogans, tabellarij, bella, naufragia, cædes. In longioris autem orationis & diſputationis ambitu, præſertim ſi doctrinæ methodus ſeruata ſit, memoriæ ſubſidium præcipuum erit. Exemplum de noſtra Dialectica commodiſſimum erit, vt Dialectica ſui ipſius imprimis memoriam confirmet, quæ aliis opem confirmandæ memoriæ polliceatur. Figuretur igitur hîc primis rerũ notis, artis Dialecticę ſumma & vniuerſa partitio, quæ quod dicimus, oculis etiam ſpectandum proponat.

Ani-

- *Dial.*
  - *Inu.*
    - *Inſit.*
      - *Pri.*
        - *Cau effe.*
          - *fin.*
          - *for.*
          - *effi.*
          - *mat.*
            - *Proc.* / *Conſ.*
            - *abſo.* / *adiu.*
            - *perſe.* / *per acci.*
              - *vi.* / *for.*
        - *Sub. adiun.*
        - *Op.*
          - *Contr.*
            - *affi.*
              - *Rela.* / *aduer.*
            - *neg.*
              - *priuat.* / *contrad.*
          - *Repug.*
        - *Cōpa.*
          - *Quan.*
            - *par.* / *imp.*
              - *ma.* / *mi.*
          - *Quali.*
            - *ſimi.* / *diſſ.*
      - *Ort.*
        - *Nom.*
          - *nota.* / *coniu.*
        - *Diſtr. ex.*
          - *cauſſ.* / *effe.* / *ſubie.* / *adiun.*
        - *Def.*
          - *def. pro.* / *deſcr.*
    - *Aſſ.*
      - *Leg.*
      - *Teſt.*
      - *Pact.*
      - *Quæſt.*
      - *Iuriſ.*
  - *Diſp.*
    - *Enūt.*
      - *Sim.*
        - *Cō.*
          - *gen.* / *ſp.*
        - *Propr.*
      - *Con.*
        - *Rel.*
        - *Cop.*
        - *Con.*
        - *Diſ.*
    - *Arg.*
      - *Syl. part. prop. aſſ. compl.*
        - *Simp.*
          - 1 / 2 / 3 — *modi. 6.*
        - *Coniun.*
          - *conne. modi. 4.*
          - *diſiun. modi. 2.*
      - *Enthymem.*
    - *Meth.*
      - *Doctrinæ.*
      - *Prudentiæ.*

Itaque propoſitis hoc modo diſtributíſque rebus, vt verborum quoque contextus faciliùs ediſcatur (qui ab arte auxilij nihil admodũ capit, niſi fortè quòd res ordine diſtributæ ſua vocabula ſecum rapient:

Verbáque prouiſam rem non inuita ſequentur:)

accedat, ſi placet, meditatio, vt per partes paulatim memoria ducatur: quinetiam modica voce in meditando animus excitetur, vt duplici motu dicendi & audiẽdi memoria iuuetur: tum ſi qua ratio memoriam poſſit adiuuare, illa diſpoſitionis admonitio iuuabit: licebítque philoſophis & oratoribus, qui locis & imaginibus artem quandam memoriæ confinxerunt, per nos quidẽ valere: nihil enim pollicentur, quod non vberiùs multò faciliúſque teneamus: Aiunt enim ordinẽ prodeſſe memoriæ, ſed externis & commentitiis eam ſignis & ſimulacris inſtruũt: nos ordinis rebus ipſis inſiti doctrinam certiſſimam, & veros locos pro rerum gradibus & generibus diſtĩctos, rerúmque veriſſimas imagines adhibemus: illi verborum memoriam infinitate formarum conturbant, dum propter ſingula verba ad ſingulas ſpecies eſt reſpiciendum: Nos hãc partem, rerum compoſitione & collocatione (quantum natura fert) adiuuamus. Quapropter quicquid eſt, quod ad confirmãdam memoriam doctrina poſſit efficere, id totum dialecticæ diſpoſitionis doctrina præſtabit.

Sed perorandi iam tempus eſt. Pro duobus libris in Elenchos Ariſtotelis deſtinatis, elenchos & inuentionis & diſpoſitionis collegimus, & artis via quadam digeſſimus. Ariſtoteles perorationem operi logico addidit, nos in huius perorationis animaduerſione perorabimus. Hîc Ariſtoteles ſe non partis alicuius, ſed vniuerſæ Logicæ primum authorem, & modo quodã ſummum perfectorem eſſe glorioſè magnificéque prędicacauit. Syllogiſmum Ariſtotelis hac de re, iudiciúmque totum & integrum è Græco conuertam ac latinè proponam: & quò faciliùs intelligatur, apertiùs retexam. Cùm igitur in logici operis epilogo dixiſſet Ariſtoteles

les (Quod igitur perfecta ſint atque abſoluta quæ pro poſuimus, hinc eſt manifeſtum:) deinceps hunc ſyllogiſmum concludit:

Primi artium inuentores valdè laborarunt:

Ariſtoteles eſt primus artis dialecticæ inuentor, imò etiam perfector:

Valdè itaque laborauit.

Propoſitio eſt primo loco, aſſumptio ſecundo, complexio poſtremo. Propoſitio igitur ita primùm comprehenditur, & ornatur artium diſſimili inuentione & amplificatione, quòd illa difficillima ſit, hæc facillima. Quid verò in hoc opere contigerit, non eſt nobis ignorandũ: ex omnibus enim quæ inueniuntur, partim quidem ab aliis ſumpta priùs, paulatim elaborata & exculta, à ſucceſſoribus augentur & amplificãtur: partim verò ab initio primùm reperta, modicos quidem primùm progreſſus, conſequentibus tamen amplificationibus multò commodiores & excellentiores facere cõſueuerunt: Principium ſiquidem fortaſſe plus toto, vt dicitur: itaque etiam difficillimũ: quantò enim facultate maximum eſt, tantò mole & amplitudine minimum, cognitúque difficillimum: Ac eo inuento, facile eſt addere atque augere reliquum. Propoſitionis adhuc ſententia fuit, & propoſitionis exornatio, quòd artium prima inuentio difficillima ſit, cõſequens amplificatio facillima. Sequitur propoſitæ diſſimilitudinis exemplum de rhetoricis artibus, quas Ariſtoteles appellat hîc ciuiles diſciplinas, ſicut ſecundo capite primi Rhetorici, partem politicæ, Rhetoricam facit. Quod quidem in ciuilibus cæteríſque propemodũ diſciplinis accidit, quarum principia qui repererunt, perpuſillũ quiddam promouerunt. At nunc his artibus excellentes à multis veluti ſucceſſione paulatim colligentibus inſtructi ſic auxerũt: Tyſias primis ſucceſſit, Tyſiæ verò Thraſymachus, huic autem Theodorus: aliíque permultas partes contulerunt, vt artem vſque adeò creuiſſe, mirum nihil eſſe videatur. Exemplum ſic eſt de Rhetorica: Aſſumptio

ptio deinde ſequitur:

At Ariſtoteles eſt primus inuentor Dialecticæ: quæ ſua quoque collatione illuſtratur. Quemadmodũ Gorgias,ſic ſophiſtæ & Dialectici veteres, artis opera quidem multa,at nulla præcepta tradiderunt:id eſt artis vſum,non artem tenuerunt: artémque exercuerũt, non docuerunt. Huius verò operis non hæc quidem pars erat,illa autem non erat inſtituta,ſed omnino nulla erat:Etenim mercede contentioſas artes docentium inſtitutio,Gorgiæ operi ſimilis erat:orationes enim hic quidem ad dicendum,illi verò ad interrogandum ediſcendas proponebant,in quas vtrique mutuis ſermonibus incidere ſolebãt:Itaque facilis quidem ab iis & expedita, ſed inartificialis inſtitutio diſcipulis tradebatur:nec enim arte,ſed artis operibus & exemplis tradendis,ſe peritiam tradere opinabantur. Adhuc ſimilitudo Gorgiæ & veterum ſophiſtarum ſeu Dialecticorum fuit,quòd vtrique exercitatores artis, non doctores fuerint.Idémque ſimilitudine calceolariorum pleniùs declaratur. Quemadmodum ſi quis profiteatur ſcientiam ſe traditurum,qua pedes non doleant, deinde ſuendi artem quidem non doceat,nec vnde facultas ea comparetur,ſed multa calceorum variorum genera ſuppeditet:hic enim ad vſum, adiumẽtum attulerit, artem tamen nequaquam tradiderit. Aſſumptionis ſententia & exornatio ſic eſt:vbi conſiderabis quod Ariſtoteles dicit,Logicæ artis exempla à Logicis veteribus tradita iuuentuti fuiſſe, artem traditam non fuiſſe: calceos denique,non calceorũ faciendorũ artem: qui locus in Topicis freqũẽter à nobis citatus eſt:& Topicus doctor,talis calceolarius ſæpe demonſtratus eſt.Repetitur deinde propoſitum antea Rhetoricæ exemplum, eíque Dialecticæ exemplum diſſimile cõparatur, quòd Rhetoricæ præcepta quidem iam multa fuerint inuenta, Logicæ autem prorſus nulla: & complexio colligitur. Ac de Rhetoricis quidem fortaſſe permulta & antiqua documenta fuerunt: de ratiocinãdo autem & argumentan-

gumentando nihil omnino priùs aliud dicere potuimus, quàm vſu & exercitatione quærendo, longi temporis labores exhauſimus. Atque hæc complexio eſt, in qua diſſimilitudinem Rhetoricæ & Logicæ conſiderabis, & qualis Ariſtotelis ratio ſit: nam ſi de Rhetorica, multa iam præcepta ac dicta erant, certè de Logica etiam multa præcepta ac dicta erant: Ariſtotelis enim tempore, vt ex ipſius Rhetoricis conſtat, Rhetorica nihil fuit, niſi inuẽtio & diſpoſitio: puſillum de metaphoris & de numero: de reliquis elocutionis ornamentis nihil, nihil item de actione, cùm Ariſtoteles ipſe primum ſe actionis authorẽ eſſe profiteatur: vt hęc confirmatio, ſuę quęſtionis refutatio ſit. Et quo argumẽto Ariſtoteles probare vult, ſe primũ Logicę inuẽtorem fuiſſe, eodẽ intelligatur multos doctores habuiſſe. Poſtremò petitur merces operis, eiúſque perfectio ſignificatur.

Quamobrem ſi veſtro iudicio, præſertim cùm principium eius antè nullum fuerit, doctrina præ cæteris per acceſſiones amplificatis perfecta & abſoluta eſſe videatur, reliquę veſtrûm omnium, vel eorum qui audierint, partes erunt, omiſſis quidem doctrinæ partibus, veniã, inuentis autem multam gratiam impertiri. Hîc igitur Ariſtoteles pro tantis laboribus futuros eorum iudices obteſtatur: atque adeo audacter, vt Alexander notauit, perfectionem hîc & abſolutionem loquitur: planéque & apertè loquitur, Logicam, nõ ſolùm à ſe primùm inuentam, ſed tandem præ cæteris priùs inuentis perfectam atque abſolutam: Quæ ambitio tamen tot teſtimoniis támque locupletibus primo libro constricta & conuicta eſt, vt iam dubia eſſe non poſſit: Et ſanè (ſiquid excuſari poſſit iſte gloriæ tantus amor, atque hæc laudum immẽſa cupido) Ariſtoteles mihi videatur hæc profiteri, elatus non alia veriùs, quàm à ſe conſtitutæ methodi & collocationis opinione: vt Ariſtoteli, qui Logicam aptè collocarit, Logicam primus inuenerit & perfecerit: tãquam Logicæ artis, niſi aptè & ordine collocatæ, nullus futurus eſſet vſus. Quamobrem Ariſto-

teli

teli methodum tantoperè probatam & laudatam, ſed methodum in Organo Logico non ſatis adhibitam, ſtudioſè conſectamur, vt Ariſtotelis opinione propemodùm ſeducti, primũ Logicæ compoſitorem & ordinatorem, primum quoque Logicæ inuentorem & perfectorem, imò primũ logici vſus authorem arbitremur: nec vllam omnino Logicam, niſi methodica ſpecie formatam iudicemus: Omnéſque iccirco, qui vbicunque terrarum ſint, philoſophos, quod initio fecimus, rurſus in extremo, debilitatis humanæ bene memores & imprimis nobis conſcij, ad hanc laudem cohortamur: nec eos vt Ariſtoteles, omiſſi veniam poſcimus, ſed vt Apelles à prætereuntibus, errati notitiam & medicinã flagitamus: vt ab iis omni ſtudio ac ſeueritate in noſtram Dialecticam animaduertatur, quid verbis ſit inuſitatum, ὁμώνυμον, duriùs immutatum, ἀμφίβολον, prauè expoſitum: quid ſententiis obſcurum, alienum, falſum, ἀσυλλόγιστον, nequid iis impedimentis, artis vſus retardetur: ſed multò maximè quid peruerſum aut præpoſterum (illa eſt enim, illa palma nobilis, Ariſtoteli longè pulcherrima, nulliſque vel Olympicis palmis comparanda: palma tamen pertinax & ſuperba, quę vel grauiſſimorum laborum põderi facilè non cedat) quid inquam, peruerſum aut præpoſterũ: quid Ariſtotelis principiis cõtrarium: an γενικώτατον quódque primo, ὑπάλληλον medio, εἰδικώτατον poſtremo loco poſitum: an nihil ὕστερον πρότερον confuſum ſit. Idque cùm deprehenſum fuerit, ad illum ipſum, toties iam nobis cantatum vſum: ad illa Ariſtotelis principia toties appellata congruè & aptè corrigatur & emẽdetur, vt Logica tandem aliquando principiis Ariſtotelis cõformata, & ad vſum humanitatis inſtituta teneatur. Imò verò te Deus Optime Max. (à te enim principium, tibi deſinet) oro & obſecro, vt hominum mentes exuſcites ad laudem gloriámque nominis tui cognoſcendam: Neque enim cæci, neque ſurdi laudare poſſunt ea, quæ nunquam viderunt, nunquam audierunt: ſic pulcherrima nobiliſſimáque